

1950

ANDRA KAMMAREN

Nr 24

30—31 maj.

Debatter m. m.**Tisdagen den 30 maj.**

	Sid.
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	3
Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg	56

Onsdagen den 31 maj.

Svar på fråga av herr Ohlin ang. upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.	69
Svar på interpellation av herr Fagerholm ang. tillämpningen i vissa fall av byggnadsregleringslagen	77
Meddelande ang. höstsession	79

Samtliga avgjorda ärenden.**Tisdagen den 30 maj.**

<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 22, ang. uppskov med behandlingen av framställning om vissa ändringar av riksdagsbibliotekets stadgar	3
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 52, ang. åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område	3
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 192, ang. ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg jämte i ämnet väckta motioner	56

Onsdagen den 31 maj.

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 193, ang. statsregleringen för budgetåret 1950/51	69
--	----

Tisdagen den 30 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 22, angående uppskov med behandlingen av framställning från styrelsen för riksdagsbiblioteket om vissa ändringar av bibliotekets stadgar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 52, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i en till riksdagen den 28 april 1950 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 245, under åberopande av ett bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna riktlinjerna;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsåd och oljevaxter av 1951 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen angivits;

dels å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor;

c) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor;

dels ock att antaga vid propositionen fogade förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.

I detta sammanhang hade utskottet därjämte behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 120 av herr *Osvald*,

nr 261 av herr *Aaby-Ericsson m. fl.*,

nr 273 av herr *Spetz*,

nr 513 av herrar *Persson, Karl*, och *Hermansson, Herbert*,

nr 514 av herr *Elofsson, Gustaf*,

nr 515 av herr *Elofsson, Gustaf*,

nr 516 av herr *Persson, Ivar, m. fl.*,

nr 517 av herr *Näslund m. fl.*,

nr 518 av herr *Gränebo m. fl.*,

nr 519 av herr *Gränebo m. fl.*,

nr 520 av herr *Isaksson m. fl.* och

nr 521 av herr *Werner m. fl.*; samt

inom andra kammaren

nr 140 av herr *Ståhl*, likalydande med I: 120,

nr 308 av herr *Antby m. fl.*, likalydande med I: 273,

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

nr 318 av herr *Hægglblom m. fl.*, likalydande med I: 261,

nr 609 av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Hansson* i Skediga, likalydande med I: 513,

nr 610 av herrar *Johnsson* i Kastanjegården och *Persson* i Svensköp, likalydande med I: 514,

nr 611 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*, likalydande med I: 515,

nr 612 av herr *Adolfsson m. fl.*, likalydande med I: 521,

nr 613 av herr *Hægglblom m. fl.*, likalydande med I: 520,

nr 614 av herr *Hedlund* i Rådom *m. fl.*, likalydande med I: 518,

nr 615 av herr *Adolfsson m. fl.*, likalydande med I: 516,

nr 616 av herr förste vice talmannen *Skoglund m. fl.*, likalydande med I: 519 och

nr 617 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, likalydande med I: 517.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 517 och II: 617, såvitt nu vore i fråga, I: 518 och II: 614 samt I: 520 och II: 613 ävensom med avslag å motionerna I: 514 och II: 610, I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som utskottet i utlåtandet angivit;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1951 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i utlåtandet angivits;

B. att riksdagen måtte å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 191 000 000 kronor;

2) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor; samt

3) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor;

C. att riksdagen måtte antaga förslagen till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1944 (nr 459) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde *m. m.*;

D. att riksdagen, med anledning av motionerna I: 513 och II: 609 samt med bifall till motionerna I: 517 och II: 617, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning genom utredningen för översyn av bestämmelserna om producent- och konstantbidrag för mjölk till vissa mindre jordbruk av frågan vad den förordade prishöjningen å oljekraftfoder *m. m.* komme att betyda för de mindre jordbruken samt vilka möjligheter som funnes att bereda dessa kompensation därför;

E. att riksdagen, med bifall till motionerna I: 517 och II: 617, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av formerna för prissättningen på oljeväxtfröer och oljeväxtodlingens inpassning i jordbruksregleringen;

F. att motionerna I: 120 och II: 140, I: 261 och II: 318, I: 273 och II: 308 samt I: 519 och II: 616 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats ett flertal nedan närmare omförmälda reservationer.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

I fråga om den s. k. 4-procentregeln hade i motionerna I: 516 och II: 615 hemställts, att densamma i samband med omräkningen av jordbrukskalkylen under hösten 1950 skulle tillämpas på sätt som hittills skett och som förutsatts i årets prisöverenskommelse för regleringsåret 1950/51.

Utskottet hade i sitt utlåtande beträffande 4-procentregeln med anledning av vad därom yrkats i motionerna I: 516 och II: 615 förklarat sig vilja understryka, att även de spörsmål, som kunde komma att uppstå beträffande denna regel, borde behandlas vid de överläggningar, som jordbruket förbehållit sig att påkalla vid ett slopande eller en modifiering av den nuvarande stabiliseringspolitiken.

I fråga om 4-procentregeln hade avgivits en med 1) betecknad reservation, utan angivet yrkande, av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson* och *Norup*.

Vidare hade avgivits en med 2) betecknad reservation av herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby, Hæggbloom* och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att motionerna I: 516 och II: 615 i denna del bort bifallas och att i enlighet därmed utskottets yttrande i angiven del bort erhålla av dessa reserver angiven lydelse.

Vad angår *brödsädsregleringen* innebar Kungl. Maj:ts förslag bl. a., att viss begränsning av antalet prissorter skulle ske ävensom att bemyndigande skulle givas Kungl. Maj:t att redan under sommaren 1950 fastställa priserna å höstvet, höstråg och vårvete för regleringsåret 1951/52.

I motionerna I: 521 och II: 612 hade hemställts, att Skattkärr, Kristinehamn och Säffle i Värmlands län samt Lidköping i Skaraborgs län skulle behållas som prissorter.

I motionerna I: 517 och II: 617 hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att det ovannämnda bemyndigandet skulle be-

gränsas till att gälla fastställandet av prisrelationerna mellan olika slags brödsäd.

Såsom ovan framgår innefattade utskottets hemställan, i punkten A, avslag å motionerna I: 521 och II: 612. I fråga om det begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd hade utskottet i sitt yttrande anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag.

I en med 3) betecknad reservation hade herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile förklarat sig anse, att motionerna I: 517 och II: 617 bort bifallas såvitt anginge bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och att i enlighet därmed viss del av utskottets yttrande bort erhålla annan, av dessa reserver angiven avfattning.

Beträffande frågan om *oljekraftfoder* hade i motionerna I: 519 och II: 616 yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning om frigivandet av handeln med oljekraftfoder och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljeväxtmjölet.

Vidare hade i motionerna I: 517 och II: 617 hemställts, att kraftfoderråvaror av svenska oljeväxter, fränsett linfrömjöl, skulle betalas med 30 öre per kilogram samt att subvention på importerade oljekakor skulle slopas.

På sätt ovan framgår hemställde utskottet i punkten F, att motionerna I: 519 och II: 616 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Beträffande prissättningen hade utskottet i sitt yttrande biträtt Kungl. Maj:ts förslag, att priset på oljekraftfoder av svenskt frö skulle bibehållas vid 40 öre per kilogram.

I en med 4) betecknad reservation hade herrar *Tjällgren, Carl Sundberg, Bror Nilsson, Isaksson, Norup* och *Hæggbloom* förklarat sig anse, att utskottets yttrande i denna del bort hava i

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

reservationen angivna lydelse, samt att i utskottets hemställan motionerna I: 519 och II: 616 bort utgå ur punkten F och till hemställan fogas ett nytt stycke, innefattande, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 519 och II: 616, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om frigivandet av handeln med kraftfodermedel och därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska oljväxtmjölet.

Vidare hade herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile i en med 5) betecknad reservation uttalat, att motionerna I: 517 och II: 617 bort bifallas, såvitt anginge oljekraftfodret, och att i enlighet därmed viss del av utskottets yttrande bort hava den lydelse dessa reserverter angivit.

I fråga om *potatisregleringen* innebar Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan, såvitt anginge fabrikspotatis, att odlarpriset sänktes med ett öre per hektoliter och stärkelseprocent.

I motionerna I: 514 och II: 610 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att fabrikspotatispriset för nästa regleringsår skulle vara detsamma som under regleringsåret 1949/50.

Utskottet hemställde, på sätt ovan framgår, i punkten A om avslag å berörda motioner.

I en av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile avgiven, med 6) betecknad reservation hade uttalats, att motionerna I: 514 och II: 610 bort bifallas samt att i enlighet därmed utskottets yttrande i viss del bort hava annan, i reservationen angiven lydelse ävensom att utskottet i punkten A bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 516 och II: 615, I: 518 och II: 614, I: 520 och II: 613 samt I: 517 och II: 617, såvitt nu vore i fråga, med bifall till motionerna I: 514 och II: 610

ävensom med avslag å motionerna I: 515 och II: 611 samt I: 521 och II: 612 — — — (lika med utskottet) — — — förut angivits.

Beträffande *äggregleringen* innebar Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan, att producentpriset i huvudsaklig överensstämmelse med av livsmedelskommissionen framlagt förslag borde fritt få svänga mellan i regel ett bottenpris av 1 krona 80 öre och ett högsta pris av 3 kronor per kilogram.

I motionerna I: 517 och II: 617 hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att den övre gränsen skulle höjas till 3 kronor 40 öre per kilogram.

I motionerna I: 520 och II: 613 hade yrkats, att intet högsta pris eller bottenpris skulle fastställas för nästa regleringsår.

Utskottet hade i sitt yttrande uttalat, att utskottet ansåge, att den i propositionen föreslagna utformningen av äggregleringen vore lämplig och i huvudsak borde godtagas.

I en med 7) betecknad reservation hade herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Svensson* i Ljungskile förklarat sig anse, att motionerna I: 517 och II: 617 bort bifallas i denna del och att i enlighet därmed viss del av utskottets yttrande bort erhålla av nämnda reserverter angiven lydelse.

Därjämte hade i en med 8) betecknad, av herrar *Carl Sundberg, Isaksson* och *Hæggblom* avgiven reservation förordats bifall till motionerna I: 520 och II: 613 i denna del, i anledning varav dessa reserverter hemställts om annan lydelse av utskottets yttrande i viss angiven del.

I avseende å *regleringen av handeln med mjölk m. m.* hade i motionerna I: 273 och II: 308 yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942, nr 91, att meje-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

rier skulle få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning.

Såsom ovan omförmälts hemställde utskottet, i punkten F, att berörda motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en med 9) betecknad reservation hade herrar *Carl Sundberg, Näslund, Isaksson, Johnsson* i Kastanjegården, *Hæggbloom* och *Svensson* i Ljungskile yrkat, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse reservanternas föreslagit, samt att i utskottets hemställan motionerna I: 273 och II: 308 bort utgå ur punkten F och till hemställan bort fogas ett nytt stycke, innefattande, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 273 och II: 308, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av kungörelsen den 19 mars 1942 (nr 91), att mejerier skulle få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att å sådan mjölk tillämpa fri prisbildning.

Beträffande frågan om *livsmedelssubventionernas avveckling* hade i motionerna I: 261 och II: 318 hemställts, att riksdagen i avsikt att bereda jordbruket en tryggare och friare ställning ville hos Kungl. Maj:t begära en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisades till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Utskottet hemställde, såsom ovan anförts, i punkten F, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I fråga om livsmedelssubventionernas avveckling hade av herrar *Carl Sundberg, Isaksson* och *Hæggbloom* avgivits en med 10) betecknad reservation, vari hemställts, att utskottets yttrande i förevärande del bort hava av reservanternas föreslagen lydelse, samt att i utskottets

hemställan motionerna I: 261 och II: 318 bort utgå ur punkten F och till hemställan bort fogas ett nytt stycke av innebörd, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 261 och II: 318, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning för åstadkommande av en plan för successiv avveckling av de subventioner, som för närvarande anvisades till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes, beträffande föredragningsättet, ordet av

Herr ANDERSSON i Tungelsta, som yttrade: Herr talman! Med avseende å föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 52 hemställer jag,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på det sätt, att först föredragas var för sig de olika delar av utskottets till punkten hörande uttalanden, beträffande vilka särskilda reservationer finnas fogade vid utlåtandet, samt därefter utskottets hemställan,

att utskottets uttalanden ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot påyrkas, samt att vid behandlingen av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet.

Kammaren biföll denna hemställan.

Punkten A.

I enlighet med den antagna föredragningsordningen föredrogs nu utskottets uttalande i fråga om den s. k. *4-procentregeln* eller det stycke å s. 36 i utskottets tryckta utlåtande, som började med orden »Utskottet delar». Därvid anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Det har gått i år som så ofta förr att propositionen om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område kommit riksdagen till handa så sent, att den

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

måste behandlas i riksdagens sista timmar. Till följd därav ha möjligheterna att i utskottet diskutera frågan varit tämligen begränsade. Jag kan erinra om att sedan motionerna med anledning av propositionen voro lämnade och det material alltså samlat, som utskottet hade att taga ståndpunkt till, så var man tvingad att behandla det hela under loppet av ett eftermiddagssammanträde, på fredag eftermiddag, för att sedan justera utlåtandet på måndag morgon. Det är beklagligt att man inte får bättre tid att syssla med en proposition av detta slag, som ju för riksdagens ledamöter inte är så särskilt lättillgänglig — det tror jag att de kunna intyga som försökt taga del av materialet.

När det gäller de allmänna principerna för denna prisreglering är det framför allt en omständighet, som för framtiden har rätt stor betydelse och som kan vara värd att strykas under, och det är, att man har kommit överens om att i fortsättningen räkna med en högre kapitalinvestering i fråga om jordbrukets kostnader än som tidigare förekommit i kalkylen. Man har ju ända tills nu och när det gäller prissättningen för övrigt även nu räknat med samma kapitalinvestering, som man gjorde under basåret 1938—1939, frånsett någon relativt obetydlig justeringspost, som infördes för några år sedan. I fortsättningen är det meningen att räkna med en kapitalvolym, som mera närmar sig den verkliga, och detta är givetvis värt att anteckna med tillfredsställelse.

När det gäller en annan av de principiella frågor, som i propositionen inledningsvis beröras, nämligen 4-procentregeln, gör jordbruksministern en del uttalanden, som i den mån de inte äro oklara närmast peka på att denna 4-procentregel skulle sättas ur funktion. Det har ju som kammarens ledamöter torde erinra sig varit så, att man räknat med att jordbruket å ena sidan i händelse av sämre skörd skulle bära en självrisk motsvarande 4 procent av inkomsterna

och å andra sidan ha rätt att utnyttja en vinstchans i händelse av bättre skörd, också motsvarande 4 procent. Denna s. k. 4-procentregel har ju under många år ingått som en erkänd del av den principiella grundval, på vilken man har byggt jordbrukskalkylen. När man nu tager del av vad statsrådet säger på denna punkt, finner man först en profetia av livsmedelskommissionen, att denna 4-procentregel troligtvis inte behöver komma i tillämpning. En sådan profetia får ju gälla för vad den kan — den har ju inte med principen i och för sig att göra. Men sedan gör jordbruksministern själv på sidan 72 i propositionen ett uttalande, som innebär, å ena sidan att det skulle vara obilligt om jordbruket i händelse av dålig skörd skulle bära självrisk och å andra sidan att man med hänsyn till stabiliseringspolitiken inte gärna kan räkna med att jordbruket skulle få åtnjuta någon fördel av en god skörd utöver de kompenstationer, som kunna bli en följd av höjda arbetslöner m. m. Dessa uttalanden om 4-procentregeln innebära, såvitt jag kan förstå, att man helt enkelt sätter denna regel ur funktion. Det har inte anförts något skäl varför man nu skulle gå ifrån den principiella hållning, som man tidigare under många år har intagit. Är det meningen, att man skall leta sig fram till något friare former i fråga om jordbruksregleringen, vilket ju här och var skymtar fram, så finns det väl mindre anledning nu än tidigare att sätta denna 4-procentregel ur funktion. Ett flertal av jordbruksutskottets ledamöter ha på den punkten reserverat sig, och jag ber i det avseendet att få yrka bifall till reservationen nr 2 av herrar Carl Sundberg, Näslund m. fl.

Jag skall, herr talman, medan jag har ordet, be att få säga något även om övriga punkter. I fråga om brödsädsregleringen går man nu över till ett friare system, som inte till alla delar överensstämmer med riktlinjerna i 1947 års beslut på denna punkt men som innebär

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ett närmande till vad man då tänkte sig. Det innebär att man endast skall ha ett fåtal prisorter, där priset är bestämt, och att priserna sedan på övriga orter få bestämmas med hänsyn till fraktkostnaderna. I jämförelse med nu rådande ordning innebär detta nya system, att de lantbrukare, som bo i närheten av de nya prisorterna eller de prisorter som kvarstå sedan förut, få en prishöjning på någon 50-öring per deciton, medan de lantbrukare, som bo längre bort från dessa prisorter och alltså få bära de högre fraktkostnaderna, få räkna med en prissänkning, som kan uppgå till kronor 1: 50 per deciton enligt Spannmålsbolagets beräkningar av fraktkostnaderna. Jag tror inte att det är någonting i och för sig att göra åt den saken. Vill man komma fram till en enklare ordning på handelsområdet, måste man acceptera denna nya ordning. Men å andra sidan kan det vara värt att observera, hur detta system verkar, när man bedömer uppställningens innebörd för olika bygder och olika jordbrukare mera allmänt talat.

Sedan har statsrådet begärt fullmakt att före höstsådden få sätta pris på höstsåden och därvid även uttalat att prisrelationen mellan höstvetete och vårvete borde vidgas, närmast genom höjning av höstvetepriset. Detta kommer i sin tur att innebära, att prisspanningen ökas mellan höstråg och höstvetete, vilket även är någonting som blir till nackdel för de odlare, som ha den sämre jorden och ofta även de längre frakterna. Man har ofta när man har diskuterat dessa frågor uttalat, att man så långt möjligt borde eftersträva en prissättning i ett sammanhang på våren. Om man nu skall sätta pris på höstsåden och de höstsådda oljeväxterna på hösten och på sockerbetorna — vilket i och för sig torde vara nödvändigt — och spånadsväxterna i annat sammanhang, så blir resultatet, att de animala produkterna bli satta i efterhand. Det blir regleringsfaktorn som får bära de utjäm-

ningar som i sådana fall kunna bli nödvändiga, när uppställning om priserna skall träffas. Jag tror att det är önskvärt att man så långt som möjligt försöker hålla fast vid den gamla regeln, att prissättningen får ske i ett sammanhang. Jag har därför tillsammans med några kammarmarkrater i en motion yrkat på att man borde begränsa statsrådets fullmakt beträffande prissättningen på hösten till att gälla fastställandet av prisrelationerna mellan olika slag av brödsäd. På den punkten säger utskottet, att det på grund av den ovissa utvecklingen synes utskottet lämpligt, att Kungl. Maj:t erhåller det begärda bemyndigandet. Men den ovissa utvecklingen talar ju närmast för att man begränsar sig till att fastställa prisrelationerna och undviker att fastställa de absoluta priserna. Det är ju detta som måste bli resultatet av en försiktig hållning med hänsyn till att utvecklingen kan vara svår att bedöma.

När det gäller kraftfoderregleringen ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag om en prishöjning med ungefär 4 kronor per deciton. Denna prishöjning har redan trätt i kraft men förutsätter att priserna på importerade fodermedel, såsom majs och kli, skola undergå den anpassning som kan vara nödvändig i sammanhanget. En följd därav blir givetvis, att den inhemska prisnivån påverkas. Detta medför en fördyring av produktionskostnaderna, som särskilt kommer att drabba de jordbrukare, som ha det största behovet av att köpa foder, d. v. s. de mindre jordbrukarna. Jag tycker att det är särskilt värt att observera i detta sammanhang, att man har höjt priserna under nu pågående regleringsår. Frågan om de höjda foderpriserna diskuterades ju i riksdagen under förra hösten, när prisregleringen på jordbrukets område var föremål för debatt och man samtidigt hade att taga hänsyn till devalveringens inverkan på jordbrukets kostnader. Då uttalade sig jordbruksutskottet mycket

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

bestämt för att man borde kompensera jordbruket för de höjda kostnader i fråga om förnödenheter, som kunde uppstå på grund av devalveringen. Vad man diskuterade vid detta tillfälle var inte, huruvida fördyringen av kraftfoder och konstgödsel skulle kompenseras; den saken ansåg man alldeles självklar. Statsrådet Sträng förklarade i uttalanden här i andra kammaren, att det var alldeles självfallet, att denna fördyring skulle kompenseras via de clearingkassor, som stå till myndigheternas förfogande. Man diskuterade vidare vid detta tillfälle huruvida man skulle kunna kompensera även andra kostnadsfördyringar, såsom av maskindelar o. d. Mot bakgrunden av denna hållning ifrån statsrådets och riksdagens sida förra hösten är det ju ägnat att förvåna, att man höjer priserna på kraftfoder under löpande regleringsår, när en tredjedel av året återstår.

Det är alldeles uppenbart att prishöjningen inte kommer att drabba mjölkproduktionen. Visserligen har ett av motiven för denna prishöjning så vitt jag kan förstå varit, att mjölkproduktionen ökar oroväckande, men oljekraftfoderpriset påverkar ju inte mjölkproduktionen under sommaren i nämnvärd grad. Denna prishöjning kommer i stället att drabba dem, som under sommaren få köpa kraftfoder till höns och svin, alltså det mindre jordbruket. Det har över huvud taget blivit så, att den anpassning som skett vänder udden åt det hållet på nästan varje punkt. Nu har jordbruksutskottet enat sig om att en utredning bör komma till stånd, huruvida och på vad sätt det mindre jordbruket skall kunna kompenseras för kraftfoderfördyringen, och i samband därmed även uttalat som önskvärt, att äggproducenterna skulle kunna erhålla någon kompensation för denna fördyring redan under löpande regleringsår. Jag ber att få stryka under denna utskottets uppfattning, som jag för min del gärna instämmer i.

Jag skulle emellertid vilja säga ett par ord även om en annan detalj när det gäller kraftfoderregleringen. Utskottet anser det önskvärt, att man inte skall fortsätta och subventionera importerat kraftfoder i ett läge, då produktionen håller på att öka. Det finns givetvis åtskilligt som talar för detta, även om jag tycker att man kanske har överbetonat vissa argument i detta sammanhang. De kraftfoderblandningar, som nu säljas, bestå till stor del av råvaror från svenska oljeväxter, framför allt rapsfrö. Spannmålsbolaget har föreslagit, att detta rapsfrö och liknande produkter skulle få köpas till ett pris av 30 öre per kilogram, vilket motsvarar importpriset. Men livsmedelskommissionen och Kungl. Maj:t mena, att man skall betala detta rapsmjöl med 40 öre per kilogram. Här skall alltså för en inhemsk produkt från oljeväxter betalas ett överpris av 10 öre per kilogram. I realiteten innebär detta att man via kraftfoderregleringen subventionerar oljeväxtodlingen, margarintillverkningen och oljeexporten, och denna subvention motsvarar ungefär 12 öre per kilogram rapsolja. Vad man här lyckats åstadkomma är, enkelt uttryckt, en accis på smör till förmån för margarin. Så långt hade jag ju knappast tänkt mig att man skulle komma i det sammanhanget. Från bondeförbundets sida har med herr Hedlund i Rådom i spetsen väckts en motion om införande av margarinaccis. På denna har jordbruksutskottet svarat, att Kungl. Maj:t redan har befogenhet att införa en sådan margarinaccis, eftersom det ingår i 1947 års beslut, att man skall försöka reglera avsättningsförhållandena mellan smör och margarin bland annat genom en margarinaccis, och att Kungl. Maj:t följaktligen i enlighet med det tidigare fattade beslutet bör följa denna fråga med uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder som kunna bli befogade. Såvitt jag förstår har jordbruksutskottet på den punkten svarat ungefär vad man kan svara på en sådan fram-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ställning just i nuvarande läge. När man från bondeförbundets sida motionerar om införande av en margarinnaccis — en sak som jag i dagens läge varken säger ja eller nej till — må det bedömas på det sätt som jordbruksutskottet har enat sig om. Men när man är med på detta, kunde man väl också gå med på att taga bort överpriset på rapsmjöl, som i realiteten innebär en smörnaccis till förmån för margarinet. Den accisen skall väl bort i första hand, innan man vänder den andra sidan till, men där ha bondeförbundets representanter i jordbruksutskottet underligt nog inte velat vara med.

Vi ha menat, att man borde taga bort överpriset på det svenska kraftfodret och att man borde taga bort subventionerna på de importerade delarna av råvaran, det sista såvida det kan ske utan att priset överskrider 40 öre per kilogram. Det är mycket möjligt, att vi efter dessa linjer skulle kunna få ett kraftfoderpris, som ligger något under 40 öre. Vi anse, att om man tar bort importsubventionen och tar bort överpriset borde kraftfodret sedan kunna säljas till självkostnadspris, även om det skulle ligga något under 40 öre per kilogram. Därmed skulle man ha kommit ett gott stycke på väg till den friare handel med kraftfoder, som man har uttalat sig för i en annan motion med tillhörande reservation.

När det gäller äggregleringen har man under flera år visat sig mycket känslig för att priset skall kunna locka fram en överproduktion. Det visar sig vara fallet även i år. Livsmedelskommissionen uttalar helt allmänt, att äggpriserna böra få röra sig tämligen fritt, men vill å andra sidan inte vara med om vare sig ett helt oreglerat bottenpris eller ett oreglerat topppris på hösten med hänsyn till stabiliseringssträvandena. Jag tycker, att slutsatserna av dessa motiveringar inte stämma riktigt väl överens. När man sänker bottenpriset på ägg från 2 kronor till 1: 80 kronor och där-

med pålägger äggproducenterna bördan av ett mycket lågt äggpris under den tid då produktionen är stor, borde väl konsekvensen bjuda, att man höjde priset åt andra hållet och lät producenterna kompenseras därmed i tider, då äggproduktionen är låg och då det finns marknadsmässig möjlighet att taga ut ett högt pris. Det skulle stämma bättre överens med livsmedelskommissionens allmänna resonemang än de slutsatser man nu har kommit till.

I en motion, som jag har skrivit under, och i en reservation till utskottsutlåtandet ha vi menat, att om man nu godtar detta låga pris av 1: 80 kronor som en undre gräns borde man kunna tillåta ett pris av 3: 40 kronor som övre gräns, dvs. höja den övre gränsen litet mera än man sänker den undre med hänsyn till att försäljningsvolymerna äro mindre, då priset är högt än då det är lågt. Man borde även ge jordbrukets organisationer frihet att eftersträva högsta möjliga medelpris inom dessa gränser.

Det finns utskottsmedlemmar, som ha velat gå ännu längre och medge ett helt fritt pris. Vi ha ansett, att man kanske inte skulle ge sig in på det experimentet nu. Dels torde det vara svårt att nå enighet om det, och dels är det kanske riktigast att även på denna punkt hålla sig i linje med 1947 års beslut om prissättningen.

Jag vill också säga ett par ord om oljeväxterna. Den saken har ju diskuterats i annat sammanhang här i riksdagen, och jag skall inte draga upp något av den debatten nu. Jag konstaterar rätt och slätt, att det inte finns någon anledning för mig att taga tillbaka någonting av vad jag tidigare har yttrat. Såvitt jag förstår har utvecklingen tämligen väl bekräftat, att de synpunkter jag har framfört ha varit befogade.

I fråga om utvecklingen på detta område visa de sista siffrorna, att vi här ha att göra med en starkt svällande odling. Om jag bortser från oljelinet, som

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

intar en särställning, som inte har något konkurrensläge i förhållande till smöret, äro odlingsarealerna för år 1947/48 27 000 ha, för 1948/49 57 000 ha, för 1949/50 94 000 ha och för innevarande år beräknade till 130 000 ha. Den sista siffran är givetvis osäker, men vi ha dock här att göra med en sifferserie, som är så starkt stigande, att den måste inge betänkligheter.

Jordbruksministern har också förutsett ett lägre pris på oljeväxter för nästa år än för innevarande år. Han har föreslagit ett lägsta pris av 66 öre med möjlighet att höja det till 70 öre, när det gäller höstraps. Komma vi ned till 66 öre, har jordbruksministern kommit i närheten av det pris som jag i fjol höstas antydde att man borde gå ned till men som herr statsrådet då förklarade skulle leda till att det inte blev någon odling alls. Jag skall inte göra några kategoriska uttalanden om priset, men jag tror, att här finns ett och annat som riksdagen bör lägga märke till.

Underligt nog är den allmänna attityden från statsrådets och livsmedelskommissionens sida, och även från jordbrukets förhandlars sida, såvitt jag förstår den, att här finnas goda möjligheter att exportera oljeväxtodlingens produkter och att det därför inte är någon större fara med ansvällningen. Det finns inte så värst mycket — i varje fall inte i propositionen — som bekräftar denna optimism. På s. 24 i propositionen kan man inhämta, att vi ha sålt 15 000 ton rapsfrö till Tyskland till ett pris av 83 öre per kg, under det att den svenska oljefabriken har betalat 1:06 kronor per kg. Det är alltså en avsevärd förlust. Man kan vidare inhämta, att vi sålt 15 000 ton rapsolja till ett pris av 1:46 kronor per kg, medan den kostar fabriken 2:06 kronor, oavsett lagring. Då har man ändå inte tagit hänsyn till den extra subvention via rapsmjölet som jag förut har talat om. Tar man hänsyn till den är priset på oljan 2:18 kronor per

kg. Vi ha alltså förlorat 0:72 kronor per kg på denna export av 15 000 ton.

Senare ha vi sålt ett mindre parti till ett något bättre pris, och man har även fått ned priset på oljeväxterna, så att man tillfälligt kan peka på en bättre balans.

Jordbruksministern säger i propositionen, att vi böra lämna fullmakt att höja priset till 70 öre, därest utsikterna för exporten skulle bli tillfredsställande. Jag vet inte, vad herr statsrådet har för slags kikare, när han om ett par tre månader skall bedöma utsikterna för exporten. Det gäller här den raps, som skall sås hösten 1950. Den skall skördas år 1951. Fabriken kan till större delen inte förädla den förrän år 1952. Det exportpris, som skall bedömas sommaren 1950, är alltså det som vi eventuellt kunna få år 1952. Hur man skall kunna få någon säker uppfattning om det i denna osäkra värld har jag litet svårt att förstå. Tidigare gesällprov i förutscendets konst övertyga inte heller om att det är möjligt att prestera ett sådant förutseende.

Jag vill vidare erinra om att med den omfattning som oljeväxtodlingen nu har fått och med den andel av utländska råvaror till det svenska margarinet som vi ha är oljeväxtodlingen till större delen en exportnäring. Det ingick inte i 1947 års beslut, att man skulle fastställa bestämda prisgarantier för en produktion, som till övervägande del siktar till export. Jag tror, att den som vill något så när opartiskt bedöma läget måste säga, att när det gäller prissättning och produktionsbedömning i fråga om ägg är man mycket pessimistisk, men när det gäller en motsvarande bedömning i fråga om oljeväxter är man synnerligen optimistisk, vad det nu kan bero på.

I den motion, som jag har skrivit under, ha vi inte dragit några definitiva slutsatser ur detta material. Vi ha inte gjort något uttalande om vilka priser som böra sättas på oljeväxterna, men vi

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ha ansett, att här finns tillräcklig anledning att påkalla en utredning, där alla intresserade parter få tillfälle att säga sin mening och där man framför allt försöker klarlägga kostnadsrelationerna mellan odlingen av brödsäd och odlingen av oljeväxter.

Jordbruksutskottet har också godtagit denna synpunkt. I utskottets utlåtande förordas en sådan utredning, och jag har bara velat fästa kammarens uppmärksamhet på det material som här föreligger och som verkligen kan vara värt att lägga märke till.

I en annan motion, som väcktes tidigare under riksdagen, har påyrkats, att de svenska mejerierna skulle få rätt att saluföra mer än ett slags mjölk med avseende på fetthalten. Jag skall inte närmare utveckla den saken, då jag tror, att andra talare komma att göra det. Jag bara nämner det i förbigående. Det förefaller vara en sak, som hör framtiden till. Jag tror, att det är nödvändigt, att jordbrukarna liksom andra producenter försöka möta konsumenterna med varor, som kunna motsvara olika grupperns önskemål, för att få största möjliga marknader.

När det gäller anslagen till prisreglerande åtgärder, som här uppgå till 191 milj. kronor, fränsett kostnaderna för Spannmålsbolaget och en del annat, har statsrådet själv pekat på att subventionerna där kommit upp i en omfattning, som knappast är önskvärd. År 1947 voro de generella subventionerna praktiskt taget avvecklade. Så kom missväxten år 1947, som föranledde kompensation via budgeten, och sedan har stabiliseringspolitiken lett vidare på samma spår, så att man har bibehållit subventionerna via budgeten. Dessa generella subventioner äro ju i verkligheten ett konsumentstöd och inte i och för sig något jordbruksstöd.

Nu är det meningen, att stabiliseringspolitiken från och med nyåret skall utbytas mot ett friare system. Det uppkommer naturligtvis många frågor i

det sammanhanget. Bl. a. visar sig önskvärdheten av att avveckla subventionerna, men det är inte det enda. Skulle vi höja fetthalten i mjölken, föranleder det rätt väsentliga prishöjningar på densamma. Skall man räkna med högre arbetslöner och kompensation för dem, förutsätter det prishöjningar, som delvis måste läggas på mjölken, annat att förtiga. Vi ha därför i en motion från folkpartiets sida pekat på önskvärdheten av att man undan för undan försöker komma bort från de generella livsmedelssubventionerna. Vi ha å andra sidan i nuvarande läge inte ansett oss kunna ställa ett bestämt yrkande i denna riktning.

Utskottet har tagit upp dessa tankegångar, som för övrigt inte skilja sig väsentligt från statsrådets, och strukit under dem. Därmed får man väl för dagen låta sig nöja, även om man å andra sidan inte har någonting emot en plan för subventionernas avveckling, ehuru det alltid visat sig lättare att göra en sådan plan än att tillämpa den.

Jag ber, herr talman, att med dessa kommentarer på denna punkt få yrka bifall till reservationen nr 2 och sedan få återkomma med yrkanden på de olika punkterna.

Herr HÆGGBLÖM: Herr talman! I år föreligger i motsats till i fjol den situationen, att en överenskommelse har träffats mellan jordbrukets delegater och livsmedelskommissionen. Det är den som i huvudsak ligger till grund för propositionen. Därför anse kanske många av kammarens ledamöter, att vi skulle kunna klara av den här debatten på ungefär samma sätt som när vi diskutera utrikespolitik, dvs. man framför från olika håll sin högaktning för det resultat som uppnåtts. Det har jag inte någonting emot att göra.

Det är givet, att det är mycket tillfredsställande, att resultaten av förda förhandlingar ha blivit sådana som de

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

blivit. Det var inte särskilt imponerande, när vi häromnatten voterade om hurvida priset på bruna bönor skulle vara 1:10 kronor eller 1 krona. Skulle man hålla på på samma sätt med en mängd jordbrukspriser, riskerade man nästan, att demokratin komme att bli något överansträngd. Ur den synpunkten är det glädjande, att vi slippa ifrån något dylikt. Men propositionen har i alla fall en liten skönhetsfläck, därför att den sätter oss nästan i samma situation. Det kan ju också ha funnits elaka motionärer, som ha bidragit till att situationen har blivit sådan den är. Vi få lov att mobilisera den sakkunskap vi äga för att klara ut om äggpriset skall variera mellan 1:80 och 3 kr., som regeringen och bondeförbundet ha föreslagit, mellan 1:80 och 3:40, som folkpartiet har föreslagit, eller utan några gränser alls, som högern har motionerat om. Det är inte så roligt att votera om dylika prisfrågor.

Men propositionen innehåller givetvis inte bara vad man har kommit överens om med jordbrukets delegerade. Den rör sig också med andra ting, och den rullar upp problem, som kunna ge anledning till olika ståndpunktstaganden. Den förutsätter bl. a. att vi få en regleringsapparat inom detta område, som, när den flyttas in i jordbruksnämnden, beräknas kosta 1,4 miljoner kronor under första året. Den förutsätter också subventioner på 191 miljoner kronor, vilka, när nu de tidigare förnödenhetssubventionerna på konstgödsel och kraftfoder äro borta, uteslutande äro avsedda att göra livsmedlen billigare. Det kan befaras, att man låter arrangemanget bestå under hela nästa regleringsår.

Vidare ha vi kvar en ransonering i form av mjölkstandardisering, och den räknar man i propositionen med att ha kvar under hela nästa år. Men det regleringsår, som börjar 1 september i år och slutar den 31 augusti nästa år, är ju inte precis vilket regleringsår som helst,

sådant som vi ha haft tidigare, utan det är ett regleringsår, under vilket vi räkna med att överenskommelsen om lönestopp skall upphöra att gälla, vilket skall ske från den 1 januari 1951. Då skola arbetsmarknadens parter bli fria att göra upp sina mellanhavanden utan att ha den statliga pressen på sig. Därför kan det finnas anledning att fråga sig, om det inte under detta regleringsår borde ha gjorts något mer än vad som föreslagits i propositionen för att minska området för regleringarna och förbereda en avveckling av den ransonering, som mjölkstandardiseringen innebär.

Det noteras med tillfredsställelse att spannmålshandeln kommer att bli friare. I stället för att staten köper spannmålen till inlösningspris skola firmorna få träda i funktion och köpa till garanterade priser. Men härvidlag tycka vi från vårt håll att man skulle ha kunnat gå ett steg längre och även givit kraftfoderhandeln fri, så att de firmor i landet, som under tidigare, normala skeden ha fullgjort sin uppgift i denna handel, åter fingo träda till. Det borde nu vara en lämplig tidpunkt för detta, eftersom med det beslut om kraftfoder-subventionernas upphävande, som redan är effektuerat av regeringen, importpriserna och hemmamarknadspri-serna praktiskt taget äro desamma. Man behöver därför inte räkna med de besvär med prisutjämningar o. d., som förut ha förelegat. Det finns givetvis en liten svårighet, när det inom landet producerade oljeväxtmjölet skall användas till foder. Då behövs det garantier för att det verkligen blir använt, så att vi inte ha en kvantitet sådant frö kvar, samtidigt som vi importera andra. Vidare behöver man garantier för att priset på det oljeväxtfrö som användes till foder blir det, som regeringen har föreslagit, nämligen 40 öre per kilogram. Men jag tror inte att dessa svårigheter äro tillräckliga för att motivera ett fortsatt kvarhållande av kraftfoderhandeln

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

i statlig regi under ett helt långt regleringsår. Tvärtom finns det goda skäl för riksdagen att följa den från åtminstone tre partier härstammande motionen om friare kraftfoderhandel.

Vidare ha vi subventionerna inom livsmedelsområdet. Det har ju efter hand vuxit upp en ganska riklig flora av dylika subventioner. Vi ha förnödenhetssubventioner på kraftfoder och konstgödsel, vi ha devalveringssubventioner — vilka huvudsakligen ha stannat vid subventioner av ost — och vi ha stabiliseringssubventionerna på fläsk och på mjölkprodukter samt den interna subventionen att oljeväxterna ha åsatts ett högre pris än världsmarknadspriset. Vi ha sålunda vid det kommande regleringsårets början alltså kvar en rikt blommande flora av subventioner, som man förutsätter skall bestå under hela regleringsåret.

Från högerens sida ha vi nu motionerat — icke om att dessa subventioner skulle försvinna omedelbart efter den 1 september — utan om att man skall göra upp en plan för deras avveckling. Vi ha inte fastställt någon bestämd tid för avvecklingen, utan vi ha endast föreslagit en planmässig utredning av hur de skola försvinna. Denna motion har dock avslagits av utskottet. I stället ha förnödenhetssubventionerna på konstgödsel och kraftfoder avvecklats, och devalveringssubventionen på ost har man kommit överens om att minska med 25 öre.

Man kan ju tycka, att när man genom överenskommelser har kunnat göra sådana förändringar i subventionsfloran, så är det skäligen obehövt med en plan för den fortsatta avvecklingen. Livsmedelskommissionen har dock i sitt avgivna yttrande låtit framskymta vilka utsikter som föreligga för framtiden. Kommissionen säger, att i första hand körlinje- och merfraktsbidragen och i andra hand subventionerna på fläsk böra försvinna.

När vi från högeren väckte vår mo-

tion om att en plan för subventionernas avveckling bör uppgöras, så tänkte vi i första hand på de subventioner, som vid sin avveckling måste få slå igenom i form av höjda konsumentpriser. Det är dessa subventioner som äro besvärliga, och det är där vi mena att stora fördelar stå att vinna på att hela denna fråga diskuteras öppet och offentligt och i pressen blir föremål för kritik och överväganden, så att alla, både jordbrukare och konsumenter, så tidigt som möjligt bli införstådda med vad som helt enkelt måste ske, om subventionerna tas bort. Om man gör improvisationer på detta område, så riskerar man att jordbruket får avsättningsvärigheter, vilket kan medföra obehagliga överraskningar för konsumenterna.

Det vore mycket bra att på förhand få besked om eventuella förändringar på subventionernas område, särskilt vid uppgörandet av kollektivavtal, då man bygger på en viss prisnivå för livsmedel under den tid kollektivavtalet skall gälla. Om man då inte har något bestämt att hålla sig till beträffande subventionernas vara eller icke vara, kan man råka i samma situation som man gjorde i Norge, där det kom som en blixt från en klar himmel att bröd, socker och kaffe stego kolossalt i pris, därför att man tvingades tillgripa improviserade subventionsförändringar, som hastigt och lustigt höjde konsumtionspriserna.

Det som gör att vi tycka att detta bör vara en lämplig uppgift för den nya jordbruksnämnden att syssla med är, att subventionernas avveckling inte är någon lätt sak. Enligt regeringens förslag skola vi anslå 191 miljoner kronor till subventioner. Fördelat enbart på all vid mejerierna invägd mjölk betyder detta belopp en subventionering på över 5 öre per kilogram. Utslaget enbart på det smör, som tillverkas vid mejerierna, betyder det 1:95 kronor per kilogram, på ost 3 kronor per kilogram och på konsumtionsmjölk nära

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

20 öre per liter. Men av dessa 191 miljoner kronor gå 33 miljoner till pristillägg för fläsk och 5 miljoner till bestridande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, tillsammans 38 miljoner kronor. De subventioner, som äro fastlåsta vid mjölkproduktionen, uppgå därför till 153 miljoner kronor. Detta belopp, utslaget på hela mjölkproduktionen, betyder 4 öre per kilogram invägd mjölk. Utslaget enbart på smöret blir det 1:50 kronor per kilogram och på enbart konsumtionsmjölken 16 öre per kilogram.

Dessa siffror verka ju oerhört stora. Men låt oss säga att vi ta 10 öre på konsumtionsmjölken. Då skulle ost och smör, om båda varorna höjdes med samma belopp, inte behöva stiga mer än 34 öre per kilogram för att subventionerna skulle vara ersatta. Jag har anfört dessa siffror, herr talman, för att visa vad det här gäller och för att påpeka att det här finns kombinationsmöjligheter. Om jag i hastigheten skulle ha räknat fel, så att öretalen icke äro absolut exakta, är ju detta bara ytterligare ett bevis för att sakkunnigt folk behöver ta hand om denna sak och utreda den, så att riksdagen kan lita på uppgifterna. En utredning av på vilka vägar och med vilka kombinationer vi kunna få ifrågavarande subventioner avvecklade — med hänsyn både till statskassans behov av att spara pengar och till jordbrukarnas önskan att liksom andra yrkesgrupper här i landet få betalt av konsumenten för de tjänster de göra folkhushållet — är därför högeligen önskvärd. Om en dylik utredning gjordes, skulle resultaten av densamma kunna diskuteras inom LO, TCO och övriga organisationer, och man skulle på så sätt få ett förhandsbesked om vilken inställning olika partier ha till den ena eller andra kombinationen av möjliga åtgärder, och det tycker jag skulle vara av ofantligt stort värde.

I Danmark etablerades köpstreck på

kött, därför att man ensidigt höjde priset på denna produkt, och det skulle ju inte vara trevligt om vi finge något liknande här i Sverige. Vår blygsamma anhållan att jordbruksnämnden skulle göra upp en plan — det är alltså inte fråga om att tillsätta någon ny kommitté, utan jordbruksnämnden skulle få riksdagens uppdrag att göra upp en plan för subventionernas avveckling — behöver, efter vad jag kan förstå, inte rubba några cirklar, hur dessa än äro uppritade i schemat. Jag tycker därför att det finns goda skäl för riksdagen att allvarligt reflektera på vårt förslag.

Om riksdagen vill ha ännu ett skäl för att företa en utredning, så kan den få det genom att se efter vad som inträffade i samband med kraftfodersubventionens avveckling. Den avvecklades efter överenskommelse vid överläggningar, utan någon föregående diskussion. Man var därvid överens om att statsverkets besparing under innevarande produktionsår, som beräknades uppgå till 7 miljoner kronor, skulle slås ut på slaktprodukterna på det sättet, att slakteriorganisationen inte skulle behöva sänka priserna, vilket den annars hade varit tvungen att göra före regleringsåret slut, för att fullgöra sina åtaganden att hålla ett visst medelpris. Det stod dock ganska snart klart — som herr Svensson i Ljungskile redan framhållit — att de som få betala kalaset för den avvecklade subventionen inte äro mjölkproducenterna och endast i mycket ringa grad slaktdjursproducenterna, utan det är äggproducenterna, eftersom de under sommaren använda precis lika mycket kraftfoderblandning som under vintern. Det är därför de som få betala denna höjning.

Nu har utskottet dess bättre jämkat på detta, och jag tror inte det skall behöva bereda statsrådet några större svårigheter att praktiskt utforma de åtgärder som här behöva vidtagas. Det finns nämligen för äggprodukter inbetalda exportavgifter, uppgående till

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ganska betydande belopp, vilka, om de användas rätt, utan svårighet kunna möjliggöra en höjning av äggpriset som kompensation för den kostnadsstegring som blivit en följd av foderprisets höjning. Det rör sig inte om några stora belopp, kanske 6 å 7 öre per kilogram. Mer är det inte fråga om.

Vad utskottet här har rättat till är emellertid endast vad som skall ske med äggpriset fram till den 1 september i år. Det begäres inte från något håll att man därefter skall fortsätta med äggproducenternas kompensation för kraftfoderförhöjningen, utan sedan skola världsmarknadspriserna få slå igenom på förnödenheterna. Vi ha då från vår sida ansett det vara rimligt och riktigt att äggproducenterna få tillgodogöra sig den inkomst de kunna få, om de sälja till världsmarknadspriset, alltså fifty-fifty: förnödenheter till världsmarknadspris och varan såld till världsmarknadspris. Detta har dock regeringen gått emot i och med att den har föreslagit ett äggpris varierande mellan 1: 80 och 3 kronor. Högre skulle det inte få gå.

Vi ha haft något liknande innevarande regleringsår, då marginalerna ha varit satta till lägst 2 och högst 3 kronor. Tvåkronorspriset har inte förorsakat statsmakterna några bekymmer i år. Ägghandelsföretagen ha exporterat även när världsmarknadspriset har legat vid två kronor. Det har inte varit många gånger, och priset har aldrig behövt gå under denna gräns. Däremot har den övre gränsen varit i funktion inte mindre än 15 veckor, då ägghandelsföretagen fingo betala in exportavgifter, varierande från 25 öre till kronor 1: 30 och som väl i medeltal ha rört sig om 75 öre per kilogram. En överslagsberäkning ger vid handen att den inkomst enligt världsmarknadspriset, som äggproducenterna på det sättet ha fått avstå från under dessa 15 veckor, uppgår till 14 miljoner kronor.

I dagens läge är det alltså inte bara

spannmålen som säljs under världsmarknadspriset. Enligt uppgift i propositionen skulle det vete, som vi själva ha producerat, ha kostat oss 58 miljoner kronor mer än vad våra vete-konsumenter fått betala, därest vi skulle ha köpt det på världsmarknaden. Det framgår vidare att sockret har tillhandahållits av producenterna 15 öre billigare per kilogram än vad importerat strösocker skulle ha kostat. Det finns tyvärr inte tillräckligt siffermaterial för att kunna beräkna vilka summor det här rör sig om, men jag gissar att det skulle bli cirka 30 miljoner kronor. Så redovisar äggproduktionen en inkomstminskning, som på grund av den fastställda marginalen uppgår till 14 miljoner kronor. Där bör observeras, att äggproduktionen liksom har kommit i felaktigt sällskap. Vi ha använt prisregleringar och subventioner i avsikt att hjälpa det mindre jordbruket och det jordbruk, som legat i de delar av landet, där de geografiska och klimatiska förhållandena äro olämpliga. Ur dessa synpunkter har man alltid strävat efter att låta den animaliska produktionen få vissa företräden. Men när man har fastställt högsta pris på ägg, har man inte observerat, att 62 procent av landets höns hållas av jordbruk med högst tio hektar åker. Det är också en sida av saken. När man här kan få ut världsmarknadspriset för sina produkter, så bör man också unna småbrukarna att få ta ut detta pris för sina ägg.

Men så är det en sak, som i själva verket är än mer värd att lägga märke till, nämligen de svårigheter som uppstå, om man dels säljer på export och får ett pris, dels säljer här hemma och får ett annat pris, så att samma företag kan få vissa kvantiteter betalda med ett pris och andra med ett annat och detta skall utjämnas genom statliga kontrollåtgärder och beräkningar. Och ännu en svårighet blir följden, om man inte låter det hemmamarknadspris, som vi ha här i Sverige, i någon mån följa

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

världsmarknadsprisets växlingar, nämligen att den svenska konsumtionen inte på ett klokt sätt anpassas efter vad som för samhällsekonomin vore det bästa.

Låt mig ta det exemplet, att vi kunna sälja ägg på export och få ut ett sådant pris, att vi kunnat betala 4 kronor 30 öre till producenten, och vi hindrades från att göra det genom att vi finge avstå 1 krona 30 öre till livsmedelskommissionen. Då uppstår alltså den situationen, att konsumenterna i Sverige få köpa ägg enligt producentpris på 3 kronor per kilogram, och eftersom de tycka, att varan är billig, använda de den i mycket stor mängd. Hade vi i stället kunnat hålla den inhemska konsumtionen nere, så hade vi fått så mycket mera att sälja för detta ganska överraskande höga pris. Vi ha nämligen här i Sverige inte riktat in vår prisbildning efter produktionens växlingar, utan vi söka hålla samma pris hela året. I fråga om äggen få vi alltså inte variera efter vad som sker ute i världen, och det tycker jag för min del är en dumhet i det svenska folkhushållet. Kan man sälja en vara till mycket gott pris, varför inte då under den tid, detta kan ske, inskränka den inhemska konsumtionen litet grand, så att man kan sälja mera?

Det var vad som hände i fjol, och jag vill säga, att när vi gå det år till mötes, som börjar den 1 september, har jag nästan ännu större farhågor i detta hänseende. Alldeles avgjort föreligger nämligen en mycket betydande konsumtionsökning i fråga om ägg på den inhemska marknaden. Det beror väl på att äggpriset varit lägre och tilltalande i förhållande till andra priser, och det beror väl också på att vi nu i år haft ägg av god kvalitet och att inga lagrade ägg förts i handeln. Håller sig konsumtionen över hösten sådan den visat sig i vår, riskera vi helt enkelt att inte få något att sälja på export, om priserna skola begränsas vid vad som är föreslaget i propositionen.

Jag har velat framhålla detta för att

man skall förstå, att man genom en sådan här marginalläggning ställer till betydande besvär för en produktionsgren, som nu vuxit sig så stor, att det inte längre kan vara tal om att avsätta hela produktionen inom landets gränser utan att den måste ut på export. Man har ju också lyckats få i gång export med ganska goda resultat. I propositionen redovisas sålunda, att det från regleringsårets början till mars exporterats ägg för 21 miljoner kronor, vilket väl inte är alldeles oväsentligt i den situation som vi ha befunnit oss i.

Vad beträffar 4-procentregeln har jag intet nämnvärt att tillägga utöver vad herr Svensson i Ljungskile yttrat. Statsrådets uttalande på sidan 72 i propositionen måste inge vissa farhågor. Han säger, att det samhällsekonomiska läget torde, »även om skörden skulle bli god, knappast medge att jordbruket utöver den kompensation, som kan komma att utgå för en uppräknig av arbetskostnadsposten eller andra kostnadsökningar till följd av stabiliseringspolitikens upphörande eller modifiering, skulle erhålla ytterligare inkomsthöjning genom regelns tillämpning». Det innebär alltså, att även om vi få en god skörd, som vi kanske från jordbrukets sida i väsentlig mån grundlagt genom att vi använt oss av den fria tillgången på konstgödsel i år, så skola vi inte få tillgodogöra oss av den skörden mer än vad som går åt för att kompensera höjda arbetskostnader och eventuellt andra produktionskostnadsökningar men ingenting därutöver. Om man jämför löneglidningen på 3—4 procent för de genom kollektivavtal avlönade, så tycker man, att man här drager en alltför snäv gräns för den i jordbruket arbetande befolkningen. Ur den synpunkten finns det nog fullgoda skäl att inte i dagens läge släppa den 4-procentregel som tidigare varit gällande. Jag ansluter mig därför givetvis till den reservation, som föreligger på den punkten. Detsamma gäller vad herr

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Svensson i Ljungskile sagt om mjölkstandardiseringen, nämligen att man bör åtminstone sträva efter två standardiserade kvaliteter, så att det kan bli möjlighet till ett fritt val för konsumenterna.

Sedan tillåter inte tiden att vi se mot framtiden något nämnvärt. Jag skall bara med ett par ord be att få påpeka en sak. Den som haft anledning att syssla med småbrukets problem i dagens situation har nog en viss anledning att se dystert på framtiden. En bättre ställning för de 300 000 svenska småbruken måste nämligen förutsätta en produktionsökning, men för avsättning av en sådan produktionsökning finns där tydligen mycket små utrymmen, om jordbruket bara skall producera för att fylla det svenska folkhushällets behov av hemmaproducerade livsmedel, och det har från olika håll, både från statsrådet och från representanter för jordbrukets organisationer, varnats för en produktionsökning, som skall gå över denna gräns. Detta ger mig tyvärr anledning att se dystert på just småbruket, som legat i botten. Det har inte nått lika högt i sin mjölkproduktion som bondejordbruk och storbruk, och småbrukarna äro över huvud taget en grupp av jordbrukare, som inte ha hunnit med i utvecklingen men som, om de skola kunna få en bättre ställning, själva måste sträva efter att hinna fatt det övriga jordbruket. När de komma dit, mötas de emellertid med att deras produktionsökning inte är önskvärd. Enligt min mening finns det i den situationen åtminstone all anledning att inte bortse från exportmöjligheterna. Man kan om dem säga, att de äro ovissa och osäkra, och det skall villigt medgivas. Men de äro dock inte fullt så ovissa och osäkra, om man räknar med att världsmarknadens priser gå uppåt på vintern och nedåt på sommaren, medan våra priser ligga jämnt. Kunde vi få litet mer växling i våra svenska priser efter världsmarknadens prisläge,

så skulle inte oron för världsmarknadens utveckling behöva bli fullt lika stor. Men, herr talman, jag skall inte inveckla mig i någon debatt om detta. Det hör kanske inte hit. Jag vill bara ha sagt, att om man skall bereda avsättning för en ökad produktion från det svenska jordbruket utanför landets gränser, så är det felaktigt att dröja och vänta, ty vad som är säkert är, att den, som går ut på världsmarknaden i god tid, har större förutsättningar att nå bra resultat än den, som väntar alltför länge, innan den träder ut och konkurrerar.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag med de ändringar, som föreslagits i reservationerna nr 2, 4, 8, 9 och 10.

Herr NORUP: Herr talman! Det var med en viss tillfredsställelse jag hörde herr Hæggbloom, trots att han är reservant beträffande åtskilliga punkter i utskottsutlåtandet, här tillkännage sin tillfredsställelse över den överenskommelse, som är träffad mellan jordbrukets organisationer och statsmakterna. Huruvida man från folkpartiets sida delar denna tillfredsställelse framgick inte av herr Svenssons i Ljungskile anförande. För oss vore det emellertid glädjande, om man kunde konstatera, att så många som möjligt ville sluta upp omkring denna överenskommelse.

Två tidigare talare ha här i debatten talat om enigheten mellan regeringen och bondeförbundet. När det här föreligger en överenskommelse mellan jordbrukets organisationer och statsmakterna — vilken överenskommelse jag hoppas och tror skall bli gällande — och den överenskommelsen har legat till grund för det uttalande som här har gjorts, är det ganska naturligt, att bondeförbundet helt har anslutit sig till den uppgörelsen och att det blir ett visst samförstånd, då man ser lika på dessa problem.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Den överenskommelse som här föreligger är ju resultatet av en kompromiss. Det är väl så att jordbruket inte är tillfredsställt till alla delar. Jag skulle nog kunna instämma i mycket som här är sagt från oppositionens sida, men om man skall försöka att komma till ett resultat, så går det inte att enbart hålla på olika särmeningar, utan då är det enligt min mening nödvändigt, att man på ömse håll försöker åstadkomma en kompromiss om hur jordbrukspolitiken skall utformas, så att den kan accepteras på olika håll. Ekonomiska motsättningar göra sig ju då och då gällande, inte minst när det gäller prissättningen på jordbrukets produkter.

Till grund för den överenskommelse som är träffad ligger som vanligt den s. k. jordbrukskalkylen, där man har försökt ställa en prognos för skördeutvecklingen. Den är givetvis alltid svår att beräkna, och den omständigheten, att vi kanske komma in i mera normala förhållanden med större frihet på olika områden, har denna gång inte gjort den lättare att beräkna. På jordbrukshåll ha vi emellertid i år ansett, att inkomstsidan är något för optimistiskt beräknad. Vid de förberedande diskussionerna ha vi gjort gällande, att i synnerhet prognosen för utvecklingen av mjölkproduktionen är optimistisk. Det erkännes villigt, att den invägning vi nu ha har överstigit de djärvaste tankegångar, och det ser ju än så länge ut som om det skulle bli en god skörd i år, och de goda betena för närvarande tyda på att vi kanske kunna få en ökad produktion. Dock ha vi därvidlag anfört vissa betänkligheter, men vi ha låtit dem falla.

Vad beträffar utgiftssidan ha vi ånyo framställt krav på att få räntekostnaden rättvist bedömd, och glädjande nog har man i viss utsträckning varit tillmötesgående på den punkten. Det är säkerligen ett krav som jordbruket har rätt att ställa på en kompensation, som

jordbruket borde fått tidigare, därför att jordbruket befinner sig i en särställning när det gäller kapitalinvesteringar. Jordbruket har nämligen fått göra ökade kapitalinvesteringar för maskinanskaffning. Därför borde vi fått räkna det på utgiftssidan, då man har minskat arbetskostnaden på inkomstsidan också. För att i varje fall få möjlighet till en utjämning med hänsyn till att prognosen kan vara felaktig härvidlag har man under flera år haft den s. k. 4-procentregeln, som verkat utjämnande, och enligt meningens på jordbrukshåll är med årets uppgörelse 4-procentregeln ingalunda avkopplad utan gällande, tills man kommer överens om någonting annat vad beträffar tillämpningen av densamma.

När vi ha gått att godkänna kalkylen, har det förelegat olika alternativ. Det gamla alternativet med den låga ränteposten medförde ju överskott i jordbrukskalkylen. Alternativ A, som innebar en bättre ränteberekening för jordbruket med en högre ersättning för investerat kapital, medförde ett underskott på 21 miljoner kronor. Dessutom har genom den överenskommelse som här är träffad jordbruket accepterat en sänkning på några produkter. Det utgör tillsammans 31 miljoner kronor. Jordbruket har godkänt en jämnare kalkyl. När man talar om att ränteposten här skulle vara gällande innebär ju överenskommelsen, att man inte skall kräva någon ersättning för det underskott på 31 miljoner kronor under innevarande år som kalkylen utvisar, utan man har sagt, att den skall gälla.

Vad beträffar frågan huruvida räntekostnaden skulle slå igenom ha vi varit av den meningens — och detta förklarades också vid en diskussion med livsmedelskommissionens råd — att för tiden framåt skall livsmedelskommissionsdelegationen räkna med alternativ A. Innevarande år kan givetvis ränteposten liksom tillämpningen av 4-procentregeln göras till föremål för diskus-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sion vid de underhandlingar som jag förmodar komma att äga rum mellan regeringen och olika samhällsgrupper i vårt land beroende på den utveckling, som stabiliseringspolitiken skall ha. Man har varit enig om att man i huvudsak skall försöka bibehålla nu gällande priser. Man har från jordbrukets sida accepterat detsamma, dock med en eftertrycklig begäran, att om det skulle visa sig, att stabiliseringspolitiken inte kan upprätthållas i nuvarande utsträckning, jordbruket skall ha rätt att påkalla täckning för ökade kostnader, det må nu vara kostnader i samband med ökade arbetslöner som jordbruket har utbetalat till de inom jordbruket anställda eller andra kostnader, som kunna uppkomma i samband med en löneökning, när stabiliseringspolitiken skall upphöra.

Om man går in på de olika produktionsgrenarna, så är det klart, att stora betänkligheter framfördes, när vi diskuterade detaljfrågor i detta avseende. Om jag börjar med brödsäden, så skall det ju bli en friare handel med denna vara, en sak, som vi i princip i viss mån kunna hälsa med tillfredsställelse. Dock ha vi framfört betänkligheter mot att man har minskat prisorternas antal. Man har visserligen ersatt detta med en fraktkostnad av 50 öre, där spannmålen ökat i pris. Men det kommer att ske den förändringen, att de jordbruk, som äro belägna centralt, komma att få kanske rent av en bättre ställning, under det att de jordbruk, som ligga längre bort vid sidan av allfarvägarna, komma att få det sämre. Det är klart att därigenom kommer det mindre jordbruket, även om det inte har så mycket spannmål att avyttra, och i synnerhet skogsbygdens jordbruk, att bli lidande.

Vi ha dock vid de olika diskussionerna där accepterat, att man skulle godkänna att prisorternas antal minskade. Man fick i stället detta med 50 öre ökade pris. Ökningen skulle ersätta

fraktkostnaderna. Det är klart att detta kommer att utfalla olika.

Vidare föreligga här motioner med hemställan om förändring av det i propositionen givna förslaget. Säkerligen äro dessa motioner i stora delar mycket berättigade, men vid de underhandlingar som förts har det inte varit möjligt att få flera prisorter än som anförts i utskottsutlåtandet. Vi ha dock, enligt den första begäran från livsmedelskommissionen, fått fram ännu en prisort, nämligen i Örebro.

I diskussionen har man också fört fram en viss kritik av att det skett en förändring i förhållandet mellan råg och vete. Jag hör till dem som hålla på rågodlingen, och jag skulle vara en av de första att säga, att förändringen inte är berättigad. Det är den inte heller, vilket man finner om man jämför de ekonomiska möjligheter, som i dag föreligga för veteodlare och för rågodlare. När man å andra sidan har ett reglerat förhållande, där inte de fria makternas spel få komma till sin rätt, då får man ändå i någon mån taga hänsyn till den utveckling, som håller på att ske. När man då konstaterat, att vi ha större svårigheter att finna avsättning för råg än för vete, då har det varit anledning att gå med på det resultat, som underhandlingsdelegationen kom till. Den ökning av spänningen mellan råg och vete, som förelegat, gav mig anledning till att — även om mitt hjärta är fullkomligt på rågodlarnas sida — gå ifrån det jag helst önskade och acceptera det jag egentligen inte ville, för att en överenskommelse skulle kunna nås.

I detta sammanhang finns det anledning att notera ett visst förhållande, som uppstått under de senaste åren. För inte så många år sedan sades det från de svenska kvarnarnas sida, att de inte kunde framställa tillräckligt god kvalitet på det mjöl, som kom från den svenska spannmålen. I en propå, som i år framförts från kvarnarna, säges

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

det, att det svenska vetet är för bra; man får ett alldeles för fett mjöl, och detta är anledningen till att priset på vårvete bör sänkas, så att det inte odlas för mycket vårvete i landet. Detta kunde vi på jordbrukarhåll inte gå med på. Vi gingo dock med på att, om spänningen mellan vårvetet och höstvetet behövde minskas, åstadkomma en prishöjning på höstvetet. Det är också meningen att en sådan höjning skall ske under kommande år.

Efter detta kan man nog komma på det klara med varför man förr i världen sade, att den svenska spannmålen inte var av tillräckligt hög kvalitet för att åstadkomma ett bra mjöl. Då voro nämligen de kraftiga amerikanska och argentinska vetesorterna billigare. Då blev alltså inte det svenska mjölet för bra. När nu vårvetepriset kommit upp litet högre än höstvetepriset så säger man, att mjölet blir av för hög kvalitet. Det tycks inte bara vara mjölets kvalitet utan det är nog också ekonomiska förhållanden, som diktera inställningen.

Jag har endast velat framföra dessa synpunkter på spänningen mellan råg och vete eftersom det här föreligger en motion om att rågen skall få ha samma pris som vetet. Det ligger mycket i den motionen, men detta har inte gått att förverkliga.

I fråga om mjölkprodukterna ha vi tyvärr måst vara med om att acceptera ett något sänkt pris. Produktionsutvecklingen har gått därhän, att vi fått in alltför mycket ost här i landet och följaktligen ha ett stort lager. Anledningen till att vi fått så mycket ost är säkerligen den, att man när det gäller prissättningen gynnat osten på bekostnad av smöret. Vi ha på detta sätt tillmötsgått ett försörjningsintresse, men det är helt naturligt att vi nu försöka att återställa jämvikten mellan smöret och osten. Det är då nödvändigt att från och med nästa produktionsår sänka ostpriset med högst 25 öre. Detta gör man genom en sänkning av mjölken

med $\frac{2}{3}$ öre per kilogram. Detta får kompenseras med att produktionen blir så mycket större.

En annan sak som också har varit föremål för diskussion och som det föreligger motion om är priset på fabrikspotatis. Där ha vi nödgats gå med på en sänkning av odlarpriset med ett öre per hektoliter och stärkelseprocent. Detta tycker jag för min del är ganska onödigt, ty bibehållande av det gamla priset hade medfört en ringa merutgift för statsmakterna. På grund av att vi ha en god tillgång på stärkelse och på grund av ett gynnsamt avtal ha vi emellertid nödgats gå med på en sänkning med ett öre. Även tre öre var föreslaget, men vi stannade vid sammanjämnningen vid ett öre. Jag är övertygad om att om några av dem, som här klandraden överenskommelse som här åstadkommit — jag tänker t. ex. på ett par av motionärerna — varit med och på ett tidigare stadium gjort vad de kunnat för att påverka livsmedelskommissionen för att få producenternas intressen tillgodosedda, så hade de inte lyckats bättre. Det är då ganska naturligt, tycker jag, att inte heller vi lyckats bättre.

Inte bara önskemålen om fabrikspotatisen utan även andra jordbruksintressen ha gjort sig gällande, när man skulle försöka finna en rättvis avvägning. Oljeväxtpriserna ha i det fallet spelat en stor roll. Diskussionerna om prissättningen på detta område ha ibland varit ganska detaljerade. Man har ju här i kammaren vid åtskilliga tillfällen klandrat den prissättning på oljeväxterna som förekommit. Jag har anledning att uttala min tillfredsställelse över att det i år lyckats att sammanföra förhandlingarna om de olika jordbruksprodukterna till i huvudsak en diskussion — även om det kanske även i år förekommit vissa förhandsbesked, som i någon mån försvårat diskussionen. Jag tror dock att den prissättning på oljeväxterna, som man nu gjort, i vä-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

sentlig grad åstadkommit rättvisa mellan oljeväxtodlingen och övriga produktionsgrenar — framför allt då mjölkproduktionen, som ju är föremål för mycken diskussion. Vi skola dock komma ihåg att oljeväxtodlingen, som herr Waldemar Svensson påpekade, numera i huvudsak är en exportnäring. Denna odling fyller ändå ett visst ändamål. Under tider, då vi stå inför överproduktion på flera områden, kan det vara tryggt att ha en odling, varifrån man har möjligheter att exportera produkter till ett hyggligt pris. Vi ha nog på jordbrukarhåll ingen anledning att motsätta oss att en dylik odling sväller ut.

Huruvida man från regeringens och livsmedelskommissionens sida är för optimistisk när det gäller möjligheterna att exportera olja och raps, det undandar sig mitt bedömande. Jag tror dock att det i ett läge med valutasvårigheter har ett visst värde, att denna odling är betydande. Jag tror även att oljeväxtodlingen under det år som gått tillfört vårt folkhushåll vissa fördelar, och man har därför inte anledning att rikta enbart klander mot den överenskomelse, som här är gjord. Jag medger dock villigt att de priser, som varit rådande på oljeväxtodlingens område, varit för höga i förhållande till priserna på i synnerhet mjölkprodukter, och det är därför helt naturligt att olika meningar därvidlag gjort sig gällande. Vad jordbrukskostnaderna beträffar ha vi i år fått begära en höjning av priset på oljefoder. Anledningen därtill är delvis den, att vi fått ett bortfall av utgående subventioner. Huvudanledningen är dock den ökade mjölkproduktionen. Vi hade under år 1949 9 procent större invägning av mjölk än året tidigare. I jämförelse med året 1939 är mjölkkvantiteten nu 50 procent större. Det är i viss mån ett aktuellt småbrukarintresse att man höjer fodervärdet, särskilt för dem som ha ett ofullständigt jordbruk. Det borde för övrigt

vara av intresse för både små och stora jordbruk hur produktionen kommer att utveckla sig här i landet. Vi ha anledning att stödja oss på 1947 års riktlinjer för jordbrukspolitiken, och jag är övertygad om att alla som hålla på den överenskommelsen skola säga, att det är nödvändigt att begränsa produktionen så att vi få avsättning för densamma inom landet.

Möjligheterna till export äro kanske för dagen inte särskilt ljusa. Sedan några månader tillbaka ha möjligheterna varit rätt goda, men se vi framåt så tyder mycket på att möjligheterna att exportera t. ex. smör till övriga Europa inte äro de bästa. I varje fall kunna vi inte räkna med att få acceptabla priser. Jag har nämnt en gång tidigare här i kammaren, att danskarna ha ett avtal med England, som går ut på en smörexport till ett pris av 3 kronor 87 öre per kilogram. I dagens läge är det omöjligt att exportera smör till Väst-europa. Västtyskland har i dag en mjölkproduktion, som med 5 procent överstiger 1939 års produktion. Därmed är emellertid inte sagt, att Västtysklands behov är fyllt. Eftersom de östra delarna av Tyskland kommit ifrån det övriga riket är det klart, att man har behov av matfett. Det är emellertid klart att vi i dagens läge inte kunna acceptera ett sådant pris, som danskarna och engelsmännen kommit överens om, om vi vilja att 1947 års riktlinjer för jordbrukspriserna skola gälla. Dessa riktlinjer gå ju ut på att jordbrukarna skola få en någorlunda skälig ställning i samhället, och om dessa skola hållas går det inte att bygga på en överdriven export till de priser, som äro rådande i marknaden.

Herr Svensson i Ljungskile klandrade starkt de priser, som voro satta på raps, och han sade att dessa skulle utgöra en subvention till margarinet. Jag har mycket svårt för att fatta den tankegången. Vidare rörde herr Waldemar Svensson ihop denna s. k. subvention

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

till margarinet med en motion från bondeförbundet angående höjning av margarinaccisen.

I fråga om margarinaccisen är det ju så, att regeringen har rätt att pålägga 1 krona 50 öre. Från bondeförbundet ha vi velat påpeka, att om man skall få en så stor avsättning som möjligt för smör inom landet, så är det nödvändigt att minska spänningen mellan smör och margarin. Vi veta att man så sent som våren 1949 höjde smörpriset med 40 öre och sänkte margarinpriset med samma belopp. Det är klart att detta medförde en sänkning av smörkonsumtionen. Hur stor denna sänkning var är svårt att säga, men trots detta har smörkonsumtionen på senaste tiden glädjande nog åter ökat i vårt land. Detta tyder ju på att det svenska folket värdesätter detta goda födoämne. Med vår motion ha vi velat framhålla, att Kungl. Maj:t bör följa utvecklingen på detta område med uppmärksamhet och i varje fall återgå till det läge, som var rådande före mars månad 1949, så att vi skola få möjligheter att öka hemmavsättningen för smör så mycket som möjligt, om det skulle bli svårigheter att finna avsättning genom export. Det ligger följaktligen ingenting av inkonsekvens i denna motion, utan vi fullfölja endast de tankegångar, som från bondeförbundet tidigare hävdats. Åtminstone jag anser, att man i dagens läge och så länge stabiliseringspolitiken varar inte kan fördyra det billiga matfettet margarin, men när vi komma i ett annat löneläge här i landet, då menar jag att tiden är inne att genomföra de krav, som framkommit i bondeförbundsmotionen.

Utskottet har i denna fråga hänvisat till 1947 års riktlinjer. Jag medger, att med den tolkning utskottet har i sin skrivning, man här kan hänvisa till dessa riktlinjer. Jag vill endast hemställa till jordbruksministern att han följer denna utveckling med uppmärksamhet och ser till, att vi få avsättning

för smöret, vilket är ett starkt jordbruksintresse och säkerligen även till gagn för hela samhället.

I samband med prishöjningen på kraftfoder har det också talats om att det inte endast är priset på det importerade kraftfodret som höjts, utan även fodersåden har undergått en fördyring, vilket särskilt kommer att drabba köparna härav, d. v. s. småbrukarna. Det skall villigt erkännas att detta är riktigt, men å andra sidan kan man inte säga att de jordbrukare, som i dag äro hänvisade till odling av fodersäd, på något sätt ha en gynnad ställning i den allmänna jordbruksavvägningen. Tvärtom, det är väl inga jordbrukare som ha sämre ersättning för sin produktion — mjölkproducenterna möjligen undantagna. Men jag säger, att de många mellansvenska jordbrukarna, som ha en stor del av sin produktion lagd på just fodersåden, inte heller ha någon avundsvärd ställning.

Det är följaktligen här fråga om en avvägning av priserna på jordbrukets produkter. Priset på animalier har väl i det fallet varit utslagsgivande. Vi på jordbrukarhåll ha hävdats, att man bör ha en sådan prissättning på animalier, att den bör ge en skälig ersättning för fodersåden, så att även de, som äro hänvisade till att köpa fodermedel till rådande priser, skola få ett hyggligt ekonomiskt resultat på sin produktion av fläsk och ägg etc.

I detta sammanhang vill jag uttala min sympati för de tankegångar, som herr Hægglblom gav uttryck åt, nämligen att äggproducenterna under innevarande produktionsår varit berättigade till kompensation för den fördyring, som sker på hönsfodermjölet under detta produktionsår. Vad gäller en eventuell fördyring av de fodermedel som ha inverkan på mjölkproduktionen — och i viss mån även fläskproduktionen — så har en överenskommelse i år träffats mellan slakteriorganisationen och statsmakterna. Denna överenskommelse är

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

gällande under innevarande år. De högre priser som varit rådande på slaktprodukter skulle jämnas ut på så sätt, att kraftfoderpriset höjdes under innevarande år. Det är dock klart att förhållandena på äggmarknaden inte medräknas i denna utjämning.

I fråga om äggpriset har man från både folkpartihåll och högerhåll framfört klander mot den uppgörelse, som där är gjord. Det är klart att det är ganska lätt att föra fram klander sedan en uppgörelse är träffad. Såsom varande en av underhandlarna anser jag mig dock skyldig att hundraprocentigt biträda den överenskommelse som är gjord. Även om man skulle ha andra önskemål, så bör dock den gjorda överenskommelsen vara gällande. Det finns så mycket större anledning här till som denna överenskommelse är godkänd av jordbrukarnas delegater och senare även varit underställd styrelserna för Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk och Svenska mejeriernas riksförening. Även dessa styrelser ha godkänt den gjorda uppgörelsen. Den kritik, som framkommit från olika håll i pressen, tycker jag varit mycket välvillig mot den gjorda överenskommelsen. De små anmärkningar, som framkommit, ha mera haft andra syftemål än att framhålla jordbrukets önskemål. Det verkar som om det låg andra spekulationer under dessa yttranden.

Äggpriserna ha sänkts med 20 öre per kilogram, och det är överproduktionen som har dikterat dessa priser. Jag är inte övertygad om att en höjning av priserna i längden skulle gagna ens jordbruket. De äggpriser, som ha varit rådande under de sista åren, ha väl ändå animerat en hel del personer, som inte borde befatta sig med äggproduktion, att ägna sig däråt. Jag kan ta ett exempel från min egen hembygd, där en jordbrukare, som haft ett hundratal kor, sålt bort de flesta av dem och i stället skaffat sig 3 000 à 4 000

höns. Jag tycker för min del att äggproduktionen bör i största utsträckning förbehållas småbruket.

Huruvida de av Kungl. Maj:t föreslagna äggpriserna på lägst 1 krona 80 öre per kilogram och högst 3 kronor per kilogram försätta äggproduktionen i en mycket sämre ställning än andra produktionsgrenar, skall jag inte uttala mig någonting bestämt om, men jag tror i varje fall att dessa prisbegränsningar på 1 krona 80 öre nedåt och 3 kronor uppåt skapa en betydligt större trygghet än det förslag, som herr Hægglom har framställt i sin motion, nämligen att äggpriserna skola få röra sig fritt både uppåt och nedåt. Jag är övertygad om att inte ens herr Hægglom är beredd att ta konsekvenserna, om hans förslag genomföres; i varje fall är inte jag beredd att göra det när det gäller jordbrukets produkter i huvudsak, utan jag tror för min del att vi på jordbrukarhåll ha all anledning att hålla oss till den överenskommelse, som är enhälligt godkänd av riksdagen 1947. Den ger oss icke möjligheter att alla gånger tillämpa de allra högsta priserna, men å andra sidan skänker den naturligtvis en viss trygghet och stabilitet åt det svenska jordbruket. I detta fall är det bättre att ha en fågel i handen än tio i skogen. Jag är övertygad om att 1947 års riktlinjer i längden äro bärande för jordbruket, när de omsätts i praktiken.

Det allmänna mjölktillet kommer att i huvudsak bibehållas oförändrat, och därmed har också i någon mån bibehållits ett någorlunda oförändrat pris på mjölk och ost. När det gäller körinjebidraget har en uppgörelse träffats med jordbruksorganisationerna om att sådant bidrag bör utgå endast om den genomsnittliga kostnaden för intransporten överstiger medelfraktkostnaderna. Det vore annars obilligt att begära, att statsmakterna, när vi nu ha övergått till mera fria ekonomiska förhållanden, skola betala även de kostnader,

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

som understiga medelfraktkostnaderna. Då medelfraktkostnaderna för intransporten uppgå till 1,64 öre per kilogram, har alltså den överenskommelsen träffats, att körlinjebidrag utgår, då den genomsnittliga fraktkostnaden under månaden överstiger 1,5 öre per kilogram.

Denna sänkning av körlinjebidraget drabbar de norrländska mjölkproducenterna synnerligen hårt. Vi böra komma ihåg att Norrland i fjol fick på grund av missväxt ett särskilt tillägg på 6 miljoner kronor, direkt beräknat såsom missväxtbidrag. Detta anslag kommer inte att utgå vid detta produktionsårs slut, och det är helt naturligt att minskningen av fraktbidraget under sådana omständigheter kommer att kännas synnerligen svår. Det är därför med en viss tillfredsställelse som jag kan notera, att överenskommelsen innebär att det s. k. norrlandsbidraget skall höjas med i runt tal 5 öre per kilogram mjölkfett såsom en kompensation för sänkningen av körlinjebidraget.

Vad beträffar kraftfoderpriserna har i en motion hemställtts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning om frigivande av handeln med oljekraftfoder. Tidigare har ju Svenska spannmålsaktiebolaget helt och hållet haft hand om importen av kraftfoder. Det skulle säkerligen vara mycket bra, om jordbrukets organisationer i stället för Svenska spannmålsaktiebolaget i en fri handel kunde ombesörja importen och försäljningen av fodermedel, och det skulle säkerligen innebära en utveckling mot sådana ekonomiska förhållanden, som vi alla eftersträva. Denna fråga ligger utanför det egentliga ämnet, men jag har all anledning att yrka bifall till den motion, det här gäller, och jag kommer även att yrka bifall till reservation nr 4, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Från folkpartiets sida har föreslagits, att mejerier skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig

standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt upp till 3½ procent. Herr Svensson i Ljungskile framhöll i remissdebatten att denna synpunkt var ny. Men jag är inte alldeles övertygad om att så är förhållandet, utan det har långt tidigare förts överläggningar mellan Mejeriernas riksförening och livsmedelskommissionen — jag tror att det också i någon mån framförts av jordbruksministern — om inte tidpunkten snart vore inne att genomföra en ändring av mjölkstandardiseringen. Även om mycket talar för att gå en sådan väg, få vi dock se läget för dagen som det är, och vid ett närmare övervägande skola vi finna att tiden nu inte är inne att realisera ett sådant förslag.

Jag är inte säker på att man, när man yrkar på att mjölken skall få ha en högre fetthalt, har räknat med de svårigheter, som detta skulle medföra. Till att börja med måste förnyade kontrollåtgärder vidtagas, varvid det säkerligen blir besvärligt för en hel del mjölkhandlare att hålla en sorts mjölk med kanske 3½ procent och en sorts mjölk med 3 procent. Det vore synnerligen svårt att hålla isär dessa båda slag av mjölk, och detta skulle förmodligen medföra svårigheter för en del obetänksamma människor, som inte räkna med konsekvenserna av ett mindre noggrant handlande. Handlarna motsätta sig för närvarande förslaget att handla med två olika sorters mjölk, och det skulle även medföra ökade kostnader för mejeriorganisationen och för själva handeln. Följaktligen är denna idé oacceptivå olika sorters lösmjölk, och det skulle medföra svårigheter inte minst i dagens läge, när det gäller att upprätthålla stabiliseringspolitiken. Mjölkpriset skulle också genom en sådan höjning av fetthalten ökas med 3 à 4 öre.

Visserligen säger man, att man skulle få en kvalitetsförbättring på mjölken, om fetthalten kunde höjas, men vi kunna dock inte få någon garanti härför. Även om det här uttalats, att det från

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

indexnämndens sida sagts, att denna höjning av mjölkpriset inte skulle komma att inverka på index, kunna vi dock inte få något belägg härför, och följaktligen är det bäst, tror jag, att låta denna sak bero. Därmed har jag inte sagt, att jag på något sätt skulle vilja gå emot en höjning av fetthalten på mjölk, men jag är inte säker på att en sådan höjning till 3½ procent skulle medföra en ökning av produktionen, utan jag är rädd för att en sådan åtgärd medför en minskning av produktionen, ty den mjölkkonsumtion, som för närvarande äger rum på våra arbetsplatser, skulle kanske minska, om mjölken blev något fetare och alltså inte så god, att den kunde drickas som läskedryck.

Vid riksdagens början i år väcktes en motion i första kammaren av herr Osvald och en likalydande motion i andra kammaren av herr Ståhl, i vilka begärdes dels en omprövning av jordbrukspolitiken, då motionärerna ansågo att det avtal på jordbrukets område, som godkändes av 1947 års riksdag, var föråldrat, dels en utvidgning av oljeväxtodlingen. I motionen säges, att ett friare ekonomiskt system på jordbrukets område kan komma att medföra en förbättring av det svenska jordbrukets ställning och bidra till att jordbrukarna kunna få lika höga priser för sina produkter som dem, vilka tillämpas på världsmarknaden. Ja, det låter så bra att teoretiskt kunna tala om denna ekonomiska frihet, men nu är det nog så, att det inte går så lätt att skicka ut varor på världsmarknaden. Tänk, om denna frihetens röst hade låtit sig höras här i kammaren under de år, när jordbrukets organisationer, trots mycket kraftiga protester från enskilda jordbrukare ute i landet, fingo med stöd av olika tidslägesanslag försöka åstadkomma en prisnivå, som kunde accepteras av konsumenterna i en svår situation.

Tänk, om man då från folkpartihåll

hade sagt: Här är det berättigat för jordbrukarna att tillämpa samma höga priser, som nu äro rådande på världsmarknaden. I stället fälldes det hårda ord över prishöjningen på jordbruksprodukterna, och man sade att det var ur krass klassynpunkt som RLF sökte hävda jordbrukets intressen. Jag tror för min del, att vi, om vi vilja göra oss besvär med att undersöka de resultat, som åstadkommits av såväl den fackliga som den ekonomiska organisationen, förstå att organisationerna handlat under känsla av ansvar för utvecklingen i vårt samhälle under en svår provotid. Att nu tala om frihet tycker jag rimmar illa med den tidigare ståndpunkt, som folkpartiet intagit. Jag fick den uppfattningen av de motioner, det här är fråga om, att där möjligen talades om folkpartiets nya jordbruksgiv och att den skulle åstadkomma en förbättring för jordbruket i framtiden.

Nu har herr Svensson i Ljungskile gått en annan väg i utskottet. Jag vet inte vilken officiell jordbrukslinje folkpartiet företräder i detta fall, men det kanske är en fördel att ha en rörlig inställning, varvid olika personer ha olika synpunkter.

Även 4-procentregeln har här varit föremål för en ingående diskussion. Jag har tidigare varit inne på denna fråga, och jag anser, att 4-procentregeln bör tillämpas på samma sätt som hittills skett. Vi inom den av livsmedelskommissionen tillsatta delegationen ha alltså den uppfattningen, att det kan anses sannolikt att 4-procentregeln inte kommer att få aktualitet under regleringsåret 1950/51. Jag tycker nog, att ett uttalande som jordbruksministern i detta sammanhang gjort i propositionen — jag finner inte nu sidan — är onödigt. Enligt min mening hade det varit bättre att vänta med detta resonemang till dess vi någon gång under hösten skola diskutera tillämpningen av 4-procentregeln. Under sådana omständigheter hade säkerligen varken de motio-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ner, som här föreligga, behövt väckas, eller de reservationer, som här föreligga, behövt avgivas. Jag vågar dock hävda den ståndpunkten — och i detta fall äro utskottet och jag överens — att 4-procentregeln är gällande och skall tillämpas fortfarande; en ändring av densamma får ske först efter de underhandlingar, som eventuellt senare komma att föras på detta område.

Herr Hæggbloom har resonerat om subventionernas avveckling. Jag kan gå med på att de subventioner, som komma till stånd i höstas för att jämna ut den försämring av vårt penningvärde, som då skedde, böra avvecklas så fort som möjligt. Men även om vi vilja genomföra en sådan avveckling, böra vi gå fram med stor försiktighet, och i så fall får väl ändå den kommande utvecklingen ge svar på frågan i vilken takt subventionerna böra avvecklas. Det ligger i jordbrukarnas eget intresse att dessa subventioner avvecklas i samma takt som den, vari jordbrukarna få möjligheter att tillämpa de priser, vilka fastställdes vid 1947 års riksdag.

Om nu en plan skulle göras upp för subventionernas avveckling, skulle detta säkerligen innebära en bättre utväg än att Kungl. Maj:t endast skall följa denna fråga med uppmärksamhet. Jag är dock inte säker på att en sådan plan skulle medföra en mycket bättre tingens ordning. Jag tror i stället, att vi böra avvakta resultaten av den stabiliseringspolitik, som skall gälla för nästa år, och att det först efter denna tidpunkt ligger mycket bättre till att ta upp en diskussion om subventionernas vara eller icke vara.

Den överenskommelse, som nu är träffad med jordbrukets organisationer, är väl avsedd att gälla fyra månader under regleringsåret 1950/51, nämligen från den 1 september till den 31 december 1950, ty jag utgår ifrån att jordbrukarna, om andra grupper få en ändring i sina löneavtal, också skola få möjligheter att underhandla med rege-

ringen om samma sak, och först då finns det enligt min mening anledning att ta upp till behandling de problem, som här ha förts på tal.

Efter att ha framfört dessa synpunkter såsom underhandlare på jordbrukets område vill jag säga, att jag helt biträder den överenskommelse, som är träffad mellan staten och jordbruksorganisationerna, och det ger mig anledning, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter utom beträffande punkt B. 3, där jag yrkar bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

I detta yttrande instämde herrar Andersson i Björkäng, Johansson i Norrfors och Hansson i Skediga.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Sedan jag begärde ordet har jag fått utöka mina anteckningar, varför jag vore tacksam, om jag fick tillåtelse att överskrida de för replik stadgade tre minuterna, om det blir nödvändigt.

Herr Norup var inte säker på huruvida vi från folkpartiets sida voro tillfredsställda eller inte med den överenskommelse, som träffats med jordbruksorganisationerna. Det föreföll mig helt enkelt som om herr Norup själv vore osäker på om han var tillfredsställd eller inte med denna uppgörelse. Jag tycker, att det borde vara ganska naturligt att dra den slutsatsen, att vi, om vi på ett par punkter anmält avvikande mening, inte äro tillfredsställda och att vi äro tillfredsställda, om vi inte ha anmält avvikande mening. Det brukar nämligen gå till på det sättet inom detta ämbetsverk.

Sedan talar herr Norup om att 4-procentregeln fortfarande är gällande, och detta talade herr Norup om inför utskottet också, men det kan inte utläsas ur handlingarna, varken den citerade överenskommelse, som står upptagen i propositionen, eller departementschefens egna uttalanden.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

När det sedan gäller oljeväxterna går herr Norup som katten kring het gröt och vet inte riktigt, hur han skall kunna angripa vår ståndpunkt. Det bör väl ändå vara riktigt, menar han, att låta jordbrukarna producera oljeväxter, om dessa kunna exporteras till lönande priser. Herr Norup skall bara få läsa vad vi ha sagt på denna punkt: »Självfallet är det såväl för jordbruket i allmänhet som för landets ekonomi en fördel, att vår oljeväxtodling får bedrivas i hela den omfattning som de ekonomiska och marknadsmässiga förutsättningarna medgiva. Detta bör å andra sidan inte få ske på grundval av en privilegierad särställning för denna odling, som lämnas på bekostnad av andra jordbrukares lika berättigade intressen. Det synes oss därför riktigtast, att formerna för prissättningen på oljeväxtfröer och denna odlings inpassning i vår jordbruksreglering omedelbart göras till föremål för en utredning, vari alla berörda parter få tillfälle att deltaga. Särskilt bör därvid klarläggas den relativa odlingskostnaden för höstsäd och höstsädda oljeväxter.» Utskottet har godkänt ett sådant uttalande. Om herr Norup har en annan mening, anmäl den då, så att vi få diskutera den! Men jag tänkte att vi skulle kunna vara överens om slutsatserna, även om vi inte äro överens om det faktiska material, som vi här ha pekat på.

Vidare säger herr Norup, att han inte kan fatta att överpriset på rapsfrö i realiteten är en smöraccis till förmån för margarinet. Jag bara beklagar. Men herr Norup har inte gjort det ringaste försök att påvisa, att detta inte är riktigt. Jag har skaffat fram det material, som ligger bakom vårt påstående, och jag kan inte förstå annat än att vad vi här sagt är riktigt.

När det gäller äggpriserna säger herr Norup, att det är lätt att klandra efteråt, sedan eu uppgörelse träffats. Låt mig säga, att vi ha diskuterat dessa äggpriser upprepade gånger i denna kam-

mare sedan 1946. Det är inte så lätt att förutse, hur de mindre jordbrukarna reagera, och att sänka den nedre prisgränsen utan att höja den övre gränsen, när det föreligger goda möjligheter till export, kan väl inte vara riktigt. Äggen äro med ett medelpris av 2 kronor 30 öre den lägst betalda jordbruksprodukt av någon betydelse, som för närvarande förekommer på marknaden. Det går att inhämta av de tabeller, som publicerats i Jordbrukarnas Föreningsblad. Att då påstå att man inte riktigt vet, hurvida det skulle vara en fördel eller inte att få ta ut ett högre pris på hösten, det tycker jag är nästan mycket av ovetenhet från dem som förhandlat för jordbrukets del.

När det sedan gäller den fetare mjölken så säger herr Norup att det är så svårt för handlarna att föra två sorters lösmjolk, att de inte vilja göra detta. Herr Norup har tydligen inte läst vare sig utskottsbetänkandet eller motionen, ty där är det klart sagt ifrån, att det inte kan komma i fråga att saluföra två sorters lösmjolk i samma affär, utan mjölken med högre fetthalt måste saluföras som flaskmjolk — något annat är fullständigt otänkbart.

I fråga om en motion av herrar Ståhl och Osvald, som tydligen likt en magnet drog talaren till sig, säger sedan herr Norup, att han inte vet vad som är folkpartiets linje i detta fall. Ja, herr Norup, här är en motion, som undertecknats av 18 stycken folkpartister, däribland partiledaren och samtliga medlemmar i förtroenderådet från denna kammare. Jag vet inte om detta kan påverka herr Norups möjligheter att uppfatta situationen, men jag tycker det skulle vara en god hjälp vid studierna.

Herr Rubbestad hade en annan uppfattning än bondeförbundet i skolfrågan, men det var ingen som steg upp och påstod, att herr Rubbestads tämligen ensamma mening var bondeförbundets linje. Den som är van vid att läsa riksdagstrycket och vet vad som för-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

siggår i denna kammare borde nog kunna orientera sig, när det gäller så pass enkla orienteringsövningar som i detta fall.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Efter den ingående redogörelse för innehållet i det föreliggande betänkandet, som här lämnats av herr Norup, skall jag för min del inte närmare gå in därpå. Jag vill bara till att börja med erinra om att utskottet i sitt utlåtande i allt väsentligt anslutit sig till den kungl. propositionen i detta ärende. I likhet med föregående år bygger Kungl. Maj:ts förslag på de prognoser beträffande jordbrukets inkomster och utgifter under nästa regleringsår som uppställts av en särskild delegation, vilken utsetts inom livsmedelskommissionen. Överläggningarna ha förts mellan livsmedelskommissionen och representanter för jordbrukets ekonomiska organisationer, och man har därvid nått enighet om att godkänna den överenskommelse, som ligger till grund för den kungl. proposition vi här behandla.

Den träffade överenskommelsen innebär ju, att det prisläge som nu råder i fråga om jordbruksprodukter i stort sett föreslås bibehållet under nästa regleringsår. Parterna ha därutöver varit ense om att därest den nuvarande stabiliseringspolitiken skulle upphöra eller beslut fattas om ändringar i denna politik, så skola de frågor som röra jordbrukets prisregleringar tagas upp till förnyade överväganden.

Den enighet, som kunnat uppnås vid de förberedande överläggningarna, har, som framgår av utskottsbetänkandet, inte kunnat upprätthållas inom jordbruksutskottet. Vi ha nämligen här ett utlåtande, till vilket fogats inte mindre än ett tiotal reservationer.

Jag skall nöja mig med, herr talman, att i mitt anförande här i dag uppehålla mig vid några av de reservationer som framförts och som tidigare motiverats

av reservanterna i denna debatt. Innan jag går in härpå vill jag emellertid rent allmänt säga, att när man från reservanternas sida för fram vissa grupper av jordbrukare och förmenar, att regleringar missgynna dessa, så måste det ju medges, att detta är en sak som inte är så lätt att komma till rätta med. Dessa regleringar bygga ju på en total-kalkyl, som givetvis måste bli mer eller mindre schematisk, och den s. k. absoluta rättvisa, som man gärna skulle vilja ha, kan inte uppnås med det sätt att beräkna jordbrukets inkomster och utgifter vilket vi nu använda och sannolikt inte heller med något annat system.

Beträffande de mindre jordbrukarna var det redan från början klart, att den stora grupp de utgöra skulle komma att bli missgynnad vid prisuppgörelserna och vid prissättningen av jordbrukets produkter. Den betydande subvention, som ligger i producentbidraget till mjölkproducenter, kommer ju också framför allt de mindre jordbrukarna till godo.

Utskottet har på s. 39 i sitt utlåtande med anledning av vad som framhållits av departementschefen anslutit sig till uttalandet, att beträffande de prishöjningar på kraftfoder, som komma att inträda under innevarande regleringsår, skulle man se till, huruvida man inte kunde bereda det mindre jordbruket en kompensation. Därvidlag råder det inte några delade meningar inom utskottet i fråga om Kungl. Maj:ts förslag.

I den reservation, som betecknas med nr 2, yrkas att riksdagen skall göra det uttalandet att den s. k. 4-procentregeln vid omläggning av jordbrukskalkyler under innevarande höst skall tillämpas på sätt som hittills skett. Jag skall inte närmare gå in på denna fråga — den har ju varit föremål för uttalanden från de föregående talarna. Jag vill bara säga, att ifrån utskottets sida har man icke kunnat ansluta sig till det uttalande, som föreslagits i motionen. Huru-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

dant läget kommer att bli vid den omläggning, som kan äga rum innevarande höst, är ju omöjligt att förutse, och det skulle väl inte vara någon klok politik att binda Kungl. Maj:t och de parter som ha att överlägga med ett uttalande av den innebörden, att 4-procentregeln ovillkorligen skall tillämpas vid den uppgörelse man skall träffa.

Beträffande de allmänna riktlinjerna för jordbruksregleringen under nästa regleringsår, som omfattar tiden 1 september 1950—31 augusti 1951, har utskottet föreslagit, att Kungl. Maj:t även för detta regleringsår skall erhålla samma befogenheter som dem vilka gälla under innevarande regleringsår. Att inskränka denna fullmakt på sätt som föreslagits av några av reservanterna kan utskottets majoritet inte anse tillrådligt. Det har ju inte tidigare förekommit såvitt jag vet att fullmakten missbrukets av Kungl. Maj:t, och man har väl ingen anledning befara, att det skulle ske under nästa år.

Vad gäller prissättningen av brödsäd på hösten så har det ju alltid tidigare varit ett krav från jordbrukarhåll, att man innan sådden sker något så när skall veta, vilket pris man kan räkna med för det kommande året.

I reservation nr 4 ha reservanterna föreslagit, att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära skyndsamt utredning om frigivande av handeln med kraftfoder samt att därvid erforderliga anordningar för att säkerställa avsättningen av det inhemska kraftfodermjöllet vidtagas. Jag utgår från att man inte på något håll är angelägen om att bibehålla en reglering som inte är nödvändig, och jag tror, att man från myndigheternas sida säkerligen kommer att vilja avskaffa även de regleringar, som kvarstå på jordbrukets område, i den mån det uppstår möjlighet att göra detta utan skada för jordbruket eller för konsumenterna.

Tidigare gällande bestämmelser om pris- och ransoneringsföreskrifter be-

träffande kli och oljekraftfoder äro ju numera slojade. Importen av oljekraftfoder går emellertid genom Svenska spannmålsbolaget, som tillhandahåller varorna i vissa importhamnar till av livsmedelskommissionen fastställda priser. Som framgår av Spannmålsbolagets skrivelse till livsmedelskommissionen anser bolaget alltjämt, att det är nödvändigt att upprätthålla den kontroll över tillverkningen av oljekraftfoder som nu tillämpas och som består däri, att detta foder i regel inte försäljes annat än i form av standardiserade blandningar. Den huvudsakliga orsaken härtill torde vara, att avsättningen måste tryggas för de lågprocentiga varor, som utgöras av det inhemska kraftfodermjöllet av raps. Rapsmjöl av svensk producerad raps framställes ju i sådan mängd, att myckenheten överstiger vad som lämpligen kan konsumeras per år. Reservanterna ha inte heller kunnat komma förbi att det här föreligger ett problem, vilket framgår av att de sagt, att i samband med den utredning, de begära om ett slopande av regleringen, det skulle träffas anstalter för att trygga avsättningen för den inhemska produktionen av rapsmjöl. Detta måste väl då gå till på det sättet, att man skapar en ny reglering i stället för den man vill avskaffa, och i så fall torde det ju inte vara värst mycket vunnet med den åtgärd man här föreslår.

Till vad reservanterna anfört i fråga om äggregleringen vill jag endast göra några randanmärkningar. Under tiden 1948—1949 producerades 84 miljoner kilogram ägg till ett medelpris av 2 kronor 65 öre per kilogram, enligt uppgifter som lämnats i den kungl. propositionen. 1949—1950 beräknas produktionen komma att uppgå till 89 miljoner kilogram med ett medelpris av 2 kronor 40 öre per kilogram, medan man för den nya perioden, alltså 1950—1951, beräknar en lika stor produktionsvolym men ett medelpris av ungefär 2 kronor 30 öre per kilogram. Tack vare

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

exportmöjligheterna har denna stora produktion kunnat avsättas under de gångna åren. Hur möjligheterna till lönande export komma att gestalta sig under nästa regleringsår torde vara mycket svårt att göra något uttalande om.

Den stabilitet med tendens till ökning som äggproduktionen visat under de senaste åren klagör, att producenterna ha funnit produktionen lönande. Det är väl alldeles uppenbart att om inte detta varit fallet, hade produktionen inte legat så stabil som den gjort och inte heller undergått den ökning, som skett under de senaste åren. Jag föreställer mig att det varit av intresse inte bara för producenterna utan även för konsumenterna — d. v. s. den svenska allmänheten — att man på det sättet kunnat åstadkomma en stor produktion av en så viktig vara och tillhandahålla allmänheten den för ett pris som gjort, såsom herr Hæggbloom nyss påpekade, att konsumtionen av ägg inom landet kunnat upprätthållas och till och med kommit att stegas.

Detta, att man upprätthåller en stor avsättning av varan inom landet, är väl ändå ett av de väsentligaste intressena, inte minst för äggproducenterna, då det gäller att få produktionen av ägg sådan, att den inte fluktuerar från den ena ytterligheten till den andra utan är jämn, så pass jämn som den varit under de senaste åren. Jag skulle för min del vilja tyda denna utveckling på det sättet, att de anordningar som hittills gällt beträffande äggen ha varit ändamålsenliga, och därför tycker jag man bör bibehålla regleringarna ungefär i samma omfattning och på samma sätt som de hittills varit utformade. Detta är ju också vad som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag med den lilla ändringen, att det undre priset där sänkts med ett visst belopp.

I reservation nr 9 ha sju av utskottets ledamöter reserverat sig för bifall till motionerna med ett yrkande

som innebär, att mejerierna skola få rätt att jämsides med försäljning av 3-procentig standardiserad mjölk saluföra mjölk med högre fetthalt samt att för sådan mjölk tillämpas fri prisbildning. Utskottet har för sin del inte kunnat instämma i det uttalande som motionärerna och reservanterna föreslagit, framför allt av de skäl livsmedelskommissionen och priskontrollnämnden framfört. Livsmedelskommissionen har för sin del yrkat avslag på förslaget och framhållit, att det inte kan vara rimligt att man på det sättet inför en försäljning, som endast ett litet fåtal mejerier ha resurser att deltaga i. Det är ju fråga om, som herr Svensson i Ljungskile nyss meddelade, att mjölken skall försäljas i form av s. k. flaskmjölk, och anläggningar av det slag, som erfordras för en sådan försäljning, ha i dagens läge endast omkring 9 procent av samtliga mejerier installerade i sina lokaler enligt vad som framgår av en skrivelse från livsmedelskommissionen. Detta kommer givetvis att innebära, att antingen få ett stort antal mejerier vidkännas mycket höga kostnader för att utöka sin utrustning eller att endast ett fåtal mejerier komma att kunna föra denna mjölk, vilket i sin tur medför mycket höga kostnader beträffande tillverkningen och distributionen av mjölken.

Ur folknäringsens synpunkt sett förefaller det som om något skäl för att på detta sätt kränga till mjölkförsäljningen inte kan anföras, och utskottsmajoriteten har inte kunnat ansluta sig till förslaget.

Beträffande subventionerna och den plan för deras avveckling som motionsvis framförts, så har det ju redan yrkats bifall till utskottets förslag på den punkten och avslag på reservationen. För min del vill jag bara tillägga vad som sagts tidigare, nämligen att det i dagens läge inte torde vara möjligt att uppgöra en plan för avveckling av subventionerna med hänsyn till den oviss-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

het som alltjämt råder beträffande utvecklingen såväl i fråga om lönerna som i fråga om övriga kostnader för produktionen, något som ju måste vara avgörande då det gäller att bestämma i vilken takt en avveckling av subventionerna skall kunna genomföras.

Jag ber med denna korta motivering, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Sedan nu utskottets talesman och en representant för de förhandlande parterna samt dessutom företrädare för reservanternas olika politiska meningsriktningar haft ordet, tror jag mig kunna begränsa mitt anförande mycket starkt och bara ta sikte på ett par frågor, där jag har behov av att deklarerat en personlig uppfattning.

Jag kanske också har ett behov av att inledningsvis uttala min tillfredsställelse och glädje över att man vid de förda förhandlingarna innevarande år har visat en sådan vilja att komma fram till en uppgörelse som onekligen varit fallet. Därför hoppas jag också, att debatten i kammaren i år skall kunna ske under både snabbare, mera koncentrerade och gemytligare former än vad som brukar vara vanligt, när de här frågorna komma upp på dagordningen.

Men det kanske också finns en förklaringsgrund till att förhandlingsarbetet i år gick så relativt bra i hamn. Premisserna voro onekligen litet enkla denna gång. Uppgörelsen är inte någon definitiv uppgörelse för det produktionsår som börjar den 1 september i år och slutar den sista augusti nästa år, utan den är en, låt mig kalla det partiell eller preliminär uppgörelse, som gäller till årsskiftet, då det — således mitt under löpande regleringsår

— blir en ny diskussion med hänsyn till vad vi alla förvänta då kommer att utspela sig på det allmän-ekonomiska fältet.

Jordbrukarna ha i år varit intresserade av att inte binda sig för någon längre tid, och jag förstår dem rätt väl. Regeringen har för sin del också sagt, att det är rimligt, att man ifrån jordbrukarhåll, såsom läget nu är, vill ha ryggen fri vid årsskiftet och då begära att få till stånd den diskussion, som skall ge jordbruket lika behandling med övriga inkomsttagargrupper i landet.

Det är väl, herr talman, utifrån dessa utgångspunkter man får se regeringens skrivning beträffande 4-procentregeln innevarande år. Den har ju föranlett en reservation från herr Norups sida — en blank reservation, vill jag minnas — och av samtliga de talare, som varit uppe i kammardebatten, har ett mer eller mindre accentuerat missnöje uttalats över att regeringen här skrivit som om hela denna fråga skulle vara öppen. Jag är då angelägen att säga, att regeringen har faktiskt haft en medveten vilja att hålla frågan öppen innevarande år. Jag skall försöka motivera varför.

4-procentregeln är en efterjusteringsregel till en definitiv uppgörelse. Principen är följaktligen den, att man någon gång i mars, april eller maj månad träffar uppgörelse för ett kommande år; det får bli en prognosuppgörelse, en gissning om det troliga skördeutfallet och det troliga ekonomiska utfallet med hänsyn härtill. Men man har också sagt, att eftersom man är bunden vid att i förtid träffa uppgörelse för en tid, som kommer relativt långt efter det uppgörelsen skett, så är det rimligt att det lämnas en justeringsmöjlighet i form av en avstämning av skörderesultatet i augusti månad, och denna avstämning blir då avgörande för om det skall göras någon ytterligare efterhandsjustering. För att inte efterhandsjusteringen skall träda in omedelbart,

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

har man denna toleransmarginal på 4 procent uppåt eller nedåt eller, med andra ord, i absoluta tal 120 miljoners vinstchans och 120 miljoners förlustrisk.

Jag är angelägen att understryka, att denna justeringsregel har byggts upp såsom en efterhandsjustering just på grund av att en prognosuppgörelse är en prognos med alla de möjligheter en sådan har att slå fel i den ena eller andra riktningen.

I år är läget radikalt förändrat. Vi träffa ingen förhandsuppgörelse för nästa produktionsår i egentlig mening. Resultatet av förhandlingarna är i stort sett att man konstaterar, att det hela får vara som det är och att nu endast vissa av marknadsskäl betingade omedelbara justeringar böra göras. Man sänker sålunda priset på ost, höjer priset på kraftfoder och konstgödning och företar vissa andra små justeringar, eftersom underförstått är att den stora och verkligt prövande uppgörelsen skjutes framåt i tiden. Den kommer att ske i slutet av året, då regeringen och jordbrukarna träffas för andra gången detta år. Vilja vi vara ärliga mot varandra, så måste vi väl erkänna, att den uppgörelse, som således väntar oss, kommer att bli många gånger svårare än den preliminäruppgörelse som nu har träffats, därför att vi vid den stundande uppgörelsen inte kunna undgå att komma in på faktorer och intressefrågor av betydligt mera brydsam och komplicerad karaktär än som nu har varit fallet. Jag vill bara taga ett exempel. Om det vid höstens uppgörelser på avtalsfronten skulle träffas överenskomelse om en allmän justering av timlönerna med 10 till 15 öre — det ligger väl dock inom sannolikhetens gräns — så betyder detta att jordbrukarna kunna ställa anspråk på att få en kompensation på 100 till 150 miljoner kronor. Hur skall denna kompensation kunna uttagas genom höjda priser på jordbrukets produkter i en tid, när det

finns ansatser till överproduktion, därför att avsättningsmöjligheterna inte äro tillräckliga vare sig inom landet eller utomlands? Eller skall den klaras genom ytterligare subventioner via statskassan? Såsom framgått av inläggen här i dag, finns det ju ett mycket starkt intresse av att snarast möjligt slippa all subventionering via statskassan.

Det är dessa stora och svåra problem som resa sig fram mot slutet av året, och det är då som jordbrukets förhandlare och regeringen komma att ha den avgörande diskussionen i år, något som man inte haft vid de förhandlingar som redan förts. Under sådana förhållanden är det väl inte möjligt att föregripa denna diskussion genom att säga, att våruppgörelsen är den avgörande, och att därför hänga på denna uppgörelse en justeringsregel, som bygger på en avstämning i augusti månad. Denna princip, att man gör upp på våren och sedan företar en efterhandsjustering i augusti, är avsedd för normala förhållanden och kan inte rimligtvis få väga så tungt ett år som detta, när den stora och avgörande debatten skall föras efter justeringsregelns tillämpningstid.

Jag har i propositionen sagt och jag tillåter mig att här upprepa det, att det är onödigt att ytterligare komplicera det utomordentligt svåra förhandlingsläge, som vi längre fram i höst komma att stå inför — ett förhandlingsläge där det ligger både i jordbrukarnas och i konsumenternas intresse att man åstadkommer en lösning under hänsynstagande till det helas väl — genom att förhandsdiskontera vissa faktorer, vilka, så som ärendet har lagts upp här i dag, faktiskt äro mera teoretiska än reella. Ponerat, att vi få en klar missväxt under den kommande sommaren! Det kan visserligen sägas, att man knappast behöver befara något sådant med hänsyn till läget just nu, men i en diskussion som denna tar jag mig ändå friheten att göra ett sådant anta-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

gande. Är det någon som tror, att jordbrukets förhandlare i en sådan situation kunna stå emot det tryck, som kommer att utövas på dem, att på ett eller annat sätt tillförsäkra jordbruket kompensation för den förlust på 120 miljoner kronor som en missväxt skulle föranleda? Det är väl ganska orimligt att tänka sig, att samtidigt som de olika löntagargrupperna i samhället skulle få en löneförhöjning, skulle jordbrukarna på grund av ett dåligt skördeutfall få vidkännas en ganska kraftig förlust utan att ens kunna ställa anspråk på att få kompensation därför.

Om det däremot skulle bli ett gynnsamt skörderesultat i år, så är det emellertid inte heller någon lycklig förhandlingssituation, om den ena parten sätter sig vid förhandlingsbordet och utan vidare kräver en kompensation på 120 miljoner kronor, som man anser att man på förhand har tillförsäkrat sig, och därefter tar upp frågan om en parallell inkomstförbättring med övriga inkomsttagargrupper i landet. Jag är rädd för att en sådan spelöppning skulle göra läget så ansträngt, att det helt enkelt vore omöjligt att få till stånd en uppgörelse. Såsom jag här förut sagt, måste det dock ligga både i jordbrukarnas och i konsumenternas intresse att en uppgörelse verkligen träffas.

När situationen är sådan som den är i år, när normalfallet alltså inte föreligger, utan det är fråga om ett klart specialfall, då bör, när vi mot slutet av året gå till de stora reala förhandlingarna, diskussionen vara fri, både för jordbrukarna och för regeringen. Om man förfar på något annat sätt, kan det hända att man komplicerar det hela och gör någonting som vi allesammans kunna få anledning att ångra. Jag har velat säga detta som en förklaring till vad i propositionen uttalas i fråga om 4-procentregeln.

Jag är följaktligen fullt överens med herr Norup, när han här säger, att frågan om ränte- och kapitalberäkning och

om 4-procentregeln bör bli föremål för diskussion vid de kommande förhandlingarna. Men när herr Norup sedan avslutningsvis säger att han redan nu vill konstatera, att 4-procentregeln gäller även innevarande år, så måste jag opponera mig. Detta är ett försök från herr Norups sida att göra, inte bara ett konstaterande utan även ett diskonterande, som med hänsyn till den stora och allvarliga fråga det här gäller skulle vara olyckligt.

Det är ytterligare ett par repliker som jag skulle vilja göra. Herr Svensson i Ljungskile kom i sitt anförande med en insinuation — jag kan inte tolka hans uttalande på annat sätt — om löftesbrott från min sida. Jag skulle vid införandet av de subventioner, som blevo en följd av devalveringen, ha sagt, att i den mån som dessa medförde prisstegring på kraftfoder och konstgödning, skulle regeringen självfallet se till, att det inte blev någon kostnadsfördyring för jordbrukarna. Det är riktigt att jag har avgivit en sådan deklaration, och jag har också varit beredd att uppfylla densamma. Men jordbrukarna ha själva valt en annan väg för kompensation. Herr Hæggbloom har tydligen observerat den redogörelse för denna andra väg, som återfinnes längst ned på s. 46 i den kungl. propositionen. Herr Norup är också underkunnig därom, och jag har innerst inne en bestämd känsla av att herr Svensson i Ljungskile även har läst dessa rader, även om det inte framgick av hans anförande här.

I propositionen omtalas sålunda att när man den 1 september har sett efter hur den speciella uppgörelsen mellan jordbrukarna och regeringen beträffande priserna på köttvaror har utfallit, så har man kommit till det resultatet, att jordbrukarna ha fått 6 å 7 miljoner kronor mera än vad som uttryckligen framgår av uppgörelsen. Frågan har då varit, om dessa 6 å 7 miljoner skulle tagas ut av jordbrukarna genom prissänk-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ningar på kött och fläsk, d. v. s. läget återförs till vad uppgörelsen egentligen innebar. Detta skulle emellertid för jordbrukarna medföra den besvärliga komplikationen, att man under de sista månaderna av året hade måst företaga prissänkningar kanske på både nötkött, gödkalv och fläsk. Det har tydligen även varit ett otrevligt perspektiv för jordbrukets förhandlare, och man har sagt sig, att när det i alla fall, av skäl som jag här redovisat, skulle bli en prishöjning på kraftfoder, så vore det bättre att taga denna prishöjning några månader tidigare och slippa en prissänkning på köttvaror.

Det är således här endast fråga om en annan metod att vinna balans inom ramen för den uppgörelse som träffats, och jag har för min del inte haft någon anledning att härvidlag desavuera förhandlingsparterna, utan jag har sagt att om man önskade få saken ordnad på detta sätt, så fanns det ingen invändning att göra från regeringens sida.

Herr Hægglom började sitt anförande med en rätt vid utblick över hela problemet, och han verkade närmast generad över att behöva ägna någon tid åt sådana små petitesseer som prissättningen på ägg, bruna bönor eller vad det nu kunde vara. Men självfallet kan herr Hægglom inte komma ifrån den i och för sig mycket förståeliga klockarkärlek som han innerst inne har till äggproducenterna, och han slutade därför sitt anförande med en ganska detaljerad skildring av hur han såg just på frågan om äggproduktionen. Herr Hægglom kom därvid fram till att man nu borde kunna släppa den reglering, som har funnits på ägghandelns område, och för friska vindar segla ut på världsmarknadens oroliga hav. Jag tror att herr Hægglom går litet för långt, om han anser att man nu skulle kunna ge sig in på något sådant. Jag har en bestämd känsla av att herr Norups reserverade hållning gentemot sådana

tankegångar och hans understrykande av trygghetssynpunkten bättre överensstämma med den inställning, som äggproducenterna och småbrukarna ha och som de nog komma att behålla ett tag framöver.

Det är ju ändå inte mera än ett år sedan, herr Hægglom, som vi här i Sverige sutto med ett mycket stort äggöverskott som vi inte kunde exportera till rimliga priser. Statsmakterna fingo då träda emellan och inlösa äggen till minimipriser och sedan lagra dem — vilket också medförde utgifter för staten — i avvaktan på att man genom en med statliga medel bekostad, mycket energisk propaganda skulle kunna få husmödrarna att köpa de litet gamla äggen, en propaganda som emellertid tyvärr visade sig ha begränsade verkningar. Att helt glömma bort detta och tro, att dagens för tillfället rätt hyggliga exportkonjunktur skall vara den som blir framtidens melodi, är nog att vara litet för optimistisk och äventyrlig på äggproducenternas vägnar.

Det har av några talare riktats anmärkningar mot att Kungl. Maj:t begärt fullmakt att även innevarande sommar få fixera inte bara den relativa, utan även den absoluta prissättningen på brödspannmål. Det har bakom denna kritik framskyntat en rädsla för att det på sockerbetsodlingens, brödspannmålens och oljeväxtodlingens områden skulle komma att träffas separata uppgörelser, som var för sig voro relativt hyggliga, och att detta skulle, eftersom ju alla dessa uppgörelser skulle bakas in i den samlade kalkylen, medföra att man i stället finge ge med sig på animaliesidan.

Denna kritik kunde ha varit befogad för något år tillbaka, men den är det näppeligen i dag. Det har varit en mycket bestämd strävan från regeringens sida att samordna uppgörelserna, och en sådan samordning har också för närvarande kommit till stånd. Av kända

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

skäl måste man dock prissätta sockerbetorna ett år i förväg, liksom man också måste prissätta brödsspannmålen och oljeväxterna före höstsådden. Om man därvid vill upprätthålla den gamla tanken, att jordbrukarna skola, innan de så, veta vad de komma att få för sina produkter, räcker det emellertid inte bara med ett relativt pris, utan det måste då också sättas ett absolut pris. Det kan ju också uppstå situationer, där det rent försörjningsmässigt kan vara angeläget att stimulera en viss odling, låt mig säga brödsädesodlingen.

Det kan försörjningsmässigt vara absolut nödvändigt att regeringen har denna fullmakt. Den behövde inte användas i fjol. Om den behöver användas i år vet jag inte, men jag skulle knappast tro det; det kan hända att den måste användas, men jag lutar närmast åt den uppfattningen, att så inte behöver ske. Men om den skall användas, sker det inte genom något ensidigt dekret från regeringen utan först efter noggrann konfrontation med jordbrukarnas organisationer och med jordbrukarnas representanter i försörjningsorganen.

För att man skulle få samordning till stånd ha representanter ifrån RLF och lantbruksförbundet suttit med vid de förhandlingar, som förts med Sockerbetsodlarnas centralförening om fixering av sockerbetspriset. Där ha de stora organisationernas representanter varit med, på direktiv av regeringen, för att bevaka jordbrukets intressen över huvud taget och för att bevaka att inte det speciella priset blir så högt, att detta får negativa följdverkningar på andra områden. När det varit fråga om att fixera oljeväxtpriserna ha representäven deltagit i de förhandlingar, som förts med Oljeväxtodlarnas centralförbund, detta för att man skulle få det speciella priset instämt i helhetens ram, så att negativa verkningar skulle förebyggas. Jag tror inte man kan komma längre

i fråga om samordning och samstämmighet i dessa fall än vi för närvarande ha gjort på området.

Jag kanske sedan skall nämna något om reservationen nr 4. Även herr Norup anslöt sig till reservanternas i fråga om en avveckling av den reglering av kraftfoderhandeln som för närvarande sker via Spannmålsbolaget. Allan Andersson i Tungelsta har utförligt redogjort för varför man ännu begär, att Spannmålsbolaget skall ha importmonopolmöjlighet, och jag har inte mycket att tillägga därutöver. Det är bl. a. därför att — som Allan Andersson konstaterade — man vill ha möjlighet att få ut det inhemska rapsmjölet i kraftfoderblandningen. Men det är framför allt den andra sidan av saken man får observera, nämligen att kraftfoderpriserna på världsmarknaden ännu inte ha nått det läget, att man kan tala om ett tillfredsställande, permanent, fast prisläge. Det var inte länge sedan dessa priser voro så höga ute på världsmarknaden, att vårt inhemska pris på 50 öre per kilogram rapsmjöl betraktades som ett lågt pris. Världsmarknadspriset har emellertid under det senaste året haft en nedåtgående tendens. De som följa med skördeutsikterna ute i världen veta, att det i Argentina innevarande år är närmast en missväxtsituation och att vad Nordamerikas förenta stater beträffar, där importen kompliceras av den valutapolitiska frågan, dollarproblemet, etc., skördeutsikterna innevarande år äro om också inte dåliga så väsentligt sämre än de varit de två senaste åren.

Dessa premisser äro, menar jag, litet för osäkra för att man skulle våga föreslå att denna handel nu skall släppas fri och att de privata importörerna skola svara för importen och få sälja efter världsmarknadspriset. Det kan hända att det blir vissa prishöjningar på kraftfodret, som de svenska småbrukarna inte räknat med. Jag ber att få understryka att Kungl. Maj:t av riksdagen

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

begär 25 miljoner kronor, som skola gå till Svenska spannmålsbolaget just för nedsubventionering av höga världsmarknadspriser på kraftfoder. Detta är ju ett uttryck för att det är litet för tidigt att redan nu byta system.

Så skulle jag vara framme vid min sista bemärkning och den skulle gälla planen för subventioneringsavvecklingen. Det är klart att man kan roa sig med att göra upp en plan för en subventioneringsavveckling. Herr Hæggbloom uppbyggde kammaren med en mångfald av alternativ för en sådan. Jag tror emellertid inte att det kan ha så särdeles mycket mera än ett teoretiskt intresse för stunden att belysa alla dessa olika alternativ, att — som herr Hæggbloom uttryckte det — göra kombinationer av alla dessa och på basis av denna mångfald av alternativ och kombinationer försöka få fram en plan för subventionsavvecklingen. Jag tror helt enkelt att det är vår allmänna bedömning av det ekonomiska läget som får vara avgörande för den takt, i vilken vi kunna avveckla subventionerna. Och vi få göra det efter hörande av försörjningsmyndigheter och efter diskussion med jordbrukarnas organisationer och sammanslutningar.

Man kan följaktligen inte, herr Hæggbloom, som jag ser saken, ge jordbruksnämnden i uppdrag att upprätta en plan för avveckling av alla jordbrukssubventioner. Det är en fråga som ligger helt inom regeringens bedömningssfär och inte inom en underordnad försörjningsmyndighets. Den är beroende av utvecklingen på alla de övriga områdena, av hur pass ansträngt läget är på löne marknaden, av hur avtalsrörelserna spela ut sig och hur de prispolitiska, lönepolitiska och allmänpolitiska avgörandena verka. Allt detta måste väl om något bli föremål för en central värdering, som endast kan ske på regeringsplanet.

Herr talman! Jag har med detta lilla inlägg velat göra några kommentarer till vad som anförts i debatten på punk-

ter som jag inte tyckte hade blivit besvarade.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Herr talman! Eftersom statsrådet erinrade om den ägglagring, som med statens hjälp skedde 1948 och som han ansåg att jag glömt bort, när jag tagit ställning härvidlag och begärt en friare marknad för äggen, skall jag be att få redovisa min syn på denna fråga.

Hösten 1948 gjorde vi från ägghandlarorganisationens sida en bestämd framställning till livsmedelskommissionen om att få rätt att exportera ägg till England. När det förts förhandlingar om ett englandsavtal hade förslaget mötts av den förståelsen att det från England kommit telegrafiska meddelanden om att man önskade äggimport från Sverige. Men livsmedelskommissionen lämnade inte sitt tillstånd. När sedan äggen hopades här på nyåret 1949, ansågo vi oss ha skäl att säga till myndigheterna: Var så goda och tag konsekvenserna av att ni hindrade oss från att gå ut på exportmarknaden! Och jag får medge, att livsmedelskommissionen ärligt uppfyllde sina skyldigheter. Men resultatet blev att staten tog på sig en dyrbar lagring av mellan 4 000 à 5 000 ton ägg, som sedan såldes ut under resten av året i ett icke tillfredsställande skick.

Vi ha blivit så övertygade om statens begränsade möjligheter att genom sådan lagring klara oss i framtiden, att vi för vår del sagt, att även om vi nu, när ett tvåkronors garantipris gäller, skulle komma i samma situation, vi hellre ta på den öppna marknaden ett lägre pris än att vi åter äro med om det, som staten åstadkom med lagringen 1949. Det var en följd av att man inte lät oss gå ut på exportmarknaden då, och den dag som i dag är ha vi, på grund av den inställning kommissionen då hade, ännu inte kunnat exportera ett kilo ägg till England! Men hönskött ha vi lyc-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

kats få över, ty det hade man inte haft ögonen på. Nog ha vi försökt komma in på englandsmarknaden efter fattig förmåga. Men det är inte riktigt att säga, att vi ha glömt bort vad som hände 1949. Jag har det mycket väl i minnet och vill inte ha det upprepat.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Jag ber att få tacka för vad jordbruksministern yttrade beträffande 4-procentregeln. Det sprider onekligen ökat ljus över hur denna fråga ligger till, vilket inte hindrar att man i varje fall för detta år sätter 4-procentregeln ur funktion. Jag vill vidare konstatera att Lantbruksförbundets ordförande, herr Norup, har i sina upplysningar i jordbruksutskottet och sina uttalanden här i kammaren ådagalagt en annan uppfattning om uppgörelsens innebörd än den jordbruksministern har — vilket för all del förekommit förr — utan att saken blivit upklarad.

När det gäller kraftfoderprisets höjning under innevarande år säger statsrådet, att han visst inte begått något löftesbrott, eftersom han varit beredd att infria vad riksdagen och regeringen tidigare beslutat. Men jordbrukets förhandlingsdelegerade hade tackat nej och tyckt, att om vi skulle offra dessa 7 miljoner kronor, kunde äggproducenterna gärna betala dem. Detta var vad som förekommit. Det har inte varit så klart utsagt tidigare och, det är tacknämligt att nu ha fått upplysning.

Men en sak bör sägas ytterligare. Om Sveriges riksdag och Sveriges regering ha beslutat, hur en viss fråga skall behandlas under ett regleringsår framåt, ha då tio förhandlingsdelegerade rätt att befria jordbruksministern från att iakttaga detta beslut? Det är en principfråga detta. Det är väl ändå så att när jordbruksfrågorna underställas Sveriges riksdag, är det underförstått, att vad i denna församling beslutas har nå-

gon betydelse. Jag erinrar om vad Mirabeau yttrade under franska revolutionen på tal om det tredje ståndet. Vad är det tredje ståndet? frågade man. Han svarade: Ingenting. Vad borde det vara? frågade man. Allting, löd svaret. Och vad vill det vara? Någoting! blev svaret.

Även Sveriges riksdag borde vara »någoting» i detta sammanhang!

Herr NORUP (kort genmäle): Herr talman! När jordbruksministern sade att jag inte bara accepterat utan även diskonterat 4-procentregeln, var detta nog litet felaktigt. Enligt min mening har jag inte sagt något annat än att 4-procentregeln än så länge är gällande och att jag ingen anledning har att ta upp någon diskussion om 4-procentregeln och dess tillämpning. Det kan man göra senare. Jag påpekade också att det icke var anledning för jordbruksministern att ta upp en diskussion på den punkten i propositionen. Den förklaring som jordbruksministern gjorde i det avseendet är jag inte riktigt tillfredsställd med. Jag menar att så som saken ligger till och så länge 4-procentregeln gäller, behöver man inte ännu föra något resonemang om saken.

Herr Svensson i Ljungskile var mycket indignerad över att jag ställde frågan, vilken folkpartiets officiella inställning var till den Osvaldska motionen. Den var ju föremål för ganska mycket jubel i folkpartikretsar i början av året. När den kommenterades så välvilligt på olika håll och när det dessutom anordnades diskussioner om den där allmänheten mötte upp, gav väl detta faktiskt sken av att förslaget betydde mycket. Jag har givetvis ingenting emot att herr Svensson i Ljungskile både i utskottet och här i dag deklarerat en annan mening — det är dock en liten skillnad mellan den och herr Rubbestads mening här om dagen. Jag har inte märkt att den kommenterats med

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

så stor glädje, men han får ju stå för sin åsikt.

Vad sedan äggen beträffar är det väl ändå så, att om man förespeglat jordbrukarna ett pris på 3 kronor 40 öre per kilogram kunde det ha blivit en produktion av den storleksordningen att man fått ganska svårt att veta, var man skulle ha gjort av en så stor produktion. Det är inte säkert att det går lika bra att exportera ägg i fortsättningen som det gör nu. Jag tror fortfarande att den mera modifierade inställning, både uppåt och nedåt, i fråga om äggpriset som underhandlarna intagit i längden kommer att ge jordbrukarna det bästa utbytet.

Rörande kraftfodret och margarinet säger herr Svensson i Ljungskile, att jag tydligen inte läst handlingarna. Men kanske herr Svensson å sin sida har läst för fort. Jag har förhört mig om saken, och det är inte alls meningen, att de extra 10 örena per kilogram kraftfodermedel, som nu skola betalas, skola användas för att förbilliga margarinet. Det kan inte bli fråga om att smöret skall betala accis till förmån för margarinet. Det ligger så till att med 40-örespriset på rapskraftfoder får man medel att delvis betala den fördyring, som ligger över 40 öre i fråga om det importerade kraftfodret. Följaktligen kan man säga att om inte staten subventionerade importerat kraftfoder, finge man betala ännu mycket mer, och därmed hade man också fördyrat inköpen för småbrukarna, herr Svensson i Ljungskile! Nu ha vi begärt att man om möjligt skall utreda frågan om en sådan eventuell fördyring för småbruket för att se, om man kan finna någon utväg för att lösa den.

I fråga om standardiseringen av mjölken tror jag att den dag kommer, då vi få begära en annan standardisering än den som nu är gällande. Jag tror dock att man vid en jämförelse mellan fördelar och nackdelar härvidlag kommer till att man för närvarande bör vila på

hanen. I detta sammanhang är jag mycket angelägen att framhålla, att vi från mejeriorganisationernas sida givetvis vilja tillhandahålla konsumenterna så god mjölk som de begära och att vi äro mycket lyhörda för konsumenternas krav i det fallet. Jag hoppas för övrigt att både konsumenter och producenter skola bli tillgodosedda. Men i nuvarande läge, innan man vet, hur en ändring kommer att inverka, ha vi hävdatt att det är bättre att vänta. Jag skulle tro att detta är det rätta, även om det kanske kan skorra i vissa konsumenters öron, nämligen deras som anse att det skulle vara förnämt att få den feta mjölken. Men vi veta ungefär vad detta skulle få för konsekvenser. Och innan jordbrukarna få höja priset i samma mån som vi höja fetthalten, hålla vi på att det är bättre att vänta. Jag skulle tro att denna inställning sammanfaller med både stora och små producenters intressen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag har tidigare förklarat att jag delar herr Norups uppfattning, att vi i höst bl. a. skola diskutera 4-procentregeln. Hade han i sitt första anförande inskränkt sig till den deklARATIONEN, hade förmodligen min precisering av 4-procentregeln varit utsagd här i dag. Men herr Norup lät sitt önsketänkande driva sig fram till en diskonterering genom att slå fast, att 4-procentregeln är gällande. Jag säger, att den är öppen för diskussion, och nu säger herr Norup det också. Kunna vi vara överens om det, behöva vi inte tala längre om saken.

Vad sedan beträffar herr Svenssons i Ljungskile fråga, huruvida jordbruksministern har rättighet att frångå ett riksdagsbeslut med hänsyn till tio förhandlars önskemål, så är det ju en fråga, som riksdagen har att ta ställning till nu. Anser kammaren, att det är en riktig lösning av problemet, som jord-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

brukarnas organisationer och livsmedelskommissionen ha enats om och som regeringen har ställt sig bakom, följer den utskottet. Anser den däremot, att det är en oriktig lösning av problemet, följer den herr Svenssons m. fl. reservation. Det är så enkelt som det kan vara. Det är kammaren själv som får avgöra riktigheten av vad som skett.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Vad beträffar riksdagens rätt kan man naturligtvis säga som jordbruksministern gjorde, att riksdagen får i efterhand ta ståndpunkt. Men när det gäller att bedöma jordbruksministrernas inställning till riksdagens rätt, förändrar den saken ingenting. Den är lika klart ådagalagd i vilket fall som helst.

Sedan vill jag säga, att, såvitt jag förstår, hoppade herr Norup över de två punkter, där det förelåg motsättningar mellan jordbruksministern och honom, och talade i stället om något annat, som han tydligen hade hunnit fundera närmare på.

I fråga om de tio miljonerna kan jag inte i en kort replik gå igenom materialet, men jag har detaljerade uträkningar ifrån livsmedelskommissionen på hela prissättningssystemet, och de visa, att i de siffror, som livsmedelskommissionen räknat fram och som äro anförda i propositionen, äro de 40 örena för rapsmjölet inräknade i rapsoljans produktionspris och däri ingår alltså subventionen. Det går inte att med något allmänt resonemang komma ifrån den saken. Jag kan ta fram propositionen och läsa in detta till protokollet, ifall herr Norup har intresse av att få det dit.

Vad sedan gäller möjligheten att bära importavgifterna på det importerade kraftfodret, anse vi att en sådan möjlighet föreligger, såsom framgår av den reservation, som avgivits från folkpartiet. Där föreslår man, att bolaget

skall få köpa för tio öre billigare — det blir tio miljoner kronor för den kvantitet man räknar med — och sälja till självkostnadspris, och blir överpriset på importerat kraftfoder mindre än tio miljoner kronor, kan självkostnadspriset ligga under 40 öre. Herr Norup kan ju få nöjet att stödja en sådan linje, som han trodde sig stödja, genom att rösta med folkpartiet i denna fråga.

Herr ADOLFSSON: Herr talman! Jag skall inte trötta kammaren med något långt anförande. Jag skall bara beröra ett avsnitt av det föreliggande förslaget, nämligen det som gäller priset på brödsäd.

Jag kan hålla med dem som säga, att 108 prisorter äro för många. Det bör vara ett intresse att handeln blir friare, och detta blir den genom att man minskar prisorternas antal. Jag tycker emellertid, att denna reduktion från 108 till 14 — d. v. s. de 14 normalprisorterna plus Örebro — är en något för kraftig reduktion, i synnerhet om man studerar, hur detta kommer att verka. Då finner man nämligen, att verkningarna bli rätt olika för olika delar av vårt land. Man har ju bara räknat med kustprisorterna från Gävle i norr utefter kusten till Göteborg, och man kan påstå, att för en mycket stor del av den svenska brödsädsodlingen en kompensation för fraktkostnaderna med 57 öre per deciton mycket väl täcker dessa kostnader. Men man har bortsett ifrån, att mycket stora delar av Mellansverige — jag tänker då i första hand på norra delen av den s. k. Vänernsätten, norra delen av Skaraborgs län, slättbygden utefter Väneren inom Värmlands län och delar av landskapet Dalsland — komma fraktkostnaderna till närmaste prisort att överstiga 57 öre per deciton. Fraktkostnaderna för brödsäd till Göteborg från Karlstad, Skattkärr och Kristinehamn utgöra löst i båt 82 öre per deciton, som stycke gods 1 krona

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

per deciton och om man nödgas använda järnväg, äro fraktkostnaderna lägst 1 krona 32 öre — nämligen från Säffle — och högst 1 krona 74 öre — från Kristinehamn. Detta måste ju innebära, att jordbrukarna i Värmland, norra delen av Skaraborgs län och en del av Dalsland, få vidkännas sänkt avräkningspris på sin brödsäd. Jag tycker nog, att det är ett något underligt sätt att stimulera brödsädsodlingen. Ur försörjningssynpunkter är det inte något intresse att minska brödsädsodlingen. Den behöver upprätthållas i sin nuvarande omfattning och t. o. m. något ökas.

Det är av dessa orsaker, som jag, herr talman, i motionen II: 612 har yrkat, att fyra hamnar vid Vänern skola bibehållas som prisorter, nämligen Skattkärr, Kristinehamn, Säffle och Lidköping. Jag kan yrka detta så mycket hellre som yrkandet står i överensstämmelse med principen, att man skulle ha kustprisorter i största möjliga utsträckning, och jag vågar påstå, att Väterns hamnar kunna jämföras med kusthamnarna, eftersom Väternfartygen också äro oceangående.

Jag vill därför, herr talman, kort och gott yrka bifall till motionen II: 612.

Herr AHLSTEN: Herr talman! Jag vill först instämma med herr Waldemar Svensson i vad han sade om äggpriset och därmed sammanhängande förhållanden.

Anledningen till att jag begärde ordet var emellertid, att jag ville göra några reflexioner med anledning av dels vad jordbruksministern säger i den kungl. propositionen angående mjölkstandardiseringen, dels den diskussion om oljeväxtodlingen, vilken jag, som är oljeväxtodlare och representant för ett län, där denna odling är mycket omfattande, haft tillfälle att åhöra under flera debatter här.

Vad beträffar standardiseringen av

mjölk är jag övertygad om att det skulle ha varit ett psykologiskt klokt drag, om man nu hade försökt att få standardiseringsbestämmelserna upphävida. Jordbruksministern faller tillbaka på stabiliseringspolitiken och anser, att ett sådant upphävande inte kan ske under 1950, utan att frågan bör tagas upp senare. Någon tidpunkt för när detta kan ske anger han emellertid inte.

Med anledning av att man här i debatten i dag har talat om att man vill ha två olika sorters mjölk vill jag säga, att jag hör till dem som äro tveksamma på den punkten av olika anledningar. Herr Norup har anfört en del av de synpunkter, som jag tror att man från mejerihåll anlägger på frågan. Det finns emellertid även andra synpunkter att ta hänsyn till i detta sammanhang, allra helst som det är meningen, att mjölken av högre kvalitet, om man får kalla den som har högre fetthalt så, skall saluföras som flaskmjölk.

Vi ha här i landet ett mycket litet antal mejerier, som äro belägna i städer med mindre än 20 000 invånare och som ha tekniska möjligheter att klara en sådan distribution. Därför skulle en hel del av landets mindre städer och samhällen, som inte äro belägna intill storstäder, inte få möjlighet att tillhandahålla en sådan produkt. Jag är tveksam, huruvida detta kan vara riktigt. Jag tror att om man skall vidta någon förändring, bör den vidtagas på sådant sätt, att samtliga mejerier i landet få möjlighet att tillhandahålla denna viktiga produkt till samtliga konsumenter och så att inte konsumenterna i de större städerna komma i ett fördelaktigare läge än konsumenterna på andra orter i landet.

Skulle man gå upp till en fetthalt av 3 $\frac{1}{2}$ procent, som herr Norup sade i sitt anförande, skulle det för övrigt innebära, att man i vissa delar av landet skulle behöva öka fetthalten i den så att säga naturliga mjölken genom in-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

blandning av grädde. I Malmöhus län t. ex. ha människorna aldrig druckit mjölk med en fetthalt av $3\frac{1}{2}$ procent av den anledningen, att fetthalten i mjölken inte är så hög i det länet, under det att i stockholmsområdet fetthalten i mjölken före standardiseringen var $3\frac{1}{2}$ à 3,6 procent. Jag har den uppfattningen, att det riktiga vore att saluföra en standardiserad mjölk med en fetthalt, som i varje särskilt fall låge så nära den fetthalt, som mjölken i sig själv innehåller. Om mjölkens fetthalt i Malmöhus län inte är mer än 3,2 procent, skulle man låta fetthalten vara 3,2 procent och hålla ett prisläge anpassat därefter. På motsvarande sätt skulle man inom stockholmsområdet hålla en fetthalt av 3,6 procent med därefter anpassat pris. Då skulle man ge konsumenterna en naturlig produkt så nära den verkliga som man kan komma, samtidigt som producenterna också finge sin rätt på så sätt, att de finge betalt med hänsyn till fetthalten i den saluförda mjölken.

Nu säger man att det skulle påverka index, om man skulle låta priset anpassas efter den högre fetthalten. Jag förstår, att man kan resonera så, även om jag tycker, att det är litet underligt. Ty om man köper 3 liter 3-procentig mjölk eller $2\frac{1}{2}$ liter 3,7-procentig mjölk, får man ju lika många kalorier och lika mycket fett och skulle, om priset anpassas efter fetthalten, få samma värde för samma pris. Att det skulle påverka index, skulle ju innebära, att inte fetthalten utan vattnet i mjölken skulle påverka index. Jag tycker att man borde komma bort från vattenberäkningen i detta sammanhang. Om det inte går nu, vill jag vädja till jordbruksministern, att han beaktar dessa synpunkter och tar denna fråga under omprövning, så att man får tillbaka den naturprodukt man hade tidigare, då man hade endast en sorts mjölk.

Det kan inte hjälpas att om man skall saluföra två sorters mjölk, betyder detta

en ganska stor fördyring av distributionen. När vi veta, hur vi hållit på att kämpa för ett förbättrat pris på mjölken, är det inte riktigt att skapa en distribution, en försäljningsorganisation och mejeriteknisk utbyggnad, som skulle fördyra denna vara. Vi saluföra ju ändå för närvarande mjölk — med möjlighet till flaskförsäljning — av fyra olika kvaliteter, dels 3-procentig mjölk, dels filmjölk, dels kaffegrädde, dels vispgrädde.

Sedan skulle jag vilja säga ett ord angående vår oljeväxtodling. Jag representerar ett län, som hade tre år av så gott som total missväxt, då det inte regnade från sädd till skörd, i varje fall inte under växtperioden. Under den tiden upptäckte vi, att oljeväxterna voro en gröda, som tålde försommartorkan, och det ledde till att de gotländska jordbrukarna blevo intresserade av en sådan odling i mycket hög grad.

Nu tror jag inte, att denna odling varit till skada för vårt land utan tvärtom. Vi ha här i landet haft ett mycket stort behov därav, dels ur försörjningssynpunkt, dels ur valutasynpunkt. När jag talar om försörjningssynpunkter, vill jag hänvisa till att vi under avspärrningen inte bara fingo olja till vår margarinförsörjning utan även kraftfoder till våra kor, och det gav både smör och mjölk åt det svenska folkhushållet. Det var sålunda av mycket stort värde för oss under avspärrningen, att vi hade den odlingen. Jag tycker att man gott kan ge ett erkännande åt de svenska bönderna, som inte voro så konservativa, att de höllo fast vid den gamla odlingen utan kastade sig in på oljeväxtodlingen och följde med sin tid.

Jag erinrar om hur det var, när den skånska skörden av oljeväxter frös bort 1946 eller 1947, det inträffade då en fullständig katastrof på detta område. Samtidigt var landet i behov av denna odling både ur försörjnings- och valutasynpunkt. I den situationen gällde det att skapa ett prisläge, som kunde göra

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

jordbrukarna villiga att, trots den katastrof de hade upplevt året innan, så på nytt och bygga upp odlingen. Då fastställdes det pris, som livsmedelskommissionen nu redovisar, på 1 krona 6 öre per kilogram för frö med 9-procentig vattenhalt. Jag vill framhålla, att dessa 1 krona 6 öre per kilogram inte är det pris, som jordbrukarna fått, ty det är ytterst sällan som man kan saluföra frön direkt från jordbruket med så låg vattenhalt. Vattenhalten håller sig i allmänhet omkring 18 procent, och då blir priset 10 à 15 öre lägre per kilogram.

När man i dag kritiserar oljeväxtodlingen och talar om kraftfoderpriset, glömmer man bort vad denna odling och inte minst dess avfallsprodukt, rapsmjölet, har betytt under alla dessa år av avspärrning. Ha vi nu kommit in i ett annat läge, är det inte värt att klaga, ty priset sattes, när läget var sådant att det ur alla synpunkter var av värde, att odlingen kom i gång. Jag vill gärna också ha sagt till jordbruksministerns försvar, att det var Oljeväxtodlarnas centralförening, alltså oljeväxtodlarna själva, bland vilka jag inräknar mig själv, som tvingade fram detta pris med hänsyn till att ett sådant prisläge var nödvändigt för att odlingen skulle komma i gång. Jag vill gärna säga, att om det är så att kammaren har stort behov av att ta någon skalp, så ta min, men låt jordbruksministern vara i fred, ty han har ingenting ont gjort, åtminstone inte i detta sammanhang.

Den omständigheten, att 1949 års skörd av oljeväxter tack vare den mycket goda väderleken blev mycket rik och av mycket stor omfattning, ledde till att denna skörd tog ett mycket stort utrymme i jordbrukskalkylen. Att detta förhållande måste irritera jordbrukarna inom områden, där man inte odlar oljeväxter, kan jag mycket väl förstå. Det är beklagligt, att man inte fick räkna bort detta ur fjolårets jordbrukskalkyl, ty då hade läget varit ett annat, och

detta irritationsmoment hade varit borta. Tyvärr gick det inte att få bort det utan det blev kvar.

Nu talar man om — och det framhålls också i reservationerna — att vi skola försöka exportera så mycket vi kunna och att man skall ge oljeväxtodlingen det utrymme den kan få. Jag är angelägen att framhålla, att om vi på den areal, där vi nu odlar oljeväxter, skulle odla något annat, skulle det också komma att trycka den inhemska marknaden och kunna bidra till att det bleve ett överskott på något annat, ett överskott, som vi kanske inte kunde exportera. Därigenom skulle vi kanske komma i ett besvärligt läge.

Jag skall inte uppta tiden längre. Jag har blygts litet smått, när jag under ett par år hört debatterna om oljeväxtodlingen, och på grund av min blyghet har jag inte sagt något. Herr talman, jag har inget yrkande, men jag blygs inte längre.

Herr NORUP (kort genmäle): Herr talman! Efter herr Ahlstens yttrande har jag bara anledning att hänvisa till vad jag sade tidigare angående folkpartiet, herr Waldemar Svensson och herr Osvald och om herr Waldemar Svensson och herr Ahlsten. Jag vill bara säga, att jag hoppas, att om herr Ahlstens skalp kräves, den tages nått.

Herr JOHNSSON i Kastanjegården: Herr talman! Jag skall försöka begränsa mig bara till ett par områden av detta stora förslag, ett par detaljer, som visserligen kunna anses vara små men som för de orter, där jag är hemma, i alla fall ha mycket stor betydelse.

Det gäller potatispriset, som herr Norup var vänlig nog att ta upp och beröra i sitt anförande. Han sade bl. a., att kravet ifrån livsmedelskommissionens sida vid underhandlingarna var en sänkning av priset med 3 öre. Jag känner bara till ett krav på sänkning av *potatismjölspriset* med 4 $\frac{1}{2}$ öre vil-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

ket motsvarar ett pris på potatisen av 3 öre pr hl och stärkelseprocent. Vi hade från odlarhåll vid de underhandlingar jag var med om i livsmedelskommissionen en bestämd mening att detta icke skulle gå ut över potatispriset, utan vi räknade med och ställde i utsikt, att marginalerna för tillverkning och försäljning av potatismjöl kunde sänkas, och vi gjorde vissa rekommendationer i den vägen. Det förslag som föreligger nu innebär så vitt jag kan förstå ett accepterande av vad livsmedelskommissionen önskat. Jag kan inte hjälpa, när jag varit med i utskottet vid behandling av detta förslag och när jag tagit del av vad som har skrivits, tycker jag att tendensen har varit att söka komma åt det mindre jordbruket och de svaga jordarna. Detta kan sägas om både kraftfoderfördyringen som jag inte skall diskutera, då så många av talarna före mig ha behandlat detta spörsmål, och sänkningen av potatispriset liksom om fastställandet av rågpriiset i förhållande till vetepriiset, en sak som jag senare skall säga något om.

Potatis för fabriksändamål odlas på de mycket svaga jordarna, främst i Skåne och Blekinge; och på mycket stora arealer. Man räknar med att man odlar fabrikspotatis i Skåne på 10 procent av jordarealen och i Blekinge på 16 procent, och det finns härad i Blekinge län, där odlingen av fabrikspotatis omfattar ända upp till 24 procent av jordarealen. Denna odling har säkert sin stora uppgift även i framtiden.

Det är klart, att en så arbetskrävande gröda som potatis skulle man icke odla på detta sätt, om icke jordarna vore så svaga, att man icke med fördel på dessa kan odla andra produkter än huvudsakligen potatis och råg. När man nu vill sänka potatispriset med ett öre per hl och stärkelseprocent vilket gör 0,25 öre per kg potatis, går detta knappast ut över storjordbruket, där man har egna andelar eller egna stärkelsefabriker, utan det går i första hand ut över

dem som icke ha sådana andelar eller egna stärkelsefabriker, d. v. s. över mindre jordbrukare, som leverera sin skörd till stärkelsefabrikerna.

Man kan säga, att ett öre per hektoliter och stärkelseprocent icke är så mycket. Det är det inte heller, herr talman! Det rör sig icke om mera än sammanlagt $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Men för dessa människor betyder det mycket.

Nu stå vi inför ett nytt skördeår, då det ovillkorligen måste bli dyrare att skörda och bärga potatisgrödan än vad det varit tidigare. Särskilt beträffande plockningen få vi nog räkna med en avsevärd fördyring. Hade man bibehållit det pris, som gällde i fjol, eller 35 öre per stärkelseprocent och hektoliter samt följt de rekommendationer, som jag och herr Elofsson i första kammaren gjort till livsmedelskommissionen om att sänka marginalen vid tillverkningen och försäljningen av potatismjöl, tror jag att detta ur många synpunkter skulle ha varit den lyckligaste vägen. Det hade varit en lösning som man hade kunnat acceptera. Det finns vissa skäl att sänka marginalen på tillverkningen av potatismjöl, men jag kan icke se någon som helst anledning att man nu skulle sänka priset på potatisen, då omkostnaderna för skörden väsentligt ökats.

När det sedan gäller skillnaden i råg- och veteprieten, så har ju den saken diskuterats i många år. Man har rekommenderat, att man skulle närma prisen till varandra. Rågen växer på den svagare jorden och odlas väl mest av de mindre jordbrukarna, medan vetet odlas av de större jordbrukarna på den bättre jorden. Detta gäller åtminstone i allmänhet.

Nu hade ju herr Norup i sak ingenting att invända mot ett sådant arrangemang. Han sade till och med, att han hade sitt hjärta hos rågodlarna. Detta äro vi som odla råg säkert icke otacksamma för. Men vi skulle vara ännu mera tacksamma om det bleve en rätt-

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

visare fördelning i prishänseende i fråga om råg och vete.

Nu har det sagts, att man för närvarande har svårigheter att göra av med rågen. Ja, det tror jag är riktigt. Jag tror på de uppgifter som lämnats, att det just nu förhåller sig på det sättet. Men dessa förhållanden variera från månad till månad ibland och från år till år vid andra tillfällen. Man kan icke alltid veta, vilketdera som det blir svårast att göra sig av med. Herr Norup påpekade ju, att vi hade överskott på både råg och potatis. Men vi ha också god tillgång på annat just nu, som man icke rekommenderat sänkta priser på.

Jag tror att de flesta människor i de trakter jag talat om, även de som tilläventyrs ha bättre odlingsbetingelser, tycka att detta är, om icke direkt ett slag i ansiktet så dock en mycket stor missräkning för dem.

Herr talman! Jag har velat säga ifrån om detta. Jag hoppas, att denna tendens icke skall fortsätta utan att man kommer att taga vederbörlig hänsyn till sådana ting som jag här försökt omnämna.

Jag skall med det anförda be att få yrka bifall till de reservationer, som avlämnats av herr Näslund m. fl. under nr 3) och 6). Den första reservationen avser spannmålspriserna och den senare potatispriset.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr NORUP (kort genmäle): Herr talman! Herr Johnsson i Kastanjegården sade, att frågan om potatispriset berör ett mycket stort småbruksintresse. Jag tycker verkligen, att man skall låta bli att dela upp alla dessa frågor efter deras förmenta betydelse för de stora eller de små jordbruken. Jag förstår icke, att detta kan vara mera ett småbruksintresse än ett medeljordbruksintresse. Jag skulle tro att det väger ungefär jämnt.

Så säger herr Johnsson, att han icke hade vetskap om att man fört något annat resonemang än att potatismjölet skulle sänkas med 4,5 öre. Det var i alla fall så, herr Johnsson, att man i livsmedelskommissionen från början begärde, att potatispriset skulle sänkas med 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Det fördes underhandlingar om den saken. Jag gjorde allt vad jag kunde för att priset skulle få vara oförändrat. Men det gick icke att få igenom detta. Då kunde man icke stjälpas upp-görelsen för ett öre mer eller mindre för potatisen, utan man måste tyvärr acceptera ett sänkt pris.

Herr Johnsson säger, att han vill ha en rättvis fördelning i prishänseende. Ja, herr Johnsson, det vill jag också. Men jag är övertygad, att om man så absolut vill hålla på en rättvis fördelning av priserna, får man icke göra så mycket motstånd mot några stycken kronobergare, som för nästa år vilja ha utökad möjlighet att riva potatis. Men i det fallet slår man vakt om sina intressen och säger, att man icke vill gå med på detta. Om det är ett så dåligt pris, skulle man väl kunna ha avstått och givit de andra en litet ökad tilldelning.

När man går att fördela priserna får man nog se till att man är rättvis. Då får man icke slå vakt enbart om den odling som man själv har. Trots att jag är både potatisodlare och rågodlare, har jag måst giva med mig för att komma till en överenskommelse om det hela. Jag vågar göra det påståendet, att det icke är större orättvisa mot de potatisodlare, som kunna sälja potatis till det för närvarande gällande priset per hektoliter och stärkelseprocent, än mot de småbrukare som producera mjölk. I det fallet är man lika hård mot skogsbygderna som mot jordbruksbygderna. Det är nog omöjligt att klara upp detta så att det blir rättvist.

När det gäller råg och vete säger herr Johnsson att det är bättre med

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

handling än med tanke. Jag försökte göra vad jag kunde, men det gick icke att komma längre.

Herr **JOHNSON** i Kastanjegården (kort genmäle): Herr talman! Jag är något förvånad över att herr Norup berörde kronobergarna och deras önsknings i detta sammanhang. Härvidlag har livsmedelskommissionen bara följt det beslut som riksdagen fattade 1933. Han sade, att vore det så litet lönande att odla potatis gjorde man det icke och då skulle, menade herr Norup, inte kronobergarna vara så angelägna att odla. Men herr Norup önskar väl icke få ned priset så mycket att man inte kan odla potatis? Jag har sökt klargöra, att jorden är av den beskaffenheten, att man på stora områden icke med fördel kan odla något annat.

Sedan uttalar herr Norup sin förvåning över att man söker göra en klyvning mellan stora och små jordbruk. När det gäller en så arbetskrävande gröda som potatisen är det faktiskt på det sättet, att en hel del småbrukare där nere icke skulle kunna existera på sina småbruk, om de icke kunde utnyttja arbetskraften. Det är detta de kunna göra med denna gröda, och ett olika pris för olika storleksordningar av jordbruk, som t. ex. på mjölken, ha de aldrig begärt. Men då är det hårt för dem, att samtidigt som de veta att de avtalsenliga lönerna gå uppåt, de själva skola få mindre betalt för sin produkt, när de komma och leverera den till fabriker, vilket ovillkorligen innebär en sänkt timpenning för dessa.

Jag kan icke se att det kan vara något fel i att tala om det faktiska läget. Visserligen odlar herr Norup också potatis och råg. Jag gör det också. Det finns de som ha större gårdar än herr Norup och jag och som också odla potatis och råg. Men jag har sökt förklara, att denna odling i allmänhet sker på de svaga jordarna och i de mindre jord-

bruken. Det är en sak som jag kan stå för — det visar också de statistiska uppgifterna.

Herr **HÆGGBLOM**: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att fortsätta detta smågnabb. Men det är en sak, som jag icke vill låta stå oemotsagd. Herr Norup försvarade marginalsättningen för äggen med att hänvisa till 1947 års beslut. Jag är icke så övertygad om att det är riktigt att göra så i detta sammanhang. 1947 års beslut innebär visserligen, att man skall göra typjordbrukskalkyler, med vilkas hjälp man sedan tror sig kunna räkna ut de rimliga relationerna mellan olika jordbrukspriser. Men vi äro ju ännu icke framme vid några typjordbrukskalkyler. Jag måste säga, att den marginalsättning, som är föreslagen, icke är föregången av några som helst utredningar om produktionsförhållandena utan har tillkommit på en slump. Detta framgår alldeles tydligt av att man höjt priset på kraftfodret — vilket man ansett ofrånkomligt — samtidigt som man sänkt den nedre gränsen. Jag vet ju, att herr Norup icke var tilltalad av detta. Under sådana förhållanden kan man icke åberopa, att detta är en situation, som har förutsetts i 1947 års beslut. Jag menar, att vi måste rätta oss efter läget. Marginalen upptill vållar besvärigheter för exporten och minskade inkomster för äggproducenterna, och detta måste vi taga hänsyn till.

Gentemot herr Allan Anderssons påpekande av hur priserna äro redovisade i kalkylen vill jag säga, att den som bedömer äggproduktionens förändrade ekonomiska förutsättningar efter kalkylen bedömer aldeles fel. I fråga om detta verkar kalkylen som den kvalificerade statistiken. I kalkylen står, att äggpriset från produktionsåret 1948/1949 till 1949/1950 fallit med 10 öre och att i förhållande till året förut hade det fallit med 25 öre. Om vi räkna

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

med kalenderår, som vi göra inom äggförsäljningsföretagen, se vi att äggpriset från sin toppunkt 1948 sjunkit med 55 öre till 1949 och under det första kvartalet av detta år med ytterligare 12 öre. Även om det icke för herr Allan Andersson varit avgörande, vill jag säga, att situationen är icke så gynnsam för äggproducenterna som man tror, om man tittar på kalkylen och bara ser hur föga priset sänkts där.

Jag antar, att sedan man en gång satt ett pris i denna kalkyl får detta pris bestå för framtiden, och man ändrar det ej.

Till sist vill jag bara säga litet grand om motionen rörande utredning om en plan för avveckling av subventionerna. Herr Norup har sagt — och det vill jag taga fasta på — att han och hans meningsfränder givetvis äro intresserade av en avveckling men att han har den uppfattningen, att den saken sker bäst, om Kungl. Maj:t följer saken och sedan lägger fram förslag. Statsrådet Sträng hade också ungefär samma uppfattning, att det måste vara regeringen, som avgör frågan. Egendomligt nog slöt han därav att det inte behövdes någon utredning. Vi ha väl aldrig i världen tänkt oss, att en utredning av jordbruksnämnden skulle kunna avgöra denna sak. Det är klart att det slutligen blir regering och riksdag, som få ta ställning till densamma. Men om vi bara lämna detta åt Kungl. Maj:t att undersöka och bestämma, få vi en proposition någon gång i slutet av april eller maj, som presenteras i sådant skick att vi i utskottet knappast hinna debattera saken. Jag vill erinra om att när vi behandlade frågan om utredning rörande subventionerna, gick det så till att jag argumenterade för motionen, sedan sades där inte ett ord utan det voterades, och socialdemokraterna och bondeförbundet bildade majoritet mot högern och folkpartiet. Vad vi mena skulle vara fördelen med en utredning vore att vi skulle kunna få hela denna besvär-

liga fråga upp till offentlig debatt, sedan den blivit stött och blött i remissinstanserna och i pressen. Det är skillnaden mellan oss och de som tycka, att Kungl. Maj:t gör allting bäst. Men jag ber som sagt att få ta fasta på vad herr Norup yttrade om att han för sin del ville ha en avveckling av devalveringssubventionerna men att det i övrigt får bli Kungl. Maj:t som får bestämma takten.

Herr ANDERSSON i Tungelsta (kort genmäle): Herr talman! Gentemot herr Hægglom vill jag säga, att vad jag anförde här hänförde sig till utslaget av jordbruksproduktionens lönsamhet under den gångna tid som kan kontrolleras. En undersökning ger vid handen att den produktion av ägg, som vi haft under de två senaste åren, har betingat ett medelpris, som varit acceptabelt både för producenterna och konsumenterna. Jag har med detta velat säga, att det väsentliga för producenterna väl ändå är att det medelpris för hela året som kan uppnås är sådant att detsamma kan accepteras ur lönsamhetsynpunkt.

Herr NORUP (kort genmäle): Herr talman! Till herr Hægglom vill jag säga, att vi ju voro överens om att det är orätt mot äggproducenterna med kraftfodertillägget under innevarande år, men att det var nödvändigt att gå med på det.

I fråga om höjningen av kraftfoderpriset vill jag framhålla, att om denna höjning inte skett, hade de kapitalstarka odlarna genast försett sig med kraftfoder för hela nästa års behov; med hänsyn härtill var det nödvändigt att klippa till. Sedan voro vi överens om i utskottet att man skulle företaga en skyndsam utredning för att skydda äggproducenterna. Vad beträffar frågan hur man skall förfara med äggpriserna säger herr Hægglom, att den inte hänger samman med 1947 års riksdagsbeslut. Enligt de riktlinjer, som 1947

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

års riksdag drog upp i fråga om den kommande jordbrukspolitiken, skall det vara ett gränsskydd för jordbruket. Då menar jag att det är nödvändigt att dessa riktlinjer följas, så att gränsskyddet upprätthålles och man får möjlighet till såväl export som import. Därför är jag ganska rädd när herr Hæggbloom vill släppa loss det hela och åstadkomma en fri prisbildning både uppåt och nedåt. Hur skulle det gå, om vi ginge in för en jordbrukspolitik efter dessa linjer? Jag har sagt mig, att även om vi inte önska det, är det bättre att ha en bunden prisnivå, som i vart fall syftar till att garantera vad man med 1947 års riksdagsbeslut avsåg att åstadkomma.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av herr Hæggblooms yttrande angående 1947 års beslut skall jag bara be att få läsa upp följande rader ur särskilda utskottets utlåtande nr 2 år 1947, där det på s. 157 heter: »Den varje vår skeende avvägningen av det allmänna prisstödet bör alltså leda till att för varje särskild produktionsgren, där importskydd bör lämnas, anges den genomsnittliga prisnivå å produkterna, som statsmakterna skola stödja genom importregleringen (importgränsen). I den mån så anses erforderligt, torde i samband därmed även böra i stora drag angivas de variationer i importgränsen, som böra medgivas på grund av normala säsongmässiga variationer i den inhemska prisnivån.»

Detta är departementschefens yttrande på denna punkt, och det godkändes sedan av utskottet genom dess uttalande på s. 166.

Herr HÆGGBLOM (kort genmäle): Ja, må så vara, men alltjämt gäller vad jag nyss sade, att detta kan man inte förverkliga förrän vi ha typjordbrukskalkylen; dessförinnan blir det rena slumpen. Om herr Svensson i Ljungskile

velat läsa litet vad som stått förut, hade han nog kommit att förstå, att det förhåller sig så.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Det är ju fråga om hur prisstödet med hänsyn till importen skall tekniskt utformas, och det måste tyvärr ske redan innan typjordbrukskalkylen är färdig.

Herr ANTBY: Herr talman! Först några ord till herr Norup med anledning av hans tal om meningsskiljaktigheter mellan herr Ahlsten och herr Waldemar Svensson. Jag vill påpeka, att utskottet beträffande relationen mellan oljeväxtodlingen och odlingen av andra grödor är enigt om en utredning, och jag hoppas, att allesamman här i dag komma att rösta för utskottets förslag i detta avseende.

Sedan hade jag tänkt att med herr talmannens tillåtelse få säga några ord i anknytning till reservationen nr 9 i det utskottsutlåtande, som kammaren nu behandlar. Sedan åtskilliga år tillbaka äro mejerierna ålagda att standardisera all konsumtionsmjölk till en fetthalt av 3 procent. Standardiseringsbestämmelserna infördes som bekant redan år 1942 som ett led i strävandena att undvika ransonering av konsumtionsmjölken, som eljest blivit nödvändig på grund av missväxt och avspärrning.

Med den stora ökning av mjölkproduktionen, som ägt rum under den senaste tiden, är standardiseringen vid nuvarande låga fetthalt inte längre behövlig ur försörjningssynpunkt men bibehålles det oaktat av andra skäl. Det anses nämligen inte förenligt med lönestoppspolitik att höja mjölkens fetthalt och därmed också priset. Tydligt är emellertid att mjölkstandardiseringen vid 3 procent nu vållar jordbruket en hel del problem, och att inte heller konsumenterna äro nöjda med den får man ofta belägg för. Matfett produceras

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

nu i större skala än som behövs för folkhushållet, och ost finns i överflöd. En naturlig åtgärd vore ju att under sådana förhållanden höja fetthalten i konsumtionsmjölken, men av skäl som tidigare anförts torde härvidlag möta svårigheter just nu.

I ett par motioner från folkpartihåll, som avlämnades i början av innevarande riksdag och som behandlats av jordbruksutskottet i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 245, ha vi försökt anvisa en väg, som borde prövas när det gäller att lösa detta problem. I denna motion föreslås att mejerierna skulle beredas möjlighet att utom den 3-procentiga mjölken också tillhandahålla en vara med högre fetthalt. Priskontrollnämnden har visserligen ställt sig avvisande till förslaget och framhållit, att ett genomförande av detsamma inte kan förenas med den nuvarande stabiliseringspolitiken. Jag har svårt att förstå detta resonemang. Familjefadern i vår beryktade indexfamilj behöver ju inte hålla sig med konfektionssydda kostymer utan kan om han så vill låta en skraddare tillverka sina kläder och får då betala det högre pris, som betingas av den bättre kvaliteten.

Invändningar mot motionen ha kommit från andra håll. Bland annat har man påpekat, att de små mejerierna inte ha den utrustning, som ger dem möjlighet att arbeta på det sätt som föreslagits i motionen. Det är en invändning, som givetvis måste beaktas. Betänkligheter ha också uttalats mot att saluföra mjölk av mer än en kvalitet. Men jag vill därvidlag påminna om att vi redan nu på vissa platser ha möjlighet att välja mellan två olika slag av konsumtionsmjölk, nämligen dels den vanliga standardiserade mjölken och dels vitaminiserad sådan. Enligt min uppfattning vore det betydligt viktigare att mejerierna kunde tillhandahålla mjölk med olika fetthalt. Vitaminiseringen av svenska folket kan säkerligen

med fördel ordnas genom direkt konsumtion av decaminpiller och fiskleverolja. Jag tror verkligen att det skulle vara värdefullt om de mejerier, som ha möjlighet därtill, också finge rätt att experimentera sig fram efter motionernas linje. Det är mycket som talar för att vi i framtiden kunna behöva gå denna väg för att kunna tillfredsställa de olika smakriktningar, som torde finnas här lika väl som på andra områden. Och dessutom kanske vi böra påminna om en annan sak. När stabiliseringspolitiken en gång — som vi hoppas i en snar framtid — skall kunna avvecklas och subventionerna dragas in, och fetthalten i konsumtionsmjölken höjes till låt mig säga 3,5 procent, kommer detta att betyda en prisstegring på all konsumtionsmjölk med cirka 6 öre per liter. Det har ju redan tidigare här i dag uttalats betänkligheter mot en så stor ökning av priset.

Herr talman! Jag har den uppfattningen att många skäl tala för att riksdagen genom bifall till motionerna I: 273 och II: 308 ger möjlighet att ordna mjölkhandeln enligt däri framlagda förslag, och därför yrkar jag bifall till den reservation, som i detta avseende avgivits av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr NORUP: Herr talman! I debatten här i dag har det vid några tillfällen förekommit olika tolkningar av 4-procentregeln. I det fallet har jag hävdad, att denna regel gäller fortfarande. Jag vill, herr talman, till protokollet ha antecknat, att min uppfattning är att jordbrukarna inte genom den träffade uppgörelsen avhänt sig någon rätt, som genom 4-procentregeln tidigare år tillkommit dem. Därför, herr talman, ber jag att även på denna punkt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets uttalande i fråga om den s. k. 4-procentregeln

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

dels ock på godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda, med 2) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hægglom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om den s. k. 4-procentregeln, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda, med 2) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile äskade likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 67 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets uttalande i fråga om 4-procentregeln.

Härefter föredrogs utskottets uttalande i fråga om *bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd* eller det stycke å s. 37 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »Med anledning»; och anförde därvid

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till

reservationen nr 3 av herr Näslund m. fl.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets ifrågavarande uttalande dels ock på godkännande av den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 3) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Svensson i Ljungskile, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 3) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 148 ja och 49 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets uttalande i fråga om bemyndigandet för Kungl. Maj:t att fastställa brödsädespriser.

Vidare föredrogs utskottets uttalande i fråga om *oljekraftfodret* eller det

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

stycke å s. 38, som började med orden »Vad först». Därvid anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman: Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 5 av herr Näslund m. fl.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 4 av herr Tjällgren m. fl.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) godkännande av vad utskottet uttalat i denna del; 2:o) godkännande av den av herr Tjällgren m. fl. därom anförda, med 4) betecknade reservationen; samt 3:o) godkännande av den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 5) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungskile äskade likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Hæggbloom votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om oljekraftfodret antager den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 5) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit

den av herr Tjällgren m. fl. avgivna, med 4) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 71 ja och 112 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Tjällgren m. fl. avgivna, med 4) betecknade reservationen. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om oljekraftfodret, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den av herr Tjällgren m. fl. därom anförda, med 4) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter på nytt intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggbloom begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 44 nej, varjämte 52 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Kammaren hade alltså godkänt vad utskottet uttalat i förevarande del.

Härpå föredrogs utskottets uttalande rörande *potatisregleringen* eller det stycke å s. 39, som började med orden »I fråga»; och yttrade därvid:

Herr JOHNSSON i Kastanjegården: Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 6 av herr Näslund m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets ifrågavarande uttalande dels ock på godkännande av den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 6) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Johnsson i Kastanjegården, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om potatisregleringen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 6) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Johnsson i Kastanjegården begärde likväl rösträkning, va-

dan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 141 ja och 50 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets uttalande i fråga om potatisregleringen.

I fråga om *äggregleringen* föredrogs de stycken å sid. 40 i utlåtandet, som började med ordet »Livsmedelskommissionen har» resp. »I likhet». Därvid anförde:

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 8 av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 7 av herr Näslund m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av vad utskottet i dessa delar uttalat; 2:o) godkännande av den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 7) betecknade reservationen; samt 3:o) godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. avgivna, med 8) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggbloom begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde emellertid herr Hæggbloom votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets i utlåtande nr 52 gjorda uttalande i fråga om äggregleringen antager den av herr Näslund m. fl. avgivna, med 7) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den av herr Carl Sundberg m. fl. avgivna, med 8) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 81 ja och 81 nej, varjämte 39 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Då följaktligen de avgivna rösterna befunnits vara lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmaning herr Olsson i Gävle ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, som befanns vara ja-sedeln.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av den av herr Näslund m. fl. avgivna med 7) betecknade reservationen. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om äggregleringen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den av herr Näslund m. fl. därom anförda, med 7) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter änyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungkile begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 130 ja och 66 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt vad utskottet uttalat beträffande äggregleringen.

Härefter föredrogs utskottets uttalande i fråga om *regleringen av handeln med mjölk m. m.* eller det stycke å s. 41, som började med orden »Av den». Därefter yttrade:

Herr SVENSSON i Ljungkile: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 9 av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av vad utskottet uttalat i fråga om regleringen av handeln med mjölk m. m. dels ock på godkännande av den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda, med 9) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Ljungkile begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Den, som vill, att kammarerna godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om regleringen av handeln med mjölk m. m., röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna godkänt den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda, med 9) betecknade reservationen.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Svensson i Ljungskile begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 127 ja och 69 nej, varjämte 8 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså godkänt vad utskottet uttalat i denna del.

Beträffande utskottets uttalande i fråga om *livsmedelssubventionernas avveckling* föredrogs det stycke å s. 43, som började med orden »I de båda»; och anförde därvid:

Herr HÆGGBLÖM: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 10 av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av vad utskottet uttalat i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling dels ock på godkännande av den av herr Carl

Sundberg m. fl. därom anförda, med 10) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggblom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna godkänner vad jordbruksutskottet i förevarande utlåtande nr 52 uttalat i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna godkänt den av herr Carl Sundberg m. fl. därom anförda, med 10) betecknade reservationen.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggblom begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 166 ja och 19 nej, varjämte 19 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså godkänt utskottets uttalande i fråga om livsmedelssubventionernas avveckling.

Härefter föredrogs *utskottets hemställan i punkten A*; och yttrade därvid:

Herr ADOLFSSON: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 612 i andra kammarerna.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten A, i vad den ej besvarats genom kammarernas förut fattade beslut,

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till motionen II: 612 av herr Adolffsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets ifrågasvarande hemställan.

Punkterna B—F.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 243 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 mars 1950, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett den 28 och 29 december 1945 dagtecknat avtal mellan järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad angående ordnande av bangårdsförhållandena i staden.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göransson m. fl.* (I: 480) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.* (II: 576), vari hemställts, att riksdagen med avslag på förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en förnyad utredning verkställdes med beaktande dels av den kritik mot förslaget, som riktats från olika remissinstanser, dels av de synpunkter, som i motionerna framförts.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 480 och II: 576, bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande, den 28 och 29 december 1945 dagtecknade av-

tal mellan järnvägsstyrelsen och Hälsingborgs stad angående ordnande av bangårdsförhållandena i staden.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, Heiding, Sundelin, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Staxäng, Kollberg, Widén* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 480 och II: 576 samt med avslag på Kungl. Maj:ts förslag, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Hälsingborgs bangårdsfråga måtte göras till föremål för ytterligare utredning under beaktande av de allmänna synpunkter reservanterna i sin motivering angivit;

2) av herr *Lundqvist*.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **MALMBORG** i Skövde: Herr talman! Den föreliggande frågan om ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg är komplicerad. Det framgår redan vid ett första studium av propositionen i ärendet. Detta intryck har ytterligare bekräftats vid den fortsatta behandlingen av ärendet inom avdelning och utskott.

Med hänsyn till att en rad för huvudfrågans bedömning betydelsefulla delproblem ännu inte blivit tillräckligt utredda ha remissmyndigheterna — byggnadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelsen i Malmö — inte ansett sig kunna tillstyrka bifall till järnvägsstyrelsens framställning om godkännande av det avtal, som ligger till grund för propositionen.

Vi reservanter äro av den uppfattningen, att stor vikt måste läggas vid vad remissmyndigheterna i ärendet anfört. Det problem, vartill riksdagen nu har att ta ställning, kan inte ses enbart ur rent järnvägsteknisk synpunkt. Hälsingborgs betydelse ur kommunika-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

tionssynpunkt ligger nog inte minst däri, att staden utgör Sveriges främsta genomfartsort för biltrafiken till och från utlandet. Som belysning kan nämnas, att Hälsingborgs hamn år 1948 passerades av närmare 73 000 motorfordon, medan motsvarande antal för år 1949 uppgick till över 108 000. Särskilt sommartid är trafiken ytterst intensiv. Under juli 1949 beräknas i genomsnitt cirka 800 motorfordon per dag ha befordrats mellan Hälsingborg och Helsingör eller omvänt. Enligt vad vi inhämtat väntas ytterligare ökning komma att ske. Det framstår därför enligt vår mening som angeläget att förevarande fråga löses på ett sådant sätt, att samtliga trafikintressen behöriigen tillgodoses. Det kan befaras, att för gatutrafikens vidkommande allvarliga olägenheter uppstå, därest de i avtalet förutsatta åtgärderna med nya spåranläggningar i stadens centrala delar komma till utförande. Jag erinrar särskilt om den föreslagna plankorsningen vid stadens hamntorg, en anordning som nog måste leda till svåra trafikstockningar. Behovet av parkeringsutrymmen för de motorfordon, som skola befordras med tågfarjan, har knappast tillräckligt beaktats, och även andra väsentliga problem, bl. a. ekonomiska, ha ej klarlagts.

Från departementschefens sida har beträffande de gatutrafiktekniska spörsmålen anförts, att numera i flera avseenden ytterligare utredningar och klarlägganden skett, vilka kunna underlätta bedömningen av hithörande problem. Att initiativ sålunda tagits till överarbetning av bangårdskommitténs förslag på de punkter, där kritiken varit starkast, är värdefullt. Man kan emellertid framhålla, att vederbörande kommunala instanser i Hälsingborg ännu inte tagit någon ställning till de av stadsplanekontoret framlagda resultaten. Vi ha också funnit dem otillfredsställande. Ett ytterligare klarläggande synes nödvändigt, innan definitivt avgörande sker, varvid man kan erinra

om att det här gäller icke endast kommunala utan också riksintressen.

Vad frågan om färjelägena beträffar synes utvecklingen på detta trafikområde ha undergått en högst avsevärd förändring sedan bangårdsavtalet slöts år 1945, och denna fråga har fått en långt större betydelse än tidigare var fallet.

Rent järnvägstekniskt sett synes en lösning med genomgångsstation vara överlägsen alternativet säckstation. Men det har dock sina nackdelar. I första hand uppstår just vid en sådan lösning de många svåra delproblem, som jag här berört. Man kommer nog inte heller ifrån att ett bibehållande av den norra linjen med den 65-åriga viadukten och den ur trafiksynpunkt mindre lämpliga skärningen genom Pålsjö skog med dess stigningar och tvära kurvor innebär svaga punkter. En eventuell anläggning av dubbelspår på denna sträcka måste medföra stora kostnader. Direkt genomgång för snälltåg, vilket skulle kunna genomföras vid den lösning, som det nu föreliggande förslaget innebär, synes inte ha tillmätts någon avgörande betydelse.

Vad sedan opinionskommitténs förslag med säckstation beträffar, så innebär en lösning efter de linjerna först och främst att man undslipper vissa gatutrafiktekniska svårigheter och problem. Å andra sidan måste man också ha klart för sig, att en lösning med infart från norr, förlagd öster och söder om staden, innebär en förlängning av körtiden med cirka sju minuter, vilket anges öka resekostnaderna med omkring 500 000 kronor per år. I detta sammanhang kan man också erinra om att framförandet av snälltåg direkt genom staden, alltså med genomgångsstation, enligt uppgift skulle betyda en besparing i körväg av cirka 12 kilometer i jämförelse med sträckningen över Åstorp, där dessa tåg nu föras fram.

Den mycket omstridda frågan om igenfyllande av inre hamnen med dess hot mot skönhetsvärderna ha vi icke be-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

rört i reservationen. Detta innebär icke, att vi äro kallsinniga gentemot skönhetssynpunkterna och skönhetsvärdena, men dessa synpunkter få väl anses vara föremål för mera subjektiv uppfattning, och vi ha funnit oss böra stanna vid de konkreta problemen vid vår bedömning.

Den ytterligare prövning av ärendet, som vi finna erforderlig, torde böra omfatta problemet i hela dess vidd. Man bör därvid, som vi framhållit, iakttaga de av remissmyndigheterna framförda synpunkterna, och en sådan lösning av själva bangårdsfrågan och därmed sammanhängande delproblem bör eftersträvas, att den samlade trafikens behov vederbörligen tillgodoses.

I propositionen erinras om att departementschefen med hänsyn till den kritik, som riktats mot bangårdsavtalet, föranstaltat om en utredning i maj 1947. Syftet var därvid att utrona, huruvida förutsättningar föreläge för en partiell lösning av bangårdsfrågan med avseende på den södra järnvägsinfarten samt södra gods- och rangerbangårdens definitiva förläggning i staden, en dellösning, till vilken också den s. k. opinionskommittén anslutit sig. Utan att föregripa själva huvudfrågan, valet mellan genomgångs- och säckstation, skulle det möjliggöra för staden att utan större dröjsmål lösa de mest brännande stadsplaneproblem, som sammanhänga med bangårdsfrågan, samt ytterligare utreda och överväga de återstående spörsmålen. Denna utredning, som utförts gemensamt med järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt byggnadsstyrelsen, gav till resultat, att några avgörande tekniska hinder för en dellösning icke förelägo. Från stadens sida har man emellertid förklarat sig icke vilja begagna den erbjudna möjligheten och vidhållit att bangårdsfrågan måtte godkännas i befintligt skick. Veterligen ha också från järnvägsstyrelsen gjorts vissa invändningar av ekonomisk natur mot planen på dellösning. Motiveringen för detta förslag är dock enligt min

uppfattning så betydelsefull, att denna utväg på nytt borde prövas, vilket också särskilt de avlämnade motionerna understrukit.

Personligen vill jag också, herr talman, uttrycka den förhoppningen, att man vid eventuellt nya förhandlingar skall kunna utjämna de föreliggande starka motsättningarna, vilket måste anses önskvärt ur såväl det lokala intressets som riksstressets synpunkt.

I anslutning till det anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation av herr Gränebo m. fl., som är fogad till utskottets utlåtande.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Malmö: Herr andre vice talman! Det är väl sällan som en bangårdsfråga väcker någon större allmän uppmärksamhet, men så har nu blivit fallet med frågan om bangårdsförhållandena i Hälsingborg. Det har uppstått en lokal opposition mot det av järnvägsstyrelsen och de kommunala myndigheterna godkända förslaget, och den kommitté, som kallas opinionskommittén och som tydligen har haft stora resurser och möjligheter, har därvidlag drivit en energisk propaganda för sin mening. Det har stått en häftig strid i tidningspressen, inte endast i lokalpressen, kring detta förslag, och striden kring förslaget har återspeglats i riksdagen. Frågan har där fått en politisk bismak genom att samtliga tre borgerliga partiledare ha undertecknat en motion om avslag och genom att samtliga borgerliga ledamöter av statsutskottet ha reserverat sig för avslag på Kungl. Maj:ts och utskottets hemställan.

Jag vill för min del säga, att anläggning av järnvägar och bangårdar dock är en praktisk fråga, för vilken partipolitiska synpunkter inte böra spela någon avgörande roll. Någonting som

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

man däremot bör fästa avseende vid är de lokala intressena på orten, och dem måste man utläsa ur de kommunala myndigheternas ställningstagande.

Det skäl, på vilket reservanterna stödja sitt yrkande, är att vissa remissinstanser ha gjort anmärkningar mot förslaget och att frågan icke anses tillräckligt utredd. Jag vill av den anledningen med några ord beröra denna frågas rent sakliga innebörd.

Denna fråga är mycket gammal — den anses till och med vara 50 år gammal. Det har länge pågått överläggningar mellan järnvägsstyrelsen och staden, vilka slutligen resulterade i en överenskommelse år 1945. I Hälsingborgs centrala delar finnas två järnvägsstationer: ångfärjestationen, som är slutstation för den norrifrån kommande västkustbanan, och centralstationen, som är slutstation för de söderifrån och österifrån kommande järnvägslinjerna. Dessa stationer, som äro säckstationer, äro skilda åt genom den s. k. inre hamnen. Det förslag, som här föreligger, går ut på att en viss del av inre hamnen skulle igenfyllas, varigenom en förbindelse skulle kunna upprättas mellan dessa båda järnvägslinjer. Därigenom skulle ångfärjestationen upphöra och centralstationen byggas om från en säckstation till en genomgångsstation för all denna trafik.

Förslaget innebär därjämte — jag talar här bara om dess väsentliga delar — förflyttning av färjelägena och vissa förändringar av gatunätet. Detta förslag ha statens järnvägar och staden ansett vara den bästa lösningen av Hälsingborgs bangårdsfråga, och departementschefen har vid sin prövning kommit till samma resultat. Opinionskommittén har från början ansett, att den väsentligaste anmärkningen mot bangårdskommitténs förslag har gällt igenfyllningen av den inre hamnen. Kommittén har ansett, att vissa skönhetsvärden i Hälsingborg därmed skulle spolieras. Jag vill med några ord beröra detta spör-

mål, oaktat det icke förekommer i motionen eller i reservanternas uttalande.

Även om man anser, att den inre hamnen, i det skick vari den nu befinner sig, i och för sig innebär ett skönhetsvärde för Hälsingborgs stad, så måste, vilket förslag man än väljer, ändock den inre hamnen till viss del igenfyllas för att man därigenom skall få förbindelse från centralstationen till norra hamnen. Denna förbindelse är nödvändig, om hamnen skall kunna fungera. Opinionskommittén vill behålla centralstationen som säckstation med de nackdelar, som det anses att en säckstation är behäftad med. Den vill vidare nedlägga ångfärjestationen och frigöra den västliga stadsdelen från järnvägslinje och viadukt samt dra in den norra järnvägslinjen över stadens östliga delar till centralstationen.

Den som läst propositionen kan inte undgå att finna, att bangårdskommittén också varit inne på detta förslag och prövat det, men den har inte funnit att denna lösning är bättre än den man nu kommit till. Bland annat skulle det, enligt vad som anföres i propositionen, antagligen bli 3 å 4 miljoner dyrare med den östliga förläggningen av järnvägslinjen på sätt opinionskommittén hade tänkt. Det blir en längre sträckning med därav följande längre körtid. Enligt järnvägsstyrelsens beräkning skulle förlängningen av sträckningen uppgå till 7 kilometer och förlängningen av körtiden till 7 minuter. Det anses att detta skulle fördyra resekostnaderna med en halv miljon kronor om året. Detta är enligt min mening huvudlinjerna i de förslag, som riksdagen nu har att taga ställning till.

Jag vill härefter med några ord beröra de remissyttranden, på vilka reservanterna stödjade sig. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har konstaterat, att ur hamnsynpunkt äro båda förslagen likvärdiga. Den har vidare konstaterat, att ur järnvägssynpunkt är bangårdskommitténs förslag det bästa, och den

Ordnan­de av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

har för det tredje sagt, att ur väg- och gatutrafiksynpunkt är opinionskommitténs förslag bäst. Styrelsen gör i sistnämnda hänseende speciellt anmärkning mot den plankorsning, som bangårdskommitténs förslag upptar vid Hamntorget.

Jag vill i detta sammanhang nämna något om trafiken från bilfärjorna. Givetvis skall all möjlig hänsyn tagas till denna trafik. Den skall ha möjlighet att komma till och lastas på färjorna mot Helsingör, och det skall också finnas möjlighet för de bilar, som komma med färjorna från Helsingör, att snabbt komma ut i och ut ur staden. För biltrafiken från färjorna norrut och söderut är det enligt min mening mycket bra ordnat. Jag vet inte om, att någon anmärkning har ställts på den punkten. Däremot har anmärkning ställts mot den plankorsning — jag återkommer till den — som skulle uppstå mellan järnvägen och den trafikled, som befaras av de bilar, som från färjeläget köra in i staden. Utskottet har på den punkten gjort en justering av det föreliggande förslaget. Utskottet har uttalat, att det här bör bli en planskild korsning. Vid de samtal vi inom utskottet haft med kommunalmän i Hälsingborg har det framgått, att de äro fullt på det klara med detta, och vi ha således all anledning förmoda, att denna planskilda korsning också kommer till stånd. I så fall kommer en lösning av denna fråga enligt utskottets förslag att tillmötesgå bilismens berättigade krav.

Ur byggnadsstyrelsens och länsstyrelsens yttranden synes det vara svårt att få fram några konkreta förslag. Syftet med dessa yttranden synes vara att få alla stadsplanefrågor lösta på en gång, inte bara de frågor, som omedelbart sammanhånga med bangårdsprojektet, och att en generalplan för staden skall upprättas. Nåja, om man nu har den meningen, får man väl också vara på det klara med att genomförandet av en sådan generalplan tar lång

tid. Det skulle således betyda ett ytterligare förhållande av bangårdsfrågans lösning.

För min del skulle jag nästan vilja föra det resonemanget, att om man löser denna fråga, som naturligtvis är en betydelsefull del av stadsplanen, så har man därmed också skapat ett underlag, som gör det lättare att lösa övriga stadsplanefrågor i Hälsingborg. Den föregående ärade talaren, ordföranden i statsutskottets fjärde avdelning, erinrar om stadsplanechefens kompletterande utredning och kostnadsberäkningar, för vilka redogöres i propositionen, och gör i samband därmed den anmärkningen, att stadens myndigheter icke ha tagit ställning till dessa kompletteringar och beräkningar. Jag vill med anledning därav säga — vilket också framgår av propositionen — att staden har förklarat sig beredd att vidtaga alla erforderliga justeringar av det föreliggande förslaget. Vi kunna vara övertygade om att staden inte kommer att resa några hinder för förslagens realiserande. Samma påpekande skulle jag vilja göra beträffande färjelägena och deras placering. För min del tror jag att det är lämpligt att placera dem på den s. k. hucken. Om denna fråga skola ju sedermera överläggningar upptagas mellan järnvägsstyrelsen och staden.

Till detta utlåtande föreligga två reservationer, den ena med yrkande om avslag på utskottets förslag och den andra med begäran att frågan skall uppskjutas till hösten. Beträffande uppskovsreservationen vill jag säga, att den enligt min uppfattning saknar varje mening. Ty vid riksdagens höstsession stå vi i precis samma läge som nu.

Jag skulle till sist vilja understryka några av de ting jag nu har berört. Efter många års utredning föreligger här ett förslag, som både järnvägsstyrelsen och staden äro nöjda med. Hän­syn har i detta förslag tagits till olika andra intressen, och detta hänsynstagande har, som jag förut nämnt, också

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

tagit sig uttryck i vad utskottet uttalat både beträffande färjelägena och deras förläggning och icke minst i fråga om denna planskilda korsning vid Hamn-torget.

Slutligen tycker jag att man när det gäller en sådan fråga som denna måste ta mycket stor hänsyn till vad själva den ansvariga ledningen för Hälsingborgs stad anser. Det är dock staden som skall stå för en kostnad av ungefär 10 miljoner kronor för att få detta förslag realiserat, och denna stad måste väl då vara intresserad av alla med detta ärende sammanhängande spörsmål. Vi höra enligt min mening inte söka påtvinga Hälsingborgs stad ett bangårdsprojekt, som de ansvariga kommunala myndigheterna inte vilja godtaga. Och bangårdskommittén, på vars förslag hela det här föreliggande förslaget bygger, har ju prövat dessa olika förslag, som sedermera upptagits av bl. a. opinionskommittén. Det finns, herr andre vice talman, ingen anledning att ytterligare förhåla denna gamla frågas lösning, varför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Om man lyssnade uppmärksamt till den senaste ärade talaren, kunde man nog inte undgå att finna, att den mycket omtalade s. k. opinionskommittén i Hälsingborg dock lyckats uträtta en del, i varje fall då det gäller den bekanta plankorsningen vid Hamn-torget. Jag skall återkomma till den detaljen om en stund.

Dessförinnan skulle jag emellertid vilja göra några andra påpekanden i denna angelägenhet. Jag föranledes därtill närmast av det senaste anfördet. Jag tycker det är värt att observera, att herr Olof Andersson inte närmare gick in på det påpekande, som herr Malmborg i Skövde gjorde, nämligen att denna fråga nu har en helt annan karaktär än den hade för fem

år sedan, då avtalet träffades mellan behöriga instanser i Hälsingborg och i Stockholm. Den gången var ju denna fråga i ganska väsentlig mån en järnvägsfråga, en järnvägsteknisk och en järnvägsekonomisk fråga; i dag är ju läget som vi alla veta ett helt annat. I dag har denna fråga blivit i väsentlig mån en fråga om motortrafiken och vad därmed sammanhänger. Jag tror nästan, herr talman, att jag skulle våga säga, att det som dominerar problemet i dag är icke järnvägstrafiken utan motortrafiken. Jag förebrår ingalunda myndigheterna i Hälsingborg det avgörande som de ansågo sig böra träffa för fem år sedan. Jag är övertygad om att de därmed menade sig bäst tjäna den stad, vars förtroendemen de äro. Men situationen av i dag, mina damer och herrar, är helt annorlunda. Jag tror man kan våga säga, att den fantastiska expansion av motortrafiken, som har ägt rum under de fem senaste åren, omöjlig kunde förutses, när beslutet fattades i december 1945.

Herr Malmborg i Skövde nämnde några intressanta siffror, som belysa denna utveckling — de återfinnas ju i utskottsutlåtandet. Jag skulle gärna, till den kraft och verkan det hava kan, vilja komplettera herr Malmborgs siffror med ytterligare några färska upplysningar, som visa, hur fort utvecklingen går på motortrafikens område. I fredags, alltså för några få dagar sedan, insattes på leden Hälsingborg—Helsingör den fjärde ordinarie färjan. Trafiken har expanderat så starkt, att man nu har måst sätta in en fjärde ordinarie färja för att klara den. Den sista färjan är döpt till »Kärnan». Jag skall nämna ett par siffror, som visa vilken kapacitet »Kärnan» har. Den tar 45 å 50 bilar ombord per tur. Det betyder, att man kan ha bilar uppställda i fyra rader eller omnibusar i två rader. Det innebär vidare, att denna färja kan ta de allra största lastbilar som hittills konstruerats. Tack vare denna ytterli-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

gare färja får man nu möjligheter till regelbunden trafik mellan Hälsingborg och Helsingör var 45:e minut. Detta betyder i sin tur, att leden får en transportkapacitet av ca 21 000 bilar per månad. Man behöver bara nämna denna siffra för att det skall stå klart, hur motortrafiken har vuxit på några få år. Mot denna bakgrund tror jag det är fel att betrakta denna fråga väsentligen som en järnvägsteknisk angelägenhet. Denna väldiga trafik skulle avsevärt hämmas av ett sådant trafiksystem som det som skisseras i bangårdskommitténs förslag och vilket är framlagt i propositionen.

Nu har man emellertid fått veta av utskottets utlåtande och kanske ännu mera av det anförande, som just nu hållits, att man också inom majoriteten i statsutskottet är på det klara med att den konstruktion, som man från stadens och järnvägsstyrelsens sida har gjort, icke i alla avseenden är hållbar. Jag ber kammarens ledamöter observera hur starkt den föregående ärade talaren underströk det förhållandet, att en annan korsning mellan järnvägen och övrig trafik på Hamntorget än en plankorsning måste anses ofrånkomlig. Detta är nog den enda möjligheten att klara saken. Men skall man ordna trafiken på det sättet, så fordras ju utomordentligt omfattande anordningar. Då skulle jag vilja resa frågan: Vad kosta dessa anordningar, som nu rekommenderas från statsutskottets sida? Ingen människa vet någonting om detta. Det har, såvitt jag kunnat se, icke presenterats en enda siffra, ägnad att belysa omfattningen av kostnaderna för detta nya arrangemang, som herr Olof Andersson just har antytt.

I detta sammanhang skulle man också kunna dröja vid ett annat spörsmål. Jag skulle vilja ställa frågan: Var skola de nya tåg färjelägena förläggas? Om man läser handlingarna, får man intet besked härutinnan. Intet som helst utarbetat förslag föreligger. Jag vill fram-

hålla, att järnvägsstyrelsen själv nödgats konstatera, att denna betydelsefulla detalj icke är klarlagd. Järnvägsstyrelsen säger — yttrandet är återgivet på s. 2 i utskottsutlåtandet: »Föreliggande förslag är i så måtto ofullständigt, att tåg färjeläget är avsett att tills vidare kvarligga på nuvarande plats. Vid en planerad framtida förflyttning av färjestationen till annan plats skall särskild överenskommelse härom träffas parterna emellan. Vid utarbetandet av bangårdsförslaget ha parterna emellertid räknat med att en blivande och till tvenne tåg färjelägen utvidgad färjestation skall anordnas på södra sidan om hamnen i direkt förbindelse med den nya centralstationen.» Men, herr talman, utgör detta en grund för ett andra kammarens beslut, detta att vederbörande myndigheter »räkna med» att det och det skall komma att ske? När vi fatta beslut här i kammaren, vilja vi ju gärna ha ett ordentligt underlag för våra avgöranden. Vi vilja ha konkreta besked om den ena eller den andra frågan. Några sådana ha vi inte fått beträffande förläggningen av färjelägena.

Man skulle kanske också kunna påpeka, att utskotts majoriteten själv uppenbarligen känner sig villrådig i olika hänseenden. Utskottet har ju sålunda bl. a. skrivit: »Enligt utskottets mening bör särskilt prövas, huruvida icke en planskild gatukorsning skulle kunna anordnas jämväl vid stadens hamntorg.» Denna sats har ju i herr Olof Anderssons anförande fått en starkare utformning. Han har, såvitt jag kan förstå, närmast gjort lösningen av detta problem i antydd riktning till en förutsättning för sakens vidare utveckling.

Även i ett annat hänseende måste nog opinionskommittén anses ha påverkat utskottet, nämligen på så sätt, att utskottet icke går in på några resonemang om den olyckliga infarten till Hälsingborg via en snart 70-årig järnkonstruktion, den bekanta viadukten på Norr-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

Skall järnvägstrafiken även i framtiden ledas över denna viadukt, måste den sannolikt ombyggas och förses med dubbla spår. Det kostar mycket pengar, och vad värre är: viadukten kommer att ligga där för många decennier framåt i tiden och förstöra aspekten av denna vackra del av staden. Jag tror också, att man skulle kunna ha rätt att rikta uppmärksamheten på detta viaduktproblem ur försvarssynpunkt. Varje människa, som varit i Hälsingborg och känner till förhållandena där, måste ju säga sig, att en dylik trafikkonstruktion är ytterligt ömtålig just ur försvarssynpunkt.

Man har helt naturligt bedömt detta spörsmål även ur ekonomiska synpunkter. Det är ju ofrånkomligt. Men det, som är det anmärkningsvärda och det som opinionskommittén har riktat sig mot, är ju att inga konkreta ekonomiska utredningar i frågan tidigare förelegat. Några sådana i egentlig mening ha ju inte kommit till stånd förrän på allra senaste tiden. Enligt vad som förmäles i utskottsutlåtandet ha ju numera exakta beräkningar ävågabragts genom utredningar inom stadsplanekontoret i staden. Men vi veta tyvärr inte vad stadsplanekontorets överordnade, byggnadsnämnden eller drätselkammaren eller stadsfullmäktige, säga om dessa beräkningar. Vi få nöja oss med vad stadsplanekontoret har meddelat. Det har kommit till en siffra, enligt vilken 10 å 11 miljoner av kostnaderna för avtalets genomförande skulle belöpa sig på statens järnvägar. Huruvida detta är riktigt eller ej, därom veta vi ingenting. Statsutskottet vet ingenting om det, och andra kammaren kan inte heller veta någonting om det.

Så till sist, herr talman, den estetiska sidan av saken. Jag vet ganska väl, att det är en smula ömtåligt att tala om sådana ting här i kammaren, men jag kan i alla fall inte låta bli att så pass starkt som det är mig möjligt framhålla, att ett ingrepp som det, som här

ifrågasättes, skulle betyda ett vanställande för all framtid av en av de vackraste, mest säregna stadsbilder vi ha i detta land. För egen del skulle jag mycket beklaga, om andra kammaren fattade ett sådant beslut, ty jag är övertygad om att kammaren skulle komma att ångra ett avgörande i dylik riktning, ett avgörande som forcerats fram i riksdagens sista stund och som sker — jag säger detta utan att vilja vara oartig mot någon — utan att kammarens ledamöter haft tillfälle att så grundligt som de säkert skulle önskat sätta sig in i denna angelägenhet. Ur den synpunkten förmenar jag, att det hade varit lyckligare, om hela frågan hade kunnat skjutas till höstsessionen. Detta är ju, som vi nu veta, omöjligt. Den vädjan, som talmanskonferensen har riktat till statsutskottet därvidlag, har inte ansetts böra hörsammas. Avgörandet skall falla i dag. Jag vill, herr talman, ännu en gång och till sist säga, att jag skulle mycket beklaga, för Hälsingborgs stads skull, för kulturvårdens skull och för riksdagens egen skull, om det avgörandet bleve i enlighet med utskottsmajoritetens förslag.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få hemställa om bifall till den reservation, som är framförd av herr Gränebo m. fl.

Herr **BERGSTRÖM**: Herr talman! De återstående talarna ha med hänsyn till att det är ett allmänt önskemål, att behandlingen av detta ärende kan avslutas vid femtiden, kommit överens om att begränsa sig så mycket som möjligt. Det jag har att säga här kan således inte bli så mycket, och det behövs kanske inte heller. Herr Andersson i Malmö har utvecklat frågans sakliga innebörd på ett ganska tillfredsställande sätt.

Jag skulle vilja säga, att de bekymmer, som ha uttalats för färjelägenas placering, förstår jag inte. De av statsutskottets ledamöter, som voro i Hälsingborg för att titta på förhållandena

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

för en dryg vecka sedan — den 24 maj — voro nog överens om att det finns mer än en möjlighet till utmärkt placering av både tåg- och bilfärjelägena. De voro nog också överens om en annan sak, nämligen att talet om ett hotat skönhetsvärde är tomt propagandaprat och inte någonting annat. Jag kunde inte finna någon utskottsledamot därnere, som ville ge någonting för den uppreklamerade inre hamnen, som ansågs förlorad även om man inte bygger vare sig genomgångsstation eller säckstation. Den allmänna trafiken — bilar, bussar o. s. v. — kräver, att denna inbrytning i ett centralt parti av hamnen fylls ut. Det kommer man inte ifrån. Det är intressant att i detta sammanhang läsa gamla handlingar, som berättar om konsulernas tid. Dessa voro egenmäktiga i staden, och de beslöto en gång på 1890-talet att inre hamnen skulle läggas ned, så snart sjöfarten inte behövde den. Det är nu åtskilliga år sedan sjöfarten behövde den.

Det förvånar mig också, att herr Hagberg i Malmö går så aggressivt fram mot detta bangårdsförslag. Han har en tidning i Hälsingborg, som heter Hälsingborgs-Posten. Denna var till för något år sedan en mycket varm anhängare av bangårdsförslaget och förfäktade det med all energi. Det var innan det sammelianska medborgarförbundet på nytt slogs samman med gammalhögern efter 1946 års val. Därefter har den ändrat signaler. Elaka människor i Hälsingborg påstå, att det beror på att man har gjort en politisk affärsuppgörelse, så att gammalhögern har offrat sin ursprungliga ståndpunkt i bangårdsfrågan och sällat sig till den s. k. opinionskommittén, som har drivit en våldsam propaganda. Denna har sträckt sig långt upp över landet, har svartmålat, förvärrat och förvanskat förhållandena, och den har — det säger jag utan tvekan — lämnat oriktiga uppgifter för att därmed förvilliga begreppen och människorna.

Jag vill till sist understryka vad herr Olof Andersson sade, nämligen att det vore underligt, om Hälsingborgs stad inte skulle få ha någonting att säga till om när det gäller dess bangårdsfråga, då den skall offra ett tiotal miljoner kronor och kanske mer för lösningen av detta problem. Det hör dock till saken, mina åhörare, att bangårdsförslaget antogs av 40 av 48 närvarande stadsfullmäktigeledamöter. Nog bör man kunna draga den slutsatsen, att de 40 stadsfullmäktigeledamöter, som slöto upp kring detta förslag, inte äro så renonns på praktiska begrepp och inte heller så främmande för estetiska värden, att de skulle ha förberett några så fruktansvärda saker mot Hälsingborgs stad i både det ena och det andra avseendet, som man har velat göra gällande.

Jag hemställer, att kammaren måtte följa utskottets förslag.

Herr BRACONIER: Herr talman! Jag skall i likhet med den föregående talaren fatta mig mycket kort. Herr Olof Andersson i Malmö och herr Bergström ha sagt, att man inte skall påtvinga Hälsingborgs stad detta. Jag är av fullkomligt samma uppfattning, men jag vill samtidigt deklarerera, att om det nu föreligger en ganska djup skillnad mellan åsikterna i Hälsingborg — även om man kan säga att det hara är en minoritet, som har en uppfattning som skiljer sig från herr Bergströms och herr Olof Anderssons — tycker jag, att man i en så viktig fråga åtminstone kunde våga ett försök för att åstadkomma en lösning, som vann ännu större procent av Hälsingborgs invånare, likaväl som när det gällde skolfrågan, och allra helst med hänsyn till de myndigheter, länsstyrelsen m. fl., som ha gått emot majoriteten i staden. Det ligger i politikens väsen att inte ge tappt i en fråga. Det gäller dock nu en sak, som inte kan ändras, när den en gång har beslutats. Vi fatta ett beslut, som kommer att beröra gene-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

rationer. Det hade varit lyckligare, att vi hade kunnat skjuta upp frågan till behandling under normalare förhållanden och hade fått pröva alla de möjligheter, som stå till buds, för att åstadkomma en lösning, som kunde vinna en fullare anklang.

Herr talman! Jag ber att med detta få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr **BERGSTRÖM** (kort genmäle): Herr talman! Herr Braconiers samförståndsfrunderingar förutsätta, att man skulle kunna bygga en halv säckstation och en halv genomgångsstation på en gång. Det finns inte några möjligheter till kompromiss mellan de olika förslagen i detta fall, herr Braconier. Det måste bli det ena eller det andra. Frågan är, om det är stadens överväldigande majoritet, som skall ha det avgörande ordet, eller en minoritetsjunta, som har rikhaltiga penningresurser till sitt förfogande.

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i några detaljer, men jag skall föra in en annan synpunkt i debatten. Vad som än kommer att bestämmas i dag kommer det säkerligen att bli ett provisorium — troligen för längre tid, men det kan även bli för kortare tid. Jag tänker då på den direktförbindelse över Sundet, som måste komma inom överskådlig tid i form av en bro eller en tunnel. Då komma förhållandena i Hälsingborg att helt och hållet ändras. Färjetrafiken behövs då inte längre, och biltrafiken kommer inte heller att gå den vägen. Det är väl inte någon här i kammaren, som tror, att vi i längden komma att hålla på med färjor, som vi hittills ha gjort, utan en bro eller tunnelförbindelse måste komma. Jag har velat påpeka den saken.

Jag skulle vilja fråga herr kommunikationsministern, under vars ämbets-

tid så många genomgripande och betydelsefulla ting ha hänt inom vårt kommunikationsväsen, om han inte till de övriga skalper han har vid sitt bälte även skulle kunna lägga en så märklig företeelse som en bro över Sundet.

Herr talman! Jag yrkar uppskov med ärendets behandling, d. v. s. ansluter mig till reservationen nr 1.

Herr **HUSS**: Herr talman! Jag skall också fatta mig mycket kort. Jag tror att också jag kommer med en synpunkt, som är relativt ny och som inte tidigare har dykt upp i detta sammanhang. Det har nog inte undgått kammarens ledamöter, att våra järnvägsvagnar ur sanitär synpunkt äro utomordentligt efterblivna. Vi ha här att göra med öppna avlopp från toaletterna. Vi behöva bara göra det tankeexperimentet, att våra bussar och våra flygmaskiner hade det lika elementärt ordnat, för att inse, att det här rör sig om ett sanitärt problem av stor betydelse. Vid ökad hastighet sprids ju latrinerna allt vidare omkring tågen, till en del även utanför bangårdsområdena. Man måste i framtiden tänka på att vara försiktig med bebyggelsen omkring dessa områden. Det är nämligen så, att det har visat sig vara ett olösligt problem att förse dessa vagnar med lämpliga avlopps- eller kärlnanordningar. Under sådana förhållanden har man på senare tid från sanitärt håll kommit fram till den uppfattningen, att man antingen måste se till att järnvägarna genom effektiva anordningar stänga av sina toaletter vid passage genom samhällena eller vid uppehåll där, eller också får man lägga stationerna i möjligaste mån i periferien.

Detta är alltså närmast en plaidoyer för att man bör överväga att i framtiden i möjligaste mån lägga järnvägsstationerna i de stora samhällenas periferi. Ur den synpunkten utgör detta inte något direkt ståndpunktstagande till tvistefrågan i dag men är dock kanske på sitt

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

sätt ett argument för att man ytterligare tänker på saken.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Det var för mig i och för sig en överraskning, att det, sedan jag lagt fram propositionen, visade sig, att ett par partiledare kunde göra anspråk på att vara hälsingborgare och att herr Hedlund går så upp i sin roll som herr Pehrsson-Bramstorps efterträdare, att han nära nog också kan betrakta sig som hälsingborgare.

Jag skall inte gå in på några detaljer. De ha ingående berörts tidigare i debatten. Då det är önskvärt, att debatten avslutas inom några minuter, skall jag bara ge en deklaration över hur jag såg på frågan, när jag framlade propositionen. Jag sade mig, att den lösning bangårdsfrågan i Hälsingborg skulle få under alla förhållanden måste bli sådan, att mot densamma kritik kunde riktas på åtskilliga punkter. Varken säckstationen eller genomgångsstationen innebär någon ideallösning. Det gäller därför att välja det förslag, som har de största fördelarna och de minsta nackdelarna. Naturligt är, att personer, som fästa olika vikt vid skilda avsnitt i förslagen, komma till olika helhetsvärderingar. Jag finner det högst förklarligt, att skilda meningar ha gjort sig gällande, men jag beklagar att meningsmotsättningarna ha drivits upp till sådana proportioner som nu är fallet. För min del skulle jag vara beredd att medverka till åtgärder, som kunde göra det möjligt att åstadkomma ökad förståelse mellan de stridande lägren. Enligt min mening är frågans läge emellertid nu sådant, att jag inte tror på någon möjlighet till en verklig kompromiss. Man måste bestämma sig för antingen en säckstation eller en genomgångsstation, och det är just i denna principfråga som meningarna bryta sig. Med ett ställningstagande till denna fråga, där en

kompromiss enligt mitt förmenande inte är möjlig, följa de övriga detaljer, om vilka striden för närvarande står.

För min del anser jag, att även om utredningen inte är fullständig på alla punkter, tillräckliga skäl anförts för alternativet genomgångsstation. Det är sant, att detta alternativ ur gatutrafiksynpunkt är något underlägset, men jag har likväl efter att upprepade gånger ha hört skälen för och emot och efter att ha sett en mängd skisser till olika lösningar kommit till den uppfattningen, att denna underlägsenhet ur gatutrafiksynpunkt mer än väl kompenseras av överlägsenhet ur järnvägstrafiksynpunkt.

Som jag förut sagt, skall jag inte ge mig in på någon detaljerad diskussion av hela projektet, som det tar längre tid att gå igenom än som står till förfogande för närvarande. Jag skall, som jag sade, hålla mig till den syn jag hade på frågan, när jag lade fram propositionen.

Det är i och för sig — därom äro alla ense, och jag har inte hört någon invändning — en brådskande sak att få denna fråga avgjord, med hänsyn till att med dess lösande sammanhånga en rad plan- och byggnadsfrågor i Hälsingborg. Icke desto mindre skulle jag utan tvekan förordat ett par års ytterligare utredning, om jag hade hyst någon förhoppning om att något väsentligt kunde vinnas därmed.

Jag vill endast ställa frågan: Vad inträffar, om riksdagen nu skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition? Det är samma fråga, som jag hade att ställa till mig själv, då jag övervägde, huruvida propositionen borde framläggas eller inte. Jag kan lugnt säga, att jag hade god tid på mig att fundera däröver. De slutsatser jag för min del kom fram till voro följande.

Om ett avgörande inte träffas nu, kommer Hälsingborgs stad att fortsätta sin generalplaneutredning och sätta in bangårdsfrågan i generalplanesamman-

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

hanget såsom länsstyrelsen har rekommenderat. Man blir emellertid sannolikt tvungen att ägna en mängd utredningsarbeten åt olika alternativ, som nu redan äro genomgångna, och att ett flertal gånger försöka klarlägga alla detaljer i samband med dessa alternativ. Jag tror inte att dessa ytterligare detaljutredningar komma att förändra vare sig stadsfullmäktigemajoritetens eller järnvägsstyrelsens inställning till huvudfrågan — genomgångsstation eller säckstation. Om staden inte begär, att generalplanen skall fastställas — och den är i sin fulla rätt att handla på det sättet — antages denna av stadsfullmäktige och underställes varken länsstyrelsen eller Kungl. Maj:t. Den situation vi efter ytterligare ett par tre års utredande skulle befinna oss i vore densamma som i dag, med den skillnaden, att ytterligare tid och krafter hade förbrukats på en utredning av en mängd alternativ.

Det har sagts i pressen, att denna fråga har en sådan riksbetydelse, att Kungl. Maj:t borde kunna gå emot både stadens myndigheter och järnvägsstyrelsen. Jag vill inte bestrida, att om det verkligen vore alldeles uppenbart, att säckstationen vore överlägsen, har Kungl. Maj:t makt att avvika från vad stadsfullmäktige beslutat. Då det gäller en stadsplanefråga är det emellertid, som ni alla veta, särskilt känsligt, ty stadsplaneringen är dock i första hand en kommunal angelägenhet. Jag betvivlar, att det någonsin skulle kunna anföras så överväldigande skäl för säckstationsalternativet, att någon kommunikationsminister kunde finna det vara uppenbart att sådana riksintressen trampas ned och att han därför skulle kunna föreslå Kungl. Maj:t att avvika från det, som de ansvariga kommunala myndigheterna och järnvägsstyrelsen äro ense om.

Jag har tidigare sagt, att jag anser genomgångsstationen vara det bästa av de nu framförda alternativen. Ytterligare detaljutredningar skulle möjligen

kunna göra, att säckstationens vägskål — jag går så långt — något skulle kunna tyngas ned, men jag kan inte föreställa mig, att de ännu inte slutgiltigt utredda detaljerna, främst då frågan om bilfärjan, skulle kunna ställa huvudproblemet i en så sensationell ny dager, att utgången hos Kungl. Maj:t, vilken kommunikationsminister som än närmast bär ansvaret, skulle bli en annan i principfrågan än den nu har blivit.

Däremot är jag fullt medveten om att justeringar av det nu framlagda förslaget kunna vara önskvärda. Vägen därtill har också lämnats öppen i propositionen. Enligt min mening är det önskvärt, att principfrågan nu knäckes på det enda sätt som jag tror är möjligt, så att det fortsatta utredningsarbetet kan koncentreras på infarten söderifrån, på färjelägena, på vägkorsningar och på andra detaljer, som det har den största praktiska betydelse, att man går till botten med. Däremot skulle en ny, sannolikt under starka motsättningar pågående utredning om alla huvudfrågor — säckstation, genomgångsstation, nedgrävning av centralstationen under landborgen — och alla andra projekt, som varit uppe till dryftande, medföra en överhängande risk för att arbetet bleve splittrat på en rad mer eller mindre omöjliga projekt, medan för liten tid komme att ägnas åt vad som ändå till sist skulle komma att genomföras. I det läget har jag handlat så som jag trodde var klokt och praktiskt.

Skulle det sägas, att ärendets handläggning på detta område skulle ha kunnat vara objektivare, vill jag understryka, att något partinit ligger inte bakom detta ställningstagande, ty det är inte någon tacksam sak att bära det politiska ansvaret för lösningen av en fråga, som är så komplicerad, att det finns skäl till kritik, vilken lösning som än framlägges.

Jag kan förstå, att det kan finnas ledamöter i kammaren, för vilka möjligheterna att tränga in i denna fråga

Ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg.

varit begränsade. Det kan vara förklarligt, att man då kan känna sig villrådig. I en sådan situation kan det vara frestande att gå på linjen om ytterligare utredning. I detta fall skulle emellertid, som jag nyss har framhållit, en ny, alla alternativ omfattande utredning leda till sådana besvärligheter och med all sannolikhet bli så föga givande, att kammarens ledamöter i dag inte böra skjuta avgörandet ifrån sig.

Detta är i koncentrat ungefär den syn jag haft på denna fråga, när propositionen framlades. Det framgår av detta, att jag givetvis förordar utskottsmajoritetens förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Gränebo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 192, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Hagberg i Malmö, vadan

votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 103 ja och 53 nej, varjämte 31 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 345, angående bemyndigande av Kungl. Maj:t att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1950/51 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bangårdsförhållandena i Hälsingborg; och nr 349, med överlämnande av rikstat för budgetåret 1950/51;

från första lagutskottet:

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse;

nr 351, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svenskt medborgarskap, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansieringen av kostnaderna för den nya kyrkomusikerorganisationen m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; och

nr 356, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

från jordbruksutskottet:

nr 325, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet för hus-hållningssällskapen att genom lantbruksnämndernas förmedling erhålla lån för inköp av gårdar att drivas som ekonomiska demonstrationsjordbruk;

nr 326, i anledning av väckta motioner om anskaffande av ett statligt undersökningsfartyg av fiskebåtstyp;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående seminverksamhet bland nötkreatur m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts i 1950 års statsverksproposition gjorda framställning angående Täckande av

förluster på grund av statlig kreditgaranti m. m.;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1950/51 till Grundförbättringar: Statens avdickningsanslag, Statens avdickningslånefond samt Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelsevillkoren för kronotorp m. fl. lägenheter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.03 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 31 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 193, angående statsregleringen för budgetåret 1950/51.

Punkterna 14, 15 och 17.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Herr Ohlin har frågat mig rörande utsikterna att den brittiska arbetarregeringen framlägger förslag om sådana bestämmelser rörande sjöfartens hyror, arbetstid och bemanning, som stå i huvudsaklig överensstämmelse med 1948 års svenska lagstiftning, samt rörande ut-

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

sikterna till motsvarande bestämmelser i andra länder, vilkas sjöfart konkurrerar med den svenska trampsjöfarten. I anledning härav vill jag först erinra om att vid Internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 i Seattle ett antal konventioner på sjöfartens område antogs, däribland konventionen (nr 76) angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg. Vid arbetsorganisationens allmänna konferens år 1949 i Genève blev konventionen nr 76 reviderad i ett par hänseenden (bl. a. borttogs det ovillkorliga förbudet mot övertidsarbete) och ersattes i anledning härav med en ny konvention (nr 93) angående hyror, arbetstid och bemanning. Konventionen nr 76 har ratificerats av Australien. I övrigt har ratifikation icke skett.

Arbetstiden å svenska fartyg har varit reglerad i lag sedan år 1920. 1948 års riksdag antog en ny sjöarbetstidslag, som trädde i kraft den 1 januari 1949. Vid lagens utarbetande eftersträvades att nå överensstämmelse med Seattlekonventionen. I övrigt ha konventionens föreskrifter icke föranlett svensk lagstiftning. 1948 års lagstiftning gäller sålunda varken hyror eller bemanning.

Rörande utsikterna till att de länder, vilka konkurrera med den svenska trampsjöfarten, skola antaga bestämmelser, liknande de svenska, har jag inhämtat följande.

Storbritannien. Arbetstiden regleras helt genom kollektivavtal, vilka slutas under medverkan av »the National Maritime board». Någon principiell ändring i den sålunda rådande ordningen är icke att förvänta. I samband med frågan om ratificering av Seattlekonventionen uttalades från den brittiska regeringen, att ehuru villkoren i gällande kollektivavtal i de flesta avseenden vore väsentligen förmånligare än fordringarna enligt konventionen, avtalen dock på vissa punkter skilde sig från densamma. Särskilt gällde detta i

fråga om arbetstiden samt villkoren för övertidsbetalning respektive fritidskompensation. Brittiska regeringen ansåg sig därför icke i stånd att ratificera konventionen. Regeringen torde icke senare ha ändrat mening i ratifikationsfrågan. Såvitt av kollektivavtalen kan utläsas, äro arbetstidsförhållandena å de fartyg, som kunna tänkas konkurrera med den svenska trampsjöfarten, i stort sett desamma som på svenska fartyg; med särskilt tillstånd kan emellertid tvåvaktssystem användas beträffande större delen av personalen å fartyg upp till 2 500 registerton i utrikes fart.

Holland. Arbetstiden regleras genom kollektivavtal, vilkas bestämmelser om arbetstiden äro gällande sedan år 1946. Ändringar i avtalen på denna punkt övervägas för närvarande icke. Arbetstidsförhållandena avvika icke i väsentlig grad från de svenska. Tvåvaktssystem må dock tillämpas beträffande större delen av personalen å fartyg upp till 2 000 registerton i fart över Engelska kanalen.

Tyskland. Gällande bestämmelser om arbetstid å fartyg tillkommo år 1902. De ha emellertid satts ur kraft genom kollektivavtal. Avtalen giva större möjligheter än den svenska lagen att tillämpa tvåvaktssystemet ombord. Ändrade lagbestämmelser äro troligen icke att förvänta.

I fråga om Storbritannien, Holland och Tyskland må vidare omtalas, att grunderna för övertidsersättningens beräkning icke äro desamma som i Sverige. Alltsedan år 1920 har i svensk lag såsom huvudregel gällt, att för övertidsarbete skall utgå ersättning per timme, å söckendag med minst en 150-del och å helgdag med minst en 75-del av månadslönen, under det att i de engelska, holländska och tyska kollektivavtalen övertidsersättningen utgår med visst belopp per timme. De svenska övertidsersättningarna komma på så

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

sätt i allmänhet att överstiga de engelska, holländska och tyska.

Danmark. Lagstiftning saknas på sjöarbetstidsområdet. Arbetstiden regleras genom kollektivavtal, vilka i huvudsak överensstämmer med den svenska lagen.

Finland. Gällande sjöarbetstidslag daterar sig från 1924. Proposition med förslag till ny sjöarbetstidslag har förelagts den finska riksdagen. Förslaget är i stort sett överensstämmande med den svenska lagen. De kollektivavtal, som gälla för finska fartyg i utrikes fart, stå i nära överensstämmelse med den svenska lagens föreskrifter för fartyg i fjärrtrafik.

Norge. Gällande lag om arbetstiden på fartyg trädde i kraft den 1 september 1949. Denna lag har i huvudsak samma bestämmelser som den svenska lagen.

Vidare yttrade:

Herr OHLIN: Herr talman! Det förhåller sig tyvärr på det sättet att den svenska trampsjöfarten håller på att glida in i en kris — såvida man inte kan säga att den redan befinner sig i en kris. Situationen är ju den, att det svenska tramptonnaget i Östersjön i växande utsträckning håller på att bli utkonkurrerat av andra länders tonnage. Den uppläggning av svenskt tonnage, som blivit en följd härav, har redan nått mycket betydande proportioner. Jag kan nämna, att av tonnaget under 1 000 bruttoton voro nära 39 000 dödviktston upplagda den 1 maj, av tonnaget mellan 1 000—2 000 bruttoton voro 129 000 dödviktston upplagda och av tonnaget mellan 2 000—3 000 bruttoton 26 000 dödviktston. Denna tendens förefaller närmast att vara stigande.

Det är klart, att detta är en allvarlig situation. Ur svensk synpunkt är det naturligt, att man reser frågan hur detta kan komma sig och vilka möjligheter som finnas till en förbättring. Det är ett allmänt svenskt intresse att vårt

tonnage kan hållas i trafik, därom behöver jag inte orda. Låt mig emellertid tillägga, att det i särskilt hög grad är ett intresse för de anställda. Jag tror för min del, att vi kunna räkna med att förhållandena på trampmarknaden under åtskilliga år framåt komma att vara sådana, att trafiken kommer att bli ganska litet lönande för företagen. I själva verket är det främst ett intresse för de anställda, att trafiken kan hållas i gång. Därvidlag ligger det kanske klarare till än vad det gjort tidigare. Det är uppenbarligen av vikt, att den sociala standarden vid vår sjöfart hålles uppe på en hög nivå.

Nu göra sig många förhållanden gällande på detta område, och en omständighet av betydelse är den diskriminering till förmån för eget tonnage och således till nackdel för svenskt tonnage, som en hel del stater bedriva. Det vore naturligtvis önskvärt, att Sverige vid uppgörelse av nya handels- och sjöfartsavtal i större utsträckning än som hittills varit möjligt kunde få garantier för att en sådan diskriminering mot vårt tonnage inte skall förekomma.

När den nya sjöarbetstidslagen för några år sedan antogs uttalade vederbörande statsråd några ord, vilka utgöra bakgrunden till min fråga och som jag skall be att få läsa upp: »De internationella konkurrensförhållandena inom sjöfarten samt den inrikes sjöfartens särskilda arbetsvillkor göra det nödvändigt att vid en revision av sjöarbetstidslagen gå fram med försiktighet, så att icke sjöfartsnäringen tillfogas skador, som kunna ha menliga påverkningar för folkhushållet i dess helhet och för sjöfartsnäringens utövarer. Å andra sidan måste iakttagas, att den nya lagen bör utformas på sådant sätt att sjöfolkets berättigade intressen i möjligaste mån bli tillgodosedda.» Jag tror att vi alla kunna vara överens om dessa båda synpunkter.

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

I fråga om konkurrensförhållandena med andra länder förklarade statsrådet här beträffande Storbritannien, att man där förklarar att gällande kollektivavtal i väsentliga avseenden, ehuru icke fullständigt, uppfylla Seattlekonventionens bestämmelser. Av den redogörelse kommittén lämnat över innehållet i de brittiska kollektivavtalen framgår emellertid, att avvikelserna från konventionen äro jämförelsevis betydande.

Jag skall sedan inte redogöra för vad som sägs om bestämmelserna i varje land, men det framgår att avvikelserna från konventionen äro rätt betydande även för andra länder. I den nyss citerade propositionen säger statsrådet bl. a.: »Av vad jag nu anfört torde framgå, att man visserligen icke kan påvisa någon mera allmän överensstämmelse mellan den tilltänkta svenska sjöarbetstidslagen och förhållandena i de länder som för oss närmast äro av intresse, men tendensen till högst väsentliga förbättringar i sjöfolkets arbetsvillkor är dock påtaglig.» Det var denna tendens, som statsrådet fäste sig vid.

Vederbörande utskott — det var andra lagutskottet — uttalade vid ärendets behandling bl. a.: »Även om man nödgas avstå från stödet av en sådan mera allmän internationell enhetlighet som är syftet med Internationella arbetsorganisationens konventioner, kan det dock konstateras, att arbetet på förbättrade sociala förhållanden inom sjöfarten och däribland även arbetstidsregleringen i olika former fortgår på många håll och ej minst inom de större sjöfartssidkande länderna.»

När man alltså här uttryckte förhoppningar om att utvecklingen skulle gå relativt snabbt i alla sjöfartssidkande länder — särskilt de länder som konkurrera med svensk sjöfart — så tror jag man får tolka dessa yttranden så, att man hoppades på att förhållandena skulle bli desamma som den svenska lagstiftningen stadgar och som i och

för sig äro önskvärda. Nu hade jag för min del hoppats, att handelsministern skulle ha varit i tillfälle att i dag meddela att dessa förhoppningar gått i uppfyllelse. Tyvärr har det emellertid framgått av redogörelsen, att så inte är fallet. Det verkar som om utvecklingen gått mycket långsamt på andra håll. Man har konstaterat att Storbritannien och Norge ha mindre långt gående bestämmelser — i ena fallet avtal och i andra fallet lagstiftning. I andra länder är skillnaden ännu större. Detta torde i någon mån även gälla Danmark. Det är naturligtvis beklagligt, att dessa förhoppningar inte infriats. Givetvis har detta — jämte den diskrimination jag nyss talade om — medverkat till att förhållandena för den svenska trampfarten blivit mycket svåra.

Enligt min mening komma vi in i ett ganska allvarligt tillstånd om vi å ena sidan inte kunna hålla det medelstora och det något mindre tonnaget i trampfartstrafik och om det å andra sidan inte lönar sig att bygga nytt tonnage av medelstorlek. Vi veta ju att en stor del av detta tonnage i Sverige är ganska ålderstigen. Vi veta dock också att det ur många synpunkter är önskvärt, att vi ha ett sådant tonnage. Om förhållandena komma att bli sådana att det inte lönar sig att bygga dylikt tonnage är detta naturligtvis en ganska stor nackdel. Med hänsyn till utvecklingen i en så konkurrensbetonad näring som trampfarten — jag vill understryka att jag hela tiden skiljer på trampfart och linjefart — är det klokt, om man i någon mån samverkar med andra nationer.

Det finns inte mer än en mening om att vi så snart som det över huvud taget är möjligt böra höja den sociala standarden inom vårt näringsliv på alla områden. Det är emellertid klart, att de ekonomiska realiteterna här träda i dagen. Här befinna vi oss i ett allvarligt läge, där jag ingalunda har för avsikt

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

att i dag komma med några rekommendationer. Med min fråga har jag endast velat fästa uppmärksamheten på att vi verkligen hålla på att komma in i en kris för en väsentlig del av sjöfarten.

Jag hade även hoppats att det skulle föreligga några informationer på en punkt, som handelsministern inte direkt har något att göra med. Jag syftar på vad de internationella sjöfartsorganisationerna utfört på detta område. Det är nämligen klart, att det inte minst för det svenska sjöfolket är av intresse, att arbetet på att höja standarden inom de andra ländernas sjöfart fortskrider så snabbt som möjligt, så att konkurrensförhållandena bli naturliga. Jag tillåter mig att uttala den förhoppningen, att regeringen skall ägna detta spörsmål all möjlig uppmärksamhet. Man kan kanske säga att regeringen säkerligen gör detta ändå. Men vi veta ju, att regeringarna i såväl Sverige som andra länder ha väldigt mycket att syssla med, och jag har för min del i någon ringa mån velat medverka till att detta spörsmål inte skall betraktas såsom obetydligt. Det är faktiskt ett av de betydelsefullaste svenska näringsproblemen. Trampsjöfarten är ett av de områden, där vi tidigast kommit in i krisförhållanden — förhållanden, som kanske om något år komma att framträda även på andra områden.

Jag hoppas således att regeringen skall göra vad den kan för att de internationella förhållandena i dessa avseenden skola bli mera likartade våra och att regeringen därvidlag skall få stöd från de intresserade organisationerna.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag vill erinra om att vi helt nyligen hade en interpellationsdebatt här i kammaren om den mindre sjöfartens problem. Vid det tillfället fattade jag situationen så, att vi voro tämligen ense om att Sve-

rige borde hävda havens frihet och att man från statsmakternas sida skulle göra vad man kunde för att motverka, att den svenska sjöfarten skulle diskrimineras på olika sätt. Jag utgår ifrån att herr Ohlin och jag äro alldeles överens på den punkten.

Beträffande frågan om den svenska sjöfarten i allmänhet är mera belastad av tvingande bestämmelser genom lagstiftningen än andra länders sjöfart kanske man skulle kunna säga, att så inte är förhållandet. Vi ha dock att göra med en annan företeelse. Den svenska sjöarbetstidslagen av år 1948, som nu så intensivt diskuterats, gäller inte frågan om hyrorna eller bemanningen. Parterna inom näringen ha alltså att komma överens om den ersättning, som skall utgå. Det är då alldeles uppenbart, att när lagstiftningen bestämmer att övertidsersättningen skall betalas efter vissa grunder och lönerna kanske i vissa fall äro relativt höga, då blir ersättningen också därefter.

Jag har velat framhålla denna skillnad så att man inte skall få den uppfattningen, att det framför allt är lagstiftningen som verkar betungande. I allmänhet är det väl så, att kollektivavtalen i vissa länder stipulera ungefär detsamma som lagstiftningen här hemma, och då ställas vi inte i något sämre läge.

Beträffande herr Ohlins påpekande om förhållandena i Norge vill jag säga, att enligt de informationer jag har fått kan man jämställa lagstiftningen där med den svenska. Jag vill också erinra om att jag i den nyssnämnda interpellationsdebatten här i kammaren framhöll såsom helt naturligt, att man skulle beakta vad som förekom på detta område. I den mån det är möjligt att dispensvägen befria den mindre sjöfarten från att följa gällande bestämmelser kan man göra detta, om undersökningar visa att skäl härför finnas. Vidare har sjömanskommittén i uppdrag att undersöka bemanningsfrågorna. Jag utgår

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

ifrån att det här kommer fram förslag till bestämmelser, som eventuellt bli erforderliga. För övrigt vill jag endast tillägga, att övertidsersättningen på de svenska båtarna kanske utgår med högre belopp än på de utländska. Dessa frågor ha underställts riksdagen vid åtskilliga tillfällen, och partierna ha i stort sett varit ense om att för närvarande inte göra någon ändring.

Herr talmannen meddelade, att herr Svensson i Göteborg begärt ordet, varefter kammaren på nu framställd proposition beslöt att i avseende å denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 av kammarens ordningsstadga stadgade inskränkningen i yttranderätten. Ordet lämnades därefter till

Herr SVENSSON i Göteborg, som anförde: Herr talman! Jag är överens med herr Ohlin om att trampfarten för närvarande måhända håller på att glida in i en kris. Det är dock inte enbart den svenska trampfarten som drabbas av den krisen, utan det är en internationell företeelse. Under alla förhållanden kan man knappast säga, att de arbets-, löne- och bemanningsbestämmelser som finnas för den svenska handelsflottan äro orsak till att denna kris nu kommer över bl. a. det svenska tramptonnaget. Såsom framgår av handelsministerns svar på herr Ohlins fråga äro dessa bestämmelser ungefär enahanda i de länder, med vilka vi konkurrera.

Herr Ohlin sade i sitt anförande, att det var en betydande skillnad mellan bestämmelserna i Norge och Sverige. Ja, om det nu är en avsevärd skillnad, så är den till förmån för sjöfolket i Norge. Det är visserligen en liten skillnad mellan den svenska och den norska sjöarbetstidslagstiftningen, men det är som sagt till förmån för sjöfolket i Norge. I Danmark har det aldrig funnits någon sjöarbetstidslag, utan där har arbetstiden reglerats genom kollek-

tivavtal, och den arbetstid, som reglerats genom kollektivavtal, är inte sämre än den arbetstid, som reglerats av svenska lagar. Likadant är det i Finland. I Finland regleras för närvarande arbetstiden enligt kollektivavtalsprincipen, och det finska kollektivavtalet är betydligt förmånligare än den svenska lagens bestämmelser.

Om vi sedan gå utöver de nordiska länderna till England, är det riktigt att arbetstiden där i vissa fall är något sämre än vad den är enligt den svenska sjöarbetstidslagen. Samtidigt som man påpekar detta får man emellertid också ta hänsyn till andra bestämmelser i detta kollektivavtal, exempelvis att det engelska sjöfolket får en stor ersättning i de fartyg, där man har tvåvaktssystem. De ha upp till 150 kronor i månaden i sådana fartyg, under det att vi här i Sverige ha en ersättning av endast 30 kronor i månaden. Det är klart att man inte kan peka på en enda detalj i ett kollektivavtal eller en lag, utan man måste ta hänsyn till hela komplexet. Det engelska sjöfolket har det för övrigt betydligt bättre än det svenska emedan sjömännen i stor utsträckning ha full lön under den tid de gå arbetslösa i land. Det är naturligtvis ett förhållande som är eftersträfvansvärt även för oss här i Sverige men som vi emellertid inte ha lyckats genomföra.

Anledningen till att jag begärde att få yttra mig var egentligen den att herr Ohlin nämnde någonting om vad de internationella sjöfolksorganisationerna eventuellt avse att göra. Jag har i ett annat sammanhang i denna kammare framhållit, att vi hade denna fråga uppe till behandling vid en internationell sjömanskonferens i Amsterdam för någon månad sedan, där vi bland annat mycket ingående diskuterade den konkurrans, som den svenska sjöfarten är utsatt för i Östersjön från tysk och holländsk sida. I anledning av denna diskussion tillsattes en mindre kommitté,

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

där Sverige fick en representant, och det är meningen att vi skola försöka att eventuellt tillsammans med arbetsmarknadens andra part, arbetsgivarna, diskutera vilka vägar man bör gå för att övervinna konkurrenssvårigheterna för den svenska sjöfarten, vilka dock inte äro — det vill jag understryka — beroende av den svenska sjöarbetstidslagens eller någon annan svensk arbetstidslags bestämmelser. Jag har i ett annat sammanhang framhållit, att det svenska sjöfolket är villigt att gå in i samarbete med arbetsmarknadens andra part, arbetsgivarna, i syfte att söka lösa denna fråga, men jag underströk också vid det tillfället, att detta samarbete under inga förhållanden får resultera och inte heller kommer att resultera i en sänkning av det svenska sjöfolkets löne- eller arbetsvillkor eller i övrigt gå ut över den relativt goda standard, som Sveriges sjöfolk efter många år har lyckats kämpa sig fram till.

Herr Ohlin var också inne på nödvändigheten av ett intimt internationellt samarbete för att på den vägen söka utjämna konkurrensen. Jag har endast att understryka vad herr Ohlin härvidlag sade, och det är min förhoppning, att när denna kammare i framtiden får ett förslag om ratificering av en konvention rörande arbetstiden herr Ohlin hjälper till att få denna konvention ratificerad av Sverige, så att vi kunna göra de påtryckningar på andra länder, som äro nödvändiga för att dessa skola ratificera konventionen och länka in arbetstiden i samma banor som vi ha.

Vidare yttrade:

Herr **OHLIN**: Herr talman! Statsrådet sade att förhållandena i Norge voro desamma som i Sverige. Jag tillåter mig fråga, om det inte är så att övertidsersättningen i Norge beräknas efter andra grunder än i Sverige. Vad som är lagstift-

ning och vad som är avtal är så olika i olika länder och är så sammanvävt i vartannat, att man inte kan skilja lagstiftning från avtal. Till herr Svensson vill jag säga, att det var en liten minnesskridning när han sade, att jag skulle ha sagt, att det var en betydande skillnad mellan Sverige och Norge. Jag aktade mig omsorgsfullt för att säga det, och herr Svensson kan kontrollera den saken när han får se det stenografiska protokollet. Jag har hela tiden haft klart för mig, att det är en mindre skillnad mellan Sverige och Norge.

Däremot finns det rätt väsentliga skillnader mellan Sverige å ena sidan och andra viktiga, med oss konkurrerande länder, t. ex. Tyskland och Holland, och vi kanske skola nämna även Ryssland å den andra. Jag har det intrycket, att det jag sade i någon mån gäller även Storbritannien, även om det är litet svårare att göra jämförelser där.

Nu skall jag inte, herr talman, ta upp någon längre debatt här. Avsikten med min fråga har ju inte varit den. Jag skall bara säga ett par ord till herr Svensson. Han talade om att det håller på att bli en internationell kris för trampfarten. Det var också min utgångspunkt. Det är naturligtvis oroande om det framträder tecken till att denna internationella kris med uppläggning av tramptonnage i särskild grad kommer att koncentreras till vissa länder. Vi veta sedan gammalt, att Förenta staterna är ett land som får sitt tonnage upplagt i relativt stor utsträckning. Det är naturligtvis tråkigt om Sverige kommer i ett liknande läge, medan t. ex. Holland, Tyskland, Finland, Ryssland och andra kunna hålla sitt tramptonnage i gång. Det är just emedan det hotar att bli en internationell kris — det verkar ju som om vi äro i början av en sådan — som detta problem är allvarligt ur svensk synpunkt.

Jag har inte gjort något försök att analysera den mångfald av faktorer,

Svar på fråga angående upplysning rörande viss utländsk lagstiftning i fråga om sjöfartens hyror och arbetstid m. m.

som här samverka till att förklara utvecklingen. Jag har bara nämnt, att det uppenbarligen är många olika faktorer, och jag pekade särskilt på den diskrimination som statsrådet berörde och som det, enligt vad vi äro överens om, är ett svenskt intresse att avlägsna.

Jag behöver inte upprepa än en gång vad jag sade i mitt första anförande om önskvärdheten av att det svenska sjöfolkets standard uppehålls på en så hög nivå som över huvud taget är ekonomiskt möjlig. Jag noterar med tillfredsställelse vad herr Svensson i Göteborg sade om de internationella organisationernas intresse för att åstadkomma likartade förhållanden inom tysk och holländsk sjöfart och inom den svenska. Jag vill emellertid särskilt säga, herr talman, att när herr Svensson talar om ratifikation av en internationell konvention, kan jag försäkra honom, att jag skulle stödja hans strävan att få konventionen ratificerad av Sverige om den hade samtidigt ratificerats av de förnämsta med oss konkurrerande sjöfartsnationerna. Om däremot herr Svensson menar, att vi oberoende av de ekonomiska förutsättningarna skola vara en förtrupp, som ständigt ratificerar nya längre gående bestämmelser i en oviss förhoppning att de andra länderna skola följa efter — vilket, enligt vad erfarenheten visar, endast i ringa grad sker — då måste jag förklara, att vi sakna ekonomiska möjligheter att tjänstgöra som någon sådan förtrupp. Jag kan knappast föreställa mig att herr Svensson heller menar det. Låt oss därför sträva efter att få en viss samtidighet, inte mellan *alla* nationer — det vore för mycket begärt — men mellan dem som ha likartade förhållanden med de svenska och som nära konkurrera med vår sjöfart. Då tror jag vi skola kunna steg för steg, i den mån de ekonomiska förutsättningarna föreligga, inte bara bevara utan också höja det svenska sjöfolkets standard. Det

måste nog understrykas, herr talman, att det inte i främsta rummet är ett intresse för företagen att det svenska tramptonnaget lägges upp i särskilt hög grad under ogynnsamma sjöfartskonjunkturer medan andra länder kunna hålla sitt tramptonnage i gång. Företagen få i sådana konjunkturer ganska liten vinst medan de som bekant i andra konjunkturer haft stora vinster. Att trampfarten kan hållas i gång är i stället i främsta rummet ett intresse för sjöfolket. Det är naturligtvis ett allmänt svenskt intresse att detta sker.

Herr SVENSSON i Göteborg: Herr talman! Det är alldeles riktigt att övertidsersättningen i Norge beräknas efter en annan grund än i Sverige. I Norge beräknas den på grundhyrorna men i Sverige på grundhyra plus tillägg. I Norge finns ingen indexreglering, utan där är index inräknad i grundhyrorna under det att vi i Sverige ha grundhyror och indextillägg. Vi ha relativt låga grundhyror, och om man beräknade övertidsersättningen på dessa, skulle övertidsersättningen bli låg, under det att i Norge, där index ingår i grundhyrorna, övertidsersättningen blir relativt hög. Vid ett annat tillfälle har jag i denna kammare sagt, att det norska sjöfolket i kvalificerade manskapsgrader har mera betalt i övertidsersättning än vad det svenska sjöfolket har.

Enligt kommerskollegiets utredningar för ett år sedan — samma hyror som gälla nu gällde då, och samma bestämmelser beträffande övertiden som gälla nu gällde då — var den genomsnittliga övertidsersättningen för en sjöman i manskapsgrad 2 kronor 31 öre i timmen. Jag ställde vid det tidigare tillfället den frågan till en ledamot av andra kammaren, om han tyckte det var för mycket i övertidsersättning för en kvalificerad sjöman när väl de flesta svenska arbetare ha mera än 2 kronor

Svar på interpellation angående tillämpningen i vissa fall av byggnadsregleringslagen.

31 öre i ordinarie timlön. Han för sin del tyckte, att det var en låg övertidsersättning, och det tycker jag också, men vi ha inte kommit längre med detta, och det är lagen som fastställer det.

Vad beträffar ratificeringen av konventionen säger herr Ohlin, att under förutsättning att de med oss konkurrerande länderna samtidigt vilja ratificera exempelvis arbetstidskonventionen, skulle han gärna vara med på det för Sveriges del, men han vill inte att Sverige skall gå före och ensamt ratificera. Jag förstår inte riktigt det resonemanget. Den svenska sjöarbetstidslagen, som väl inte kan beräknas bli ändrad under de närmaste åren, står helt i överensstämmelse med den reviderade Seattle-konventionen. Den avviker inte mer än på en enda punkt från denna, och den punkten är inte av någon större betydelse. Följaktligen kunde Sverige utan att behöva ändra sin lagstiftning i något avseende ratificera konventionen rörande arbetstiden ombord på fartyg och därmed ge ett gott exempel för andra nationer, som inte ha kommit så långt. Sjöfolket kunde därmed också få en plattform, varifrån man kunde utöva påtryckning på andra länders fackliga organisationer att uppmana sina regeringar att ratificera konventionen och ändra sin lagstiftning, så att den närmare överensstämmer med svensk lagstiftning. Till sist vill jag säga, herr talman, att det inte är så att Sverige har den bästa sjöarbetstidslagstiftningen. 60 å 70 procent av världstonnaget ha bättre arbetstidsbestämmelser än vad Sverige har.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag vill bara till förebyggande av missförstånd säga, att herr Svensson vet mycket bra, att det inte råder några delade meningar om att 2 kronor 31 öre inte är

någon hög övertidsersättning, utan att övertidsproblemet i den mån det kan anses vara eller bli aktuellt gäller för andra grupper.

Med anledning av herr Svenssons avslutningsyttrande vill jag säga, att jag ser det problem som jag här har berört som ett problem för trampfarten. Det är klart att det har en annan aspekt för linjesjöfarten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.**Svar på interpellation angående tillämpningen i vissa fall av byggnadsregleringslagen.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr statsrådet ANDERSSON, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Fagerholm till mig ställt följande fråga:

»Anser herr statsrådet, att den tillämpning byggnadsregleringslagen fått i t. ex. Stockholm överensstämmer med vad som avsågs vid lagens tillkomst?»

I sin motivering har interpellanten särskilt uppehållit sig vid förhållandena i Stockholm, där planer förelegat avseende en produktion genom de tre kommunala bostadsbolagens försorg av sammanlagt 14 000 lägenheter under 1950 samt 1951—1953. Efter det att interpellationen framställdes, har emellertid detta kommunala bostadsbyggnadsprogram genom beslut av stadsfullmäktige nedskurits till 12 000 lägenheter för att bereda ett något ökat utrymme åt enskilt och kooperativt bostadsbygge. Den av interpellanten berörda frågan om den kommunala och allmännyttiga bostadsproduktionens omfattning i förhållande till den enskilda byggnadsverksamheten har nyligen så ingående belysts genom debatterna i denna kammare angående bostadspro-

Svar på interpellation angående tillämpningen i vissa fall av byggnadsregleringslagen.

positionen och byggnadsregleringen, att jag anser mig här endast böra sammanfatta vissa av ämnets huvudpunkter.

Jag vill då först erinra om det förhållandet, att själva byggandet av bostäder nästan överallt helt omhändervades av enskilda företagare. Endast i Stockholm, Göteborg och på ett par andra platser har bostadsbygge i kommunal regi förekommit, och blott i Stockholm har denna företeelse vunnit en mera omfattande utbredning. Där emot ha kommunala och andra allmännyttiga fastighetsföretag kommit att spela en allt större roll såsom ägare och förvaltare av nya flerfamiljshus. Detta står i full överensstämmelse med den bostadspolitik, som antagits av riksdagen, och är sålunda i huvudsak icke en följd av byggnadsregleringen. Även om det icke funnits behov av någon byggnadsreglering skulle — med den utformning bostadspolitiken fått — åtskilliga kommuner sannolikt ha planerat en så omfattande bostadsproduktion för kommunala fastighetsföretags räkning, att den för enskilda byggherrar bedrivna produktionen av flerfamiljshus fått ett väsentligt minskat utrymme.

Det kan dock ha inträffat, att den ytterligare begränsning av bostadsbygget, som genomfördes under åren 1947—1949, stundom gått hårdare ut över det privata bostadsbygget, beroende på att det varit svårare att anpassa större kommunala byggnadsprojekt till en snävare totalram. I den mån den föregående begränsningen i tillståndsbudgeten haft en sådan verkan, kan man emellertid numera vänta en återgång allt efter som ramen för det totala bostadsbygget successivt vidgas.

Interpellanten har särskilt anmärkt på det förhållandet, att de kommunala organen erhållit den reella beslutanderätten beträffande fördelningen mellan olika kommunala och enskilda bostadsbyggnadsföretag av den totalkvot som varje kommun erhållit. Han menar tyd-

ligen, att denna rätt borde frångas av kommunerna och i stället utövas av statliga organ, som därvid borde söka bättre tillgodose enskilda byggherrars intressen. Enligt min mening skulle det emellertid kunna vålla verkligt allvarliga betänkligheter, om statliga organ på detta sätt skulle ytterligare utsträcka den detaljreglering de handhava genom att på angivet sätt ingripa i prioriteringsordningen inom kommunerna. Kommunernas intressen är dock inte att göra en privatekonomisk vinst i konkurrens med andra byggherrar, utan att medverka till en förbättrad bostadsförsörjning för medborgarna. Det skulle enligt min mening rent av kunna innebära en olämplig begränsning i det kommunala självstyrets princip, om statliga organ utsträckt sin regleringsverksamhet på det sätt som interpellanten synes åsyfta.

Härpå yttrade

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag ber att till statsrådet Andersson få framföra mitt tack för interpellationssvaret. Som statsrådet framhåller, ha de här frågorna varit föremål för mycket ingående debatt under senare tid här i riksdagen, och jag utgår från att det inte finns någon anledning att blåsa liv i den debatten igen. Jag kommer därför i detta sammanhang att nöja mig med några få reflexioner.

Som framhålles i svaret har ju en viss ändring inträtt då det gäller förhållandena här i Stockholm genom att en bättre balans skapats mellan det privata bostadsbyggandet och det offentliga. Denna ändring, som inträffat efter det interpellationen framställdes, är ju tacknämlig. Enligt mitt sätt att se är det av mycket stor betydelse att det kommer till stånd en balans mellan det enskilda byggandet och det allmänna byggandet just för att man skall få fram en konkurrens. Jag tror nämligen, att ett offentligt monopol kan vara minst

lika utvecklingshämmande som ett privat monopol, och jag förmodar, att det egentligen inte heller finns några delade meningar i själva principfrågan om att en framåtdrivande konkurrens skall föreligga. Frågan är hur det hela skall tillämpas, och att det inte har tillämpats riktigt i Stockholm tidigare finner jag uppenbart.

Jag vill vidare säga, att jag tror att statsrådet Andersson kanske har tolkat mina tankegångar i interpellationen litet fel om han anser, att jag åsyftat att det skulle bli en statlig reglering när det gäller prioritetsfrågorna. Jag anser i likhet med statsrådet Andersson att ett sådant statligt ingripande inte är önskvärt, bl. a. av den orsaken att man ju hoppas på att byggnadsregleringen snart skall vara mogen för ett avskaffande, och då vore det ju meningslöst att sätta i gång ett statligt organ. Men jag har velat understryka det förhållandet att kommunerna i viss mån tala i egen sak när de avgöra de här prioritetsfrågorna just därför att kommunerna skola finna det angeläget att tänka på det särskilda ansvar som åvilar dem, då de skola bedöma dessa frågor.

Jag tror, herr talman, att den framtida utvecklingen på bostadsområdet kommer att visa, att en livskraftig och i vissa fall hård konkurrens mellan enskilt byggande och offentligt byggande är det som bäst främjar det syfte som vi väl alla äro överens om, nämligen att få fram så bra och så billiga bostäder som möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Meddelande angående höstsession.

Herr TALMANNEN anförde: Efter samråd med första kammarens talman får jag tillkännagiva, att riksdagens höstsession kommer att taga sin början tisdagen den 17 oktober, då kamrarna komma att kallas till sammanträden kl. 2 em.

Meddelande angående höstsession.

Kallelser komma att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio. Personliga kallelser komma däremot icke att utfärdas.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 345, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1950/51 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av bångårdsförhållandena i Hälsingborg;

nr 348, angående statsregleringen för budgetåret 1950/51; och

nr 349, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1950/51;

från jordbruksutskottet nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner;

från särskilda utskottet nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling jämte i ämnet väckta motioner; samt

från riksdagens kansli:

nr 358, angående skyddsåtgärder mot koloxidförgiftning, m. m.;

nr 359, angående rökskadorna från industrier m. m.;

nr 360, angående enskilda inkomsttagares ekonomiska förhållanden m. m.;

nr 361, angående åtgärder mot tillgrepp av motorfordon;

nr 362, angående vidgade möjligheter till semester; och

nr 363, angående vidgad användning av svensk ved.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.
Kammararens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 11.51 fm.

In fidem

Gunnar Britth.

Måndagen den 12 juni.

Kl. 11 fm.

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit vederbörligen utfärdat därom, att justering av de kammararens protokoll, vilka vid vårsessionens slut återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 11 fm. försiggå i kammararens justeringsrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

herr talmannen *Sävström*,

» *Olsson* i Gävle,

» *Johnsson* i Kastanjegården och

» *Persson* i Växjö.

Protokollen för den 25, den 26, den 27, den 30 och den 31 nästlidna maj upplästes för justering och blevo av kammararens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem

Gunnar Britth.